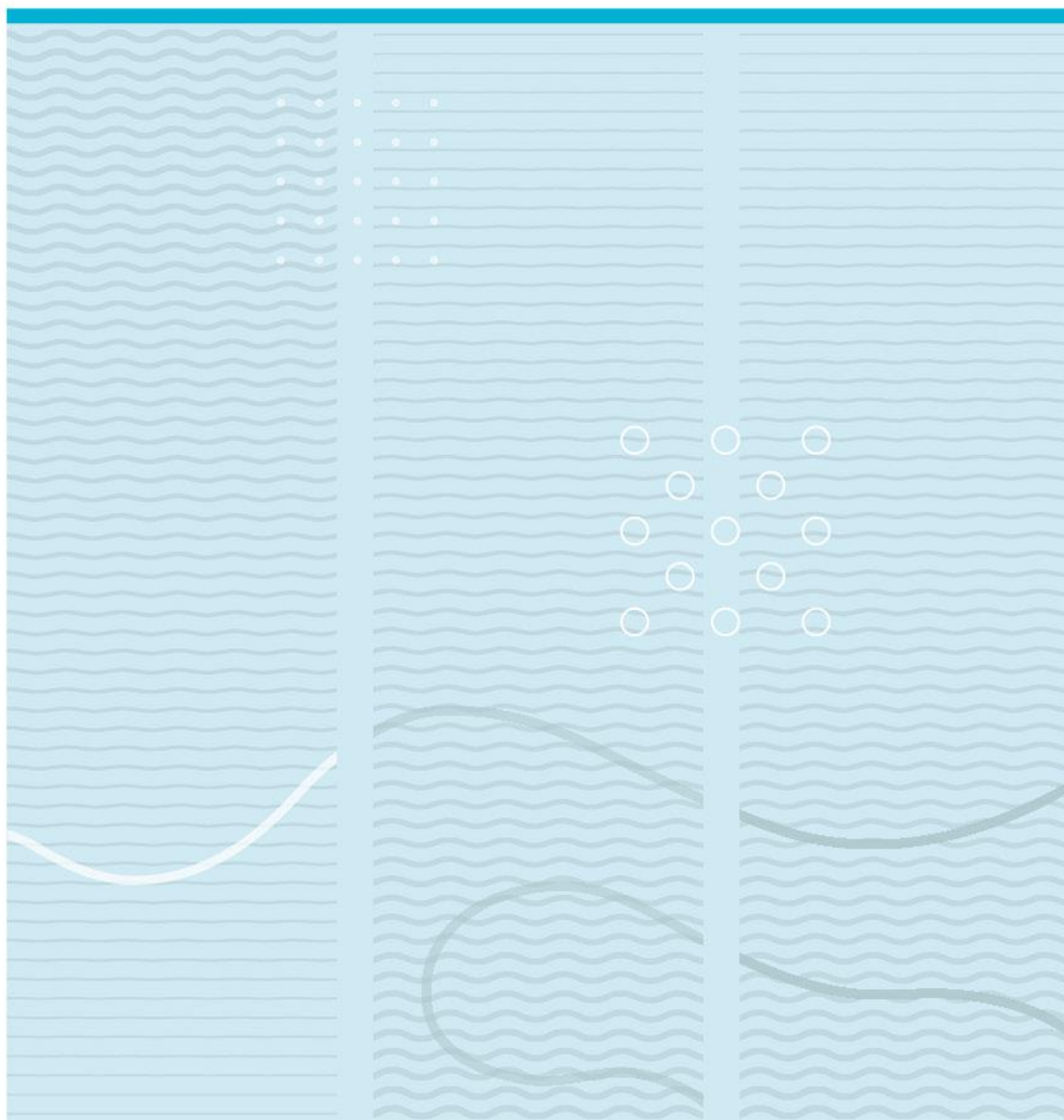

Fadi David og Markus Hui Selmer Rønningen
Hvordan er Irakkriegen i 2003 relevant for skolens arbeid med kildekritikk?

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for idretts og utdanningsvitenskap
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2023 Fadi David og Markus Hui Selmer Rønningen

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Masteroppgaven 2023

Forord

Vår masteroppgave utgjør siste del av et fulltidsstudium som har vart i fem år. Det har vært en lang reise på både godt og vondt, men vi er veldig stolte av å kunne levere en masteroppgave. Det har vært lærerikt og gøy å jobbe sammen, og oppgaven har satt oss i stand til å være mer reflekterte og kildekritiske. Jobb ved siden av et masterstudium har vært krevende, men det har lært oss å takle stress og tidsplaner.

Vi er fra hver vår side av hovedstaden og har hatt en nokså ulik oppvekst. Med noen felles interesser og et vennskap som har vokst gjennom et godt samarbeid under eksamensperiodene, opplever vi å være et bra team. Drøftelser og diskusjoner i fellesskap har hjulpet oss å kvalitetssikre innhenting av data, tolkninger av teori og analyser av tekster.

Personlige forhold har vært en viktig faktor når det gjelder vårt valg av Irakkriegen i 2003 og har på mange måter vært med på å definere valget. Allerede som 6-åring lot Fadi seg fange av krigen da hans far satt klistret til TV-en og fulgte tett med på situasjonen. Selv på shoppingtur på Stovner senter, så faren til Fadi etter nærmeste folkebibliotek med en stasjonær PC, slik at han kunne holde seg oppdatert på hendelsene i hjemlandet.

Fadi sto midt i sentrum av debatten om sannhetens dilemma. Som en optimistisk iraker som selv hadde flyktet fra Saddam sitt regime, lot faren hans seg overbevise av Bush sin media-blitzkrig og USA som demokratisk reformator, mens hans mor var overbevist om at dette var en krig basert på løgn. Den gang forstod Fadi ingenting, men det var først på videregående da man lærte om krigen mot terror og Irakkriegen, at interessen skjøt fart.

Å se på krigsfilmer og spille videospill i ungdomsårene basert på første og andre verdenskrig, kan sies å være starten på Markus sin interesse for krig og konflikter. Siden den gang har Markus alltid hatt en interesse for historie og andre kriger, og kanskje spesielt skildringene av

dem. Han opplevde ofte et ensidig fokus på Vestens perspektiv og han syntes det manglet noe. Etter å ha sett filmen *Drageløperen* fikk han en helt ny forståelse for både holdninger og verdier som står i kontrast til hans del av verden. Undervisning på universitetet om imperialismen ga også Markus en dypere historisk interesse for både Vesten og Midtøsten, og relasjonen til hverandre. Summen av dette kan sies å være det som knyttet hans interesse og samarbeid med Fadi.

Vi ønsker spesielt å takke vår dyktige og rause veileder Leif Sletvold, som bidro til å holde interessen oppe for dette temaet. Han har vært god støtte og inspirator underveis i masteroppgaven vår. Vi takker også våre tålmodige familiemedlemmer og venner som har gitt oss tid til å fordype oss i masteroppgaven. Fadi takker også Markus som lot han ta en toukers ferie i Pattaya rett før påskeferien.

Fadi David og Markus Rønningen

Sammendrag

I denne oppgaven har vi analysert hvordan media formidlet usannheter før og under krigen. Videre analyserte vi hvordan de to mediehusene Fox News og Al Jazeera fremstilte krigen ulikt innenfor tre områder; krigens legitimitet, sivile dødsfall og det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen. De to respektive kanalene formidlet forskjellige versjoner av samme konflikt, og dette undertreket at det kan være betydelige forskjeller mellom ulike nyhetsaktører. På bakgrunn av dette utformet vi to undervisningsopplegg som er relevant for skolens arbeid med kildekritikk. Målgruppen var 5-10 trinn og det første opplegget var tilpasset mellomtrinnet, mens den andre var tilpasset ungdomsskolen.

Formålet med masteren var å bli kritisk til informasjon man leser og hører. Med dagens teknologi og massiv informasjonstilgang mente vi det var ekstra viktig å være kildekritisk. Med dette som utgangspunkt utforsket vi media sin rolle i krig, hvilke handlingsrammer de har og hvilke krefter som ligger bak det de formidler.

På bakgrunn av dette kom vi frem til følgende problemstilling:

- Hvordan er Irakkriegen (2003) relevant for skolens arbeid med kildekritikk?

Vi har benyttet oss av primær-og sekundærkilder for å få nødvendig kunnskap, og på den måten redegjorde vi for tekstanalyse som var vårt instrument for innsamling av data. Vi har valgt ut Irakkriegen i 2003 og selv om kvalitative studier i utgangspunktet ikke er generaliserbare, fungerte utvalget vårt som et eksempel på at media ikke alltid er sannferdige i nyhetsformidling av krig.

Analysen vår bekrefter det vi allerede visste: Amerikansk media formidlet usannheter og videreformidlet informasjon helt ukritisk. Videre var det en tydelig forskjell mellom Fox News og Al Jazeera sin dekning av krigen. Naturligvis har vi alle en forventning om at nyhetsmedier formidler nyheter som er basert på hendelser som stemmer. Dette ble ikke gjort under Irakkriegen og amerikansk media fortjener derfor all den kritikken de har fått.

Nøkkelord: kildekritikk, desinformasjon, perspektiv, videreformidling, vinkling, legitimitet, informasjon, påstand, media, Irakkriegen.

Abstract

In this thesis, we have analyzed how the media disseminated untruths before and during the war. Furthermore, we analyzed how the two media houses Fox News and Al Jazeera portrayed the war differently in three areas; the legitimacy of the war, civilian deaths and the Iraqi uprising against the US occupation. The two respective channels conveyed different versions of the same conflict, and this underlined that there can be significant differences between different news actors. Based on this, we designed two teaching plans that are relevant to the school's work with source criticism. The target group was grades 5-10 and the first scheme was adapted to middle school, while the second was adapted to secondary school.

The purpose of the master's was to become critical of the information you read and hear. With today's technology and massive access to information, we thought it was extra important to be critical of sources. With this as a starting point, we explored the media's role in war, what frameworks they have for action and what forces lie behind what they convey.

Based on this, we arrived at the following problem:

- How is the Iraq War (2003) relevant to the school's work with source criticism?

We have made use of primary and secondary sources to obtain the necessary knowledge, and in that way we explained text analysis which was our instrument for collecting data. We have selected the Iraq war in 2003 and although qualitative studies are not generalisable in principle, our selection served as an example that the media are not always truthful in news coverage of war.

Our analysis confirms what we already knew: American media disseminated falsehoods and disseminated information completely uncritically. Furthermore, there was a clear difference between Fox News and Al Jazeera's coverage of the war. Naturally, we all have an expectation that news media convey news that is based on true events. This was not done

during the Iraq war and the American media therefore deserve all the criticism they have received.

Keywords: source criticism, disinformation, perspective, forwarding, angle, legitimacy, information, claim, media, Iraq war.

Innholdsfortegnelse

FORORD	1
SAMMENDRAG	3
ABSTRACT	5
INNHOLDSFORTEGNELSE	7
1. INNLEDNING	10
1.1 PROBLEMSTILLING OG FORSKNINGSSPØRSMÅL	11
1.2 HVORFOR IRAK 2003?	11
1.3 HVORDAN ER IRAKKRIGEN RELEVANT FOR MEDIA OG KILDEKRITIKK?	12
1.4 OPPGAVENS STRUKTUR	13
2. KILDEKRITIKK	13
2.1 ULIKE DEFINISJONER PÅ KILDEKRITIKK	14
2.2 HALVSANNHETER.....	16
2.3 FAKE NEWS	17
2.3 LK06 OG LK20.....	18
2.3.1. LK06.....	18
2.3.2. LK20.....	19
2.3.2.1 Kjerneelementene	21
2.3.2.2 PfdK.....	22
2.4 OPPSUMMERING	23
3. TEORETISKE PERSPEKTIVER OG RELEVANT LITTERATUR	23
3.1 PERCEPTION IS REALITY	23
3.1.2 For å forstå Irakkriegen	25
3.2 PROPAGANDA	27
3.3 PERSPEKTIVER RUNDT MEDIA OG JOURNALISTENES ROLLE I KRIG	28
3.3.1 Makten over mediene	30
3.3.2 Medias makt	33

3.3.2.1 Bandwagon-effekten og taushetsspiralen	35
3.3.2.2 Framing theory	36
3.3.2.3 Vestens «skyldkultur» vs Østens «skamkultur»	37
3.4 OPPSUMMERING	39
4. METODE.....	39
4.1 KVALITATIV METODE.....	40
4.2 RELIABILITET	41
4.3 VALIDITET	42
4.4 LITTERATUR OG TIDLIGERE EMPIRI.....	43
4.5 PRIMÆR- OG SEKUNDÆRKILDER	44
4.6 TEKSTANALYSE.....	45
4.7 KRITISK BLIKK	45
4.8 OPPSUMMERING	47
5. PATRIOT ACT OG DET POLITISKE MILJØET I USA.....	47
6. HOVEDDEL.....	52
1) "KRIGENS FØRSTE OFFER ER SANNHETEN"	52
A) Påstanden om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen.....	53
A.1 Hva som ble sagt.....	54
A.2 Hvordan media viderefremmet påstanden:.....	55
A.3 Kritikk og selvkritikk av media	60
B) Påstanden om at Irak hentet uranium i Niger.....	62
B.1 Historien bak uran og Niger.....	63
B.2 Hvordan påstanden ble avslørt.....	65
B.3 Media sin rolle	66
C) Påstanden om at Irak hadde forbindelser til Al Qaida	67
C.1 Bush-administrasjonen sine uttalelser.....	67
C.2 Irak assisterte Al Qaida med treningsleirer og våpentrening	70
C.3 Ibn al-Sheikh al-Libi.....	71
C.4 Kanan Makiya.....	71
C.5 Media sin rolle	72
C.6 Andre kritikere.....	72
6.1 OPPSUMMERING	73
2) ONE MAN'S HERO IS ANOTHER MAN'S TERRORIST.....	74

6.2. Forskjellen på løgn og ulik fremstilling.....	75
6.3 Om Fox News og Al Jazeera.....	77
1) Fox News	78
2) Al Jazeera.....	79
6.4 Forskjellig vinkling av tre saker:.....	79
6.4.1 Frigjøringskrig eller imperialistisk okkupasjon?	80
1) Fox News om krigens legitimitet	80
2) Al Jazeera om krigens legitimitet.....	85
6.4.2 Human krigføring eller krigsforbrytelser?	90
1) Fox News sin kirurgiske krigføring	90
2) Al Jazeera og menneskeliggjøring av krigen	93
6.4.3 Terrorister eller frigjøringshelter?	101
1) Fox News	101
2) Al Jazeera.....	103
6.5 Oppsummering.....	107
7.1 HVORFOR MÅ SKOLEN AKTIVT JOBBE MED TEKNOLOGI OG KILDEKRITIKK?	109
7.2 MÅLGRUPPE OG LÆREPLAN	110
7.2.1 Individuell eller gruppearbeid?	113
7.3 UNDERVISNINGSSOPPLEGG FOR 5-7. TRINN	113
7.4 UNDERVISNINGSSOPPLEGG FOR 7-10. TRINN	116
7.5 OPPSUMMERING	120
8. KONKLUSJON OG AVSLUTTENDE BETRAKTNINGER.....	121
LITTERATURLISTE	122
OVERSIKT OVER KILDER	122
OVERSIKT OVER FIGURER	139

1. Innledning

Vår tid er preget av økt tilgjengelighet på informasjon og en stadig mer kompleks informasjonsstrøm. Vi mener derfor at kildekritikk er viktigere enn noensinne. Med denne masteroppgaven utforsker vi kildekritikk i skolen og media sin rolle i Irakkriegen i 2003. Invasjonen av Irak, med sin kontroversielle begrunnelse og sterke mediedekning, gir oss en case for å analysere hvordan media formidler informasjon. Invasjonen av Irak gjør oss oppmerksomme på betydningen kritisk tenkning har som en motvekt til ubalanserte og manipulative fremstillinger. Masteroppgaven vil undersøke hvordan ulike medier og informasjonskilder fremstilte krigen, og hvordan dette påvirket offentlig opinion. Videre vil oppgaven belyse hvordan kildekritikk og kritisk tenkning kan undervises på skolen, og hvordan dette kan bidra til å skape økt bevissthet rundt medienes rolle og makt i samfunnet.

Målet med dette er å styrke elevenes evne til å navigere informasjon og å forstå nyanser i politiske og mediemessige fremstillinger av komplekse hendelser. På den måten vil leserne bli oppmerksomme på samspillet mellom ulike faktorer på struktur og samfunnsnivå, og at disse sammen er med på å forme medias perspektiv. Vi analyserer de ulike måtene media formet opinionen om Irakkriegen, både før og etter at den startet. Den skal blant annet undersøke og belyse rollene som nyhetsmediene Fox News og Al Jazeera spilte, og reflektere over hvordan narrativet til de respektive kanalene påvirket opinionen.

Vårt formål er å gi leseren et dybdeperspektiv på media sin rolle ved krig, samtidig som vi selv er i utviklingsprosess hvor vi gjør oss forberedte til å styrke de kildekritiske ferdighetene til fremtidens ungdom. Vi understreker at våre undersøkelser av Irakkriegen i 2003 også kan generaliseres. Det betyr at masterens analyse vil være overførbart til andre områder som omhandler kildekritikk og mediefremstillinger ved krig. For eksempel vil lærdommene i en bredere sammenheng kunne kobles til andre konflikter som den pågående Ukraina-konflikten eller handelskrigen mellom USA og Kina.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstilling:

- Hvordan er Irakkriegen (2003) relevant for skolens arbeid med kildekritikk?

Forskningsspørsmål:

- Hvilke påstander kom Bush-administrasjonen med om Irak, og hvordan formidlet media disse?
- Hva ligger bak ulik mediefremstilling, og hvordan vises dette ved å sammenlikne Fox News og Al Jazeera sin dekning av Irakkriegen?
- Hvordan kan et undervisningsopplegg om kildekritikk utformes?

Problemstillingen og forskningsspørsmålene er sentrert rundt kildekritikk og media sin rolle i krig med Irakkriegen i 2003 som konkret eksempel. Problemstillingen og forskningsspørsmålene er valgt med tanke på å balansere det samfunnsvitenskapelige og det didaktiske.

1.2 Hvorfor Irak 2003?

Invasjonen av Irak i 2003 var en kontroversiell konflikt og det er viktig å kunne vite om denne på grunn av dens brudd på folkeretten og de omfattende konsekvensene som krigen fikk. Krigen resulterte i opptil 1 million irakiske dødsfall, 4,5 millioner fordrevne, 1 million enker og 5 millioner foreldreløse barn (Reuters, 2008; O'Donnell & Newland, 2008, s. 3). I tillegg var det flere tusen amerikanske soldater som mistet livet sitt og som ble lemlestet eller fikk psykiske lidelser (Hussain, 2023). Krigen startet 20. mars i 2003 da USA og deres allierte invaderte Irak med mål om å fjerne Saddam Hussein og avvæpne landet for masseødeleggelsesvåpen. Våpnene ble aldri funnet og invasjonen viste seg å være basert på feilaktig etterretning. Regimet til Saddam falt og Bush erklærte "mission accomplished" 1. mai i 2003, men krigen ble offisielt avsluttet etter at daværende president Barack Obama erklærte det den 19. august i 2010 (Betts, 2015, s. 1). Innen utgangen av 2011 hadde

mesteparten av de amerikanskledede koalisjonsstyrkene forlatt landet og avsluttet oppdraget sitt (Logan, 2011).

Krigen i 2003 kan ikke sees isolert fra det som er vanlig å betegne som den første golfkrigen og den andre golfkrigen. Det finnes ulik terminologi, men det har i etterkant blitt vanlig å operere med en tredeling. Den første golfkrigen refererer til Irak-Iran krigen som varte fra 1980-1988, den andre golfkrigen refererer til Iraks invasjon av Kuwait, samt det påfølgende angrepet på Irak fra en flernasjonalt styrke i 1990-91 (Leraand, 2020). Videre har vi den tredje golfkrigen som er vår case.

Det er i dag tjue år siden invasjonen, men de langvarige og vidtrekkende konsekvensene som krigen fikk merkes fremdeles. På kort sikt førte Irakkkrigen til store tap både i form av menneskeliv og materielle ødeleggelser. Det irakiske samfunnet ble kastet inn i kaos og banet dermed vei for borgerkrig og konflikter mellom ulike etniske og religiøse grupper. Etter at Saddam hadde falt, fikk man et land uten sikkerhetsnett (Hinnebusch, 2007, s. 17). Senere fikk vi fremveksten av terroristgrupper som Al Qaida og IS. I tillegg fikk vi flyktningkrisen som et resultat av IS sine herjinger og dette understreker hvordan ringvirkningene av Irakkkrigen på lang sikt også hadde nådd vårt kontinent.

1.3 Hvordan er Irakkkrigen relevant for media og kildekritikk?

Irakkkrigen i 2003 er relevant å bruke som hovedeksempel i masteroppgaven vår fordi media var et av de viktigste redskapene som Bush-administrasjonen hadde til rådighet før, underveis og etter krigens utbrudd. Media spilte en sentral rolle i å videreformidle krigsnarrativet som ble brukt til å legitimere invasjonen av Irak. Å arbeide med Irakkkrigen er derfor noe som har direkte relevans for skolens arbeid med kildekritikk ettersom krigen bidrar til å tydeliggjøre makten media har som fjerde statsmakt (Altheide & Grimes, 2016, s. 626-627).

De komplekse faktorene som lå bak medias dekning av krigen vil bli utforsket i oppgavens hoveddel, men det er vesentlig å erkjenne allerede nå at amerikansk media ble påvirket

politisk fra Washington (Synstnes, 2004, s. 10). Flere nyhetsmedier opplevde press til å publisere rapporter som harmonerte med myndighetenes utenrikspolitikk (Kull et al., 2003, s. 576-578).

1.4 Oppgavens struktur

Vi har delt masteroppgaven i 8 kapitler. Kapittel 1 inneholder innledningen, problemstillingen, forskningsspørsmålene og redegjør for valget vårt av Irakkriegen. I kapittel 2 redegjør vi for kildekritikk og hvordan det blir vektlagt i det gamle og nye læreplanverket. I kapittel 3 tar vi for oss relevante teorier og perspektiver som vi har valgt ut ifra problemstillingen og forskningsspørsmålene. I kapittel 4 gjør vi rede for valg av kvalitativ metode og refleksjoner rundt oppgaven vår. Kapittel 5 redegjør for The Patriot Act og implikasjonene dette fikk for pressefriheten i USA. Hoveddelen vår som er kapittel 6 er delt i to. Første del handler om tre alvorlige påstander fra Bush-administrasjonen om Irak og hvordan mediene videreformidlet disse. Vi skal analysere *hvilke* påstander som ble sagt og *hvordan* media videreformidlet dette. Del to reiser spørsmålet om kontrasterende mediefremstillinger, etterfulgt av en komparativ analyse av mediehusene Fox News og Al Jazeera. Vi skal analysere nærmere *hvordan* de formidlet nyheter med hver sin fremstilling av krigen og redegjøre for deres budskap og funksjon. I kapittel 7 presenterer vi to ulike undervisningsopplegg om kildekritikk for 7. og 10. trinn. I kapittel 8 oppsummerer vi hele masteroppgaven.

2. Kildekritikk

Vi lever i dag i et hyperteknologisk kunnskapssamfunn hvor tilgangen til informasjon aldri har vært større. Det bringer imidlertid både muligheter og utfordringer. Det kan være vanskelig å skille mellom troverdige og ikke-troverdige kilder, og det er heller ikke alltid mulig å sette en tydelig grense. Utviklingen av dette har ført til at kildekritikk og evnen til å avkode informasjon på en analytisk måte har blitt en ettertraktet ferdighet i dagens samfunn

(Halvorsen, 2017, s. 17-18). I de siste årene har det kommet en bølge av nettradikalisering, og spredning av desinformasjon i politiske valgkamper illustrerer viktigheten av kildekritikk. Samfunnets primære diskurser foregår i økende grad digitalt på Facebook og Twitter (Tucker et al., 2018, s. 17). Dette understreker den vitale rikdommen som ligger i arbeidet med kildekritikk, og at man med kildekritisk kompetanse vil være bedre egnet til å møte informasjonssamfunnet.

I dette kapittelet skal vi redegjøre for ulike definisjoner av kildekritikk, drøfte Holgeir sin forklaring av halvsannheter og deretter reflektere over begrepet “fake news”. Videre skal vi redegjøre for hvordan både den gamle og nye læreplanen vektlegger kildekritikk. Til slutt skal vi trekke inn kjerneelementene og kort redegjøre for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse.

2.1 Ulike definisjoner på kildekritikk

Ifølge Store norske leksikon er en kilde “opphav til kunnskap eller informasjon”, for eksempel en person med kjennskap til et saksfelt eller en bok som inneholder faktaopplysninger. Det er vanlig å skille mellom kilden, avsenderen, kildematerialet, og det som formidles (Orgeret, 2021).

En definisjon av kritikk kan være:

Bedømmelse og vurdering av et arbeid eller en prestasjon av kunstnerisk, vitenskapelig eller annen art. Kritikk er også skrift eller argument som uttrykker slik bedømmelse eller en metodisk, vitenskapelig undersøkelse av en tekstoverlevering med hensyn til dens ekthet, verdi og lignende. (Snl, 2018).

Ved å kombinere begrepene ser vi at kildekritikk får en større betydning, og begrepene blir mer omfattende enn å bare forstå kildekritikkbegrepet som “bedømmelse og vurdering av kunnskap eller informasjon”. Videre kan vi beskrive kildekritikk som en prosess der man analyserer og vurderer informasjonskildene. I forlengelse av dette er kildekritikk en metode

og en ferdighet som hjelper til å vurdere påliteligheten til en kilde, og som kan overføres til all slags informasjon man mottar.

Historiker og professor Knut Kjeldstadli argumenterer for å anvende et mer nyansert navn på kildekritikk-begrepet, nemlig *kildegranskning*. Han mener at man ikke nødvendigvis må kritisere kilden, men man gransker for å se hva man kan finne i den (Orgeret, 2021). Kjeldstadli har et viktig poeng her, men av hensyn til masterens tema opererer vi med begrepet kildekritikk.

Når det gjelder journalistisk praksis, som vi også skal gå nærmere inn på i teoridelen, innebærer kildekritikk at man er systematisk og kritisk undersøkende til alle kilder som benyttes i alle faser av den journalistiske prosessen. Spørsmålet om kildens “tendens” er essensielt her. En annen naturlig del av journalistisk praksis er å undersøke om det finnes andre kilder som kan bekrefte eller avkrefte informasjonen som journalisten mottar. Det er en universal regel at opplysninger skal sjekkes og kontrolleres, og det å ha flere kilder blir derfor sett på som et kvalitetstrekk. Ved at journalisten kritisk vurderer informasjonens verdi kan vedkommende unngå å bli et talerør for andres interesser (Orgeret, 2021). Dette vil bli nærmere redegjort for i kapittel 3.

The media's the most powerful entity on earth. They have the power to make the innocent guilty and to make the guilty innocent, and that's power. Because they control the minds of the masses. (Al Jazeera, 2022).

Sitatet ovenfor er fra den amerikanske menneskerettighetsforkjemperen Malcolm X og han mener at media er med på å definere vår forståelse av et fenomen. Media kan både villede og veilede, og sitatet har dermed en dobbel innholdsmessig funksjon. Malcolm X belyser for det første makten til den fjerde statsmakt, men understreker samtidig at det er viktig med et kritisk blikk fordi mediareportasjer ofte er en kamp om tilnærminger. Medieomtalen av det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen illustrerer dette og dette vil bli vist i den andre delen av hovedkapittelet. Til tross for at mediehus i utgangspunktet skal være frie

fra myndighetenes politiske linje, viser medias rolle i Irakkriegen i 2003 at dette ikke alltid er tilfellet (Payne, 2005, s. 84).

2.2 Halvsannheter

Som Torgeir Holgersen skriver i sitt tilsvare i "Delta!"-debatten, er *halvsannheter* en viktig term å kjenne til når man analyserer media. Betydningen av denne termen ligger nærmest i ordet og Holgersen oppsummerer dette i kronikken hans. Debatten handlet om at aftenpostens kommentator, Therese Sollien, kritiserte en fordypningstekst som Torgeir var medforfatter i. Teksten hadde to titler som representerte både pro-vestlige og pro-russiske versjoner av den pågående krigen i Ukraina. Det som er fascinerende med denne debatten er at Sollien kritiserte Torgeir for å gjenspeile russisk propaganda, men ikke ville se at den pro-vestlige versjonen også kan oppfattes som dette. Utgangspunktet for teksten er at effektiv propaganda sjelden er løgn. Holgersen mener videre at propaganda ikke er bygget på løgn, men halvsannheter.

Dette skriver han om halvsannheter: "en fremstilling som isolert sett, er sann, men som har utelatt andre deler av sannheten som ville ha bidratt til å nyansere bildet i vesentlig grad." (Holgersen, 2023). Termen er nyttig og gir nyanser i debatten om kildekritikk og medienes rolle. Den får frem at media ikke kun kan misbrukes i form av ren løgn, men at den mest effektive formen for propaganda ligger i halvsannheter. Karakteristikken for en halvsannhet er at den fremstiller en side av en sak, samtidig som den utelater andre viktige sider (Knudsen, 2016). I fagteorien kalles dette for "framing" og vil bli nærmere redegjort i teorikapitlet. Det problematiske med halvsannheter og media sin bruk av disse, er at de ikke nødvendigvis inneholder noen løgn eller en påstand som er direkte feil. Derfor kan man heller ikke bebreide mediehusene for å ha gitt ut feilaktig informasjon, siden medieaktøren har gjort intet annet enn å tilsløre et perspektiv. Dette valget høres uskyldig ut, men er ikke alltid det. Når man går inn i dybden ser vi at omfanget og innholdet i halvsannhetene er noe som har eksplisitt forankring i den gjeldende redaksjonelle normen til et mediehus.

2.3 Fake News

I 2017 ble “fake news” kåret til årets ord i Norge (Språkrådet, 2017), og var trolig på sitt mest populære etter at tidligere president Donald Trump ble konfrontert av en journalist for å ha kritisert den daværende britiske statsminister Theresa May. Svaret hans til journalisten er blitt berømt; “... it’s called fake news” (BBC, 2018). Etter denne episoden har fake news blitt mye brukt. For å illustrere hvor stort problem falske nyheter er, viser vi til dokumentaren *The Facebook Dilemma*. Den handler om Russland som beskyldes for å spre falske nyheter ved bruk av falske informasjonsplattformer under presidentvalget i USA i 2016. Dette ble gjort ved å lage falske nyhetsplattformer på Facebook av store amerikanske nyhetsbyråer, samtidig som tusenvis av falske profiler ble laget for å følge denne plattformen. På den måten ville det virke mer troverdig (Jacoby, 2018).

Det finnes flere grunner til at noen ønsker å spre falske nyheter. Mange gjør det for å skape splid blant grupperinger som i utgangspunktet er enige slik at de endrer sine meninger og standpunkter. Et eksempel på dette finner vi i forbindelse med konflikt mellom Russland og Ukraina. Det kommer frem i en VG-artikkel at én av tre nordmenn har kommet over falske nyheter om konflikten. 27 prosent oppgir at de har kommet over falske nyheter på nasjonale radio og TV-kanaler, mens 26 prosent har kommet over det i riksdekkende aviser og nettaviser (NTB, 2022). Kort oppsummert kan falske nyheter påvirke folks meninger samtidig som det kan påvirke den politiske og demokratiske prosessen i et samfunn.

Med fokuset på falske nyheter møter man også på en annen utfordring. Terskelen for å stemple nyheter og informasjon som usann kan fort bli for lav. På den måten vil nyheter og informasjon som faktisk er troverdige miste sin slagkraft. Hvis vi har en lavere terskel for å stemple noe som usann eller falskt kan det være ødeleggende for ytringsfriheten og pressefriheten. For å gi et bilde på utfordringen i Norge kommer det frem i Medietilsynets undersøkelse at 55 prosent av de som ble spurt, ukentlig eller oftere, leser nyheter de ikke oppfatter som helt sanne. 45 prosent av dem ser ukentlig eller ofte nyheter som de tror er oppspinn eller er bevisst usanne. Av andelen usann informasjon oppgis det at 62 prosent

finner falske nyheter på Facebook (Medietilsynet, 2017). Her er det kanskje verdt å stille spørsmål om tallene faktisk skyldes usann informasjon, eller om terskelen til å stemple noe som falskt er for lav.

2.3 LK06 og LK20

2.3.1. LK06

Læreplanverket for kunnskapsløftet 2006 (LK06) inneholder flere mål for kildekritikk, og de mest sentrale av dem finner vi i kompetansemålene for norskfaget i delen om skriftlige tekster. Her heter det at elevene skal kunne “bruke tekster hentet fra bibliotek, internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder” (Utdanningsdirektoratet, 2006, s. 48). Selv om kildekritikk ikke er direkte nevnt i kompetansemålet blir det beskrevet en svært sentral del av kildekritikk, nemlig å hente informasjon på en kritisk måte og drøfte tekstene.

Videre i norskfaget i kapittelet *Grunnleggende ferdigheter i faget*, kommer det frem i delen om bruk av digitale verktøy at det er viktig å utvikle evne til kritisk vurdering og bruk av kilder (Utdanningsdirektoratet, 2006, s. 44). Videre understreker læreplanen at kildekritikk ikke er en ferdighet som er isolert, men at det inngår i en større sammenheng av ferdigheter og kunnskaper som elevene må utvikle i løpet av skoleløpet. Dette inkluderer blant annet elevenes evner til å lese og tolke tekster, å skrive klart og presist, å argumentere og drøfte, og å forstå faglige begreper og sammenhenger (Utdanningsdirektoratet, 2006, s. 42).

I tillegg til det overordnede målet i norsk, finner man også mål for kildekritikk i andre fag, som for eksempel samfunnsfag og KRLE. I disse fagene handler kildekritikk hovedsakelig om at elevene skal kunne skille mellom pålitelige og upålitelige kilder, og å vurdere informasjonen i lys av fagets egne metoder og teorier. Med andre ord behøves det faglig innsikt for å vurdere ulike kilder, og det er nærliggende å tenke at dette er en ferdighet som kan øves på og jobbes med i flere fag. Dermed kan vi med sikkerhet hevde at arbeid med

kildekritikk vil være godt egnet til tverrfaglig arbeid og at det kan anses som en fagovergripende ferdighet.

I samfunnsfag, i kapittelet *Samfunnskunnskap*, heter det at eleven skal kunne “planleggje, gjennomføre og presentere problemorienterte samfunnsfaglege undersøkingar og vurdere arbeidsprosessen og resultatane” (Utdanningsdirektoratet, 2006 s. 124). Videre sier punktet at eleven skal kunne “finne fram til og presentere aktuelle samfunns spørsmål, skilje mellom meiningar og fakta, formulere argument og drøfte spørsmåla”. Her er heller ikke kildekritikk eksplisitt nevnt i kompetansemålene, men den får frem selve ideene bak det å være kildekritisk. I kapittelet, *Grunnleggende ferdigheter i faget*, i delen om digitale verktøy står det at elevene skal gjøre beregninger, søke etter informasjon, utforske nettsteder, og utøve kildekritikk og nettvett (Utdanningsdirektoratet, 2006, s. 120).

I faget KRLE som på mange måter har likheter med samfunnsfag har også nevnt kildebruk. I kapittelet *Grunnleggende ferdigheter i faget* i delen om å bruke digitale verktøy i KRLE står det følgende: “... kunne benytte digitalt tilgjengelig materiale, som bilder tekster... som forener kreativitet med kildekritisk bevissthet” (Utdanningsdirektoratet, 2006, s. 73). I kompetansemålene etter 10. trinn uttrykkes ikke begrepet kildekritikk, men vi kan tolke det som at kildekritikk er et mål som skal læres tverrfaglig. Videre blir det beskrevet ferdigheter som er kildekritiske.

Vi konkluderer med at LK06 vektlegger kildekritikk som en viktig ferdighet for elevene og at denne ferdigheten gjerne skal kunne læres ikke bare i hvert respektive fag, men også på tvers av fag. Videre er målet til LK06 at dette skal kunne utvikles og forsterkes ved hele skoleløpet.

2.3.2. LK20

Læreplanverket for kunnskapsløftet 2020 (LK20) som er den nye skolereformen, og bygger videre på LK06, har også vektlagt kildekritikk og kildebruk. I norskfaget er et av

kompetansemålene etter 10. trinn at eleven skal “bruke kilder på en kritisk måte, markere sitater og vise til kilder på en etterrettelig måte i egne tekster” (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 9). I grunnleggende ferdigheter, i delen om digitale ferdigheter, står det at digitale ferdigheter i norsk er “å kunne finne, vurdere og bruke digitale kilder i arbeid med tekst. Det innebærer å bruke digitale ressurser kreativt til å skape sammensatte tekster og å utvikle kritisk og etisk bevissthet om å det å fremstille seg selv og andre digitalt”. Videre står det “innebærer også å vise en stadig større grad av selvstendighet og dømmekraft i valg og bruk av digitale kilder” (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 5). Her vektlegger også LK20 at elevene skal kunne bruke digitale verktøy til å søke etter og vurdere informasjon på en kritisk måte. Det vil si at elevene skal kunne vurdere ulike kilder på nettet, å bruke digitale verktøy for å organisere og bearbeide informasjon, i tillegg til at de skal være bevisste på personvern og informasjonssikkerhet.

I samfunnsfag er et av kompetansemålene etter 10. trinn at elevene skal kunne “vurdere på hvilke måter ulike kilder gir informasjon og et samfunnsfaglig tema, og reflektere over hvordan algoritmer, ensrettede kilder eller mangel på kilder kan prege forståelsen vår” (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 10). I kapittelet *Grunnleggende ferdigheter*, i delen om digitale ferdigheter, forklarer Udir at digitale ferdigheter innebærer å kunne bruke digitale verktøy til å finne, behandle og navigere i digitale kilder, utøve digital kildekritikk og velge ut relevant informasjon. Videre står det at elevene skal vise god digital dømmekraft når man velger informasjon og bruker digitale ressurser (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 5-6). Denne delen må sies å være mer konkret og forklarende da den løfter frem vurdering og refleksjon.

I KRLE i kapittelet *Grunnleggende ferdigheter*, i delen om digitale ferdigheter, står det “innhente informasjon om religioner og livssyn fra digitale kilder og tolke og kritisk vurdere informasjonen. Digital dømmekraft utvikles gradvis gjennom økende grad av etisk refleksjon over hvordan digitale ressurser brukes” (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 5). Her uttrykkes kildekritikk på lik linje som i LK06, men det kan sies at ferdighetene er mer presist og tydelig i den nye læreplanen. Som med tidligere læreplan har kildekritikk ikke blitt særlig nevnt i kompetansemålene etter 10. trinn. Dette kan tolkes som at kildekritikk ikke blir vektlagt like

mye, men fordi ferdighetene og metodene læres i andre fag tolker vi det som at det kan anvendes i dette faget.

2.3.2.1 Kjerneelementene

Videre har det blitt utviklet det som kalles for *kjerneelementene*. Kjerneelementene i et fag er sentrale begreper, ferdigheter og kunnskaper som utgjør kjernen i den nye læreplanen. I for eksempel samfunnsfag er kjerneelementene “undring og utforskning, samfunnskritisk tenking og sammenhenger, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling, identitet og fellesskap” (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 2-3). Det tyder på at LK20 vektlegger kildekritikk i større grad enn i LK06 da kjerneelementer er de “viktigste faglige innholdene elevene skal arbeide med i opplæringen”, og elementer som som er nevnt over løfter frem de kildekritiske ferdighetene.

Som lærere må man alltid ta i betraktning de ferdighetene som er nødvendige for at elevenes og dagens generasjon skal lykkes i fremtiden. Fagfornyelsen i norsk skole har lagt større vekt på kildekritikk som en del av elevenes læring. I de nye læreplanene for grunnskolen og videregående opplæring som trådte i kraft med LK20, har det blitt utviklet et eget fagområde i den overordnet del kalt *kritisk tenkning og etisk bevissthet* (Utdanningsdirektoratet, 2019, s. 6). Dette området har som mål at elevene skal kunne vurdere ulike kilder til kunnskap og tenke kritisk. Etisk bevissthet innebærer å veie ulike hensyn mot hverandre, og det er nødvendig for å være et reflektert og ansvarlig menneske.

Når vi sammenlikner vektleggelsen av kildekritikk mellom de to læreplanene finner vi noen tydelige endringer i både kompetansemålene og de grunnleggende ferdighetene i hvert av de respektive fagene. Til tross for at kildekritikk-begrepet blir uttrykt i samtlige fag, spesielt i kapitlene om grunnleggende ferdigheter, synes det at LK06 har i større grad et mål og forventning om at elevene skal lære denne ferdigheten på tvers av fag. Det kan videre konkluderes med at kildekritikk har blitt mer presisert og kommer mye tydeligere frem i LK20, både i grunnleggende ferdigheter og i kompetansemålene. I tillegg har de kildekritiske

ferdighetene fått en stor plass i delen som omhandler kjerneelementene. I dag er det mer viktig enn noensinne at barn og unge ikke kun er passive mottakere av produkter, tjenester og informasjon. Som nevnt tidligere er opplæringen sin rolle å blant annet gjøre elever i stand til å identifisere troverdig informasjon, sitere kilder, og utvikle etiske verdier og holdninger. Teknologien i dag har all slags informasjon og da er det ekstra viktig å kunne beherske dette.

2.3.2.2 PfDK

For å nå læreplanens mål må lærerne utvikle sin egen profesjonsfaglige digitale kompetanse, og i den anledning har det blitt dannet et rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse (PfDK) (Se vedlagt fil under). En digitalt kompetent lærer har forståelse for hvordan den digitale verden er i endring og utvikler seg. Læreren skal ha innsikt i hvordan integrering av digitale ressurser i ulike læringsprosesser kan bidra til å nå kompetansemålene og kunne ivareta de grunnleggende ferdighetene i alle fag. Som forutsetning for dette må lærerne også utvikle egne grunnleggende ferdigheter, og bruke PfDK som ressurs for å tilrettelegge og lære elevene kildekritiske ferdigheter.

Figur 1: Illustrasjon av lærernes PfDK (Kelentrić et al., 2017, s. 6).

2.4 Oppsummering

I dette kapittelet har vi kort redegjort for ulike definisjoner av kildekritikk, og vi presenterte Snl og Kjeldstadli sine definisjoner av begrepet. Videre redegjorde vi for Holgersen sin diskusjon om halvsannheter før vi drøftet den moderne termen “fake news” og utviklingen av denne. Deretter drøftet vi medietilsynets rapport om omfanget av nordmenn som har opplevd å møte usann informasjon i plattformer som Facebook. Vi konkluderte med at man bør stille spørsmål ved terskelen for å stemple informasjon som usann. Videre sammenliknet vi læreplanverket fra 2006 og 2020, og drøftet deres vektlegging av kildekritikk og kildekritiske ferdigheter. Vi konkluderte med at LK20 vektlegger kildekritikk i større grad enn den tidligere læreplanen. Til slutt redegjorde vi for PfdK, og vi drøftet hvorfor det forventes at lærerne selv må ha høy digital kompetanse for å kunne utøve og lære bort kildekritikk.

3. Teoretiske perspektiver og relevant litteratur

3.1 Perception is reality

Som nevnt innledningsvis er det naturlig at mediehus som tilhører hver sin side i krigen sprer og videreformidler informasjon som ikke alltid samsvarer med hverandre. Betyr det dermed at en av dem lyver? Ikke nødvendigvis! *Perception is reality*. Dette uttrykket innebærer at vi mennesker forstår verden slik vi selv oppfatter den og at det blir vår sannhet. Det som anses som “virkelig” og “sant” kan variere mellom ulike kulturer og samfunn. En slik tenkemåte kan forklare oss hvorfor mennesker fra ulike steder i verden enten støtter eller er motstandere av en krig, og i vårt tilfelle er på hver sin side av Irakkriegen.

I dette kapittelet skal vi først redegjøre for sosialkonstruktivisme og trekke inn Berger og Luckmanns (2000) *Den samfunnsskapte virkelighet*. Videre skal vi redegjøre for hvordan man kan se på Irakkriegen med sosialkonstruktivistiske øyne. Deretter drøfter vi begrepet definisjonsmakt. Vi skal også kort redegjøre for propaganda og manipulasjon før vi trekker

inn eksemplene som "komiske Ali" og kuvøshistorien. Til slutt redegjør vi for teoriene rundt media og journalistenes rolle i krig.

3.1.1 Sosialkonstruktivisme

Sosialkonstruktivisme er et filosofisk perspektiv som undersøker hvordan sosiale prosesser og samfunnsmessige normer påvirker vår virkelighetsoppfatning. Kunnskap er ikke objektivt, men konstrueres gjennom sosiale interaksjoner og i kulturelle kontekster.

Sosialkonstruktivismen utfordrer dermed det tradisjonelle synet på kunnskap som innebærer at alt som eksisterer utenfor menneskers erfaring kan oppdages med objektiv observasjon og måling (Tjora, 2022). Berger & Luckmann (2000) drøfter sosialkonstruktivisme i *Den samfunnskapede virkelighet*, og boken kan brukes til å tolke Irakkriegen med et bredere og mer nyansert perspektiv. Forfatterne forklarer hvordan samfunnet danner institusjoner og normer som gir oss strukturer og mening til livene våre. De påpeker at disse institusjonene og normene ikke er statiske, men dynamiske, som vil si at det skjer endringer over tid på grunn av sosiale og kulturelle endringer (Berger & Luckmann, 2000 s. 31). Teorien om at virkeligheten er en sosial konstruksjon innebærer at det er samfunnet og institusjonene som påvirker våre oppfatninger og verdier, og dermed handlingene og beslutningene. For eksempel påvirker kulturelle normer og verdier våre oppfatninger av hva som er riktig eller galt, og dette kan igjen ha betydning for hvordan ulike hendelser og situasjoner oppfattes i samfunnet (Berger & Luckmann, 2006 s. 74-76).

Berger og Luckmann (2000) tar utgangspunkt i *internalisering* for å forklare hvordan visse ideer og holdninger blir tatt opp, fremhevet og akseptert. Internalisering er en prosess som går ut på at man både tar inn og aksepterer sosiale normer og verdier som en del av ens eget subjektive personlighet og selvforståelse (Berger & Luckmann, 2000, s. 135-136).

Internalisering skjer imidlertid gjennom primær og sekundær sosialisering, og man tilegner seg kunnskap om hva som er akseptabel eller uakseptabel atferd i ulike sammenhenger og kulturelle kontekster. I internaliseringsprosessen vil våre normer og verdier bli internalisert, og vil bli en del av ens egen personlighet. Det betyr at vi handler ut fra disse normene helt ubevisst.

Internalisering er relevant når man analyserer menneskers forhold til media og hvor kritiske vi stiller oss til ulike påstander. Med et sosialkonstruktivistisk blikk vil man kunne si at det er internaliseringen som avgjør hva vi anser som sannhet og ikke (Berger og Luckmann, 2000, s. 40). I vesten har vi for eksempel internalisert den grunnleggende forestillingen om at våre samfunn er demokratiske og rasjonelle, mens regimer i Midtøsten ofte representerer det motsatte. Det var imidlertid ikke slik at det ble internalisert en forestilling om at Saddam hadde samarbeidet med terrorister, men det faktum at de fleste av oss allerede hadde internalisert et negativt bilde av Saddams Irak førte til at Bush og Blair sin jobb ble enklere. De kunne dermed bygge videre på den negative holdningen som allerede eksisterte og bruke dette som et moralsk belegg for påstandene som ble presentert for å legitimere invasjonen.

3.1.2 For å forstå Irakkriegen

Sosialkonstruktivismen kan hjelpe oss med å etablere en forståelse av Irakkriegen og hvordan den kan begrunnes fra ulike hold. Sosialkonstruktivismen vil hevde at krigen ikke var en nødvendig hendelse, men et resultat av konstruksjoner av ulike politiske motiver. Perspektivet kan også peke på hvordan retorikk blir brukt for å konstruere et bestemt narrativ om situasjonen, og forsvare bestemte handlinger.

Et slikt perspektiv vil tolke krigen som en konstruksjon av en “oss mot dem”-mentalitet, som resulterte i en økende polarisering og fiendtlighet mellom grupper. Videre vil man kunne peke på hvordan det ble konstruert en bestemt oppfatning av irakere og deres kultur som igjen førte til stereotypiske og fordomsfulle holdninger. Det er også slik at de fleste mennesker i Europa og Vesten generelt har et annet syn på ofre for krigføringen i Ukraina enn i Irak. Det konstrueres en agenda hvor hele Europa må handle raskt og hjelpe Ukraina både med migrasjon og våpen. Dette står i stor kontrast til hvordan europeiske land forholder seg til flyktingene fra Syria. Dette kan vi forstå som at det er lettere å identifisere oss med de som likner oss selv og ligger nært oss. Det kan argumenteres for at det ligger i vår natur å handle slik, men det er for enkelt og stenger for videre analyser ved å ha en slik logikk.

Det kan i stor grad handle om noe annet, nemlig *definisjonsmakt*. Definisjonsmakt er et begrep innenfor sosialkonstruktivismen som beskriver hvordan enkeltpersoner eller grupper kan påvirke hva som oppfattes som virkelighet ved å definere og kontrollere betydninger av ord, begreper eller fenomener (Hansen & Tørdal, 2020). Kort forklart handler definisjonsmakt om å ha kontroll over hvordan vi forstår verden ved å definere og sette en standard på hva som er “normalt”, “riktig” eller “sant”. Media har en tydelig definisjonsmakt ved at de påvirker hvordan vi oppfatter forskjellige hendelser eller samfunnsproblemer. Politikere kan også ha definisjonsmakt ved at de definerer og former debatter i politiske spørsmål ved å presentere enkelte perspektiver og argumenter på en mer overbevisende måte enn andre (Hansen & Tørdal, 2020). Derfor er det viktig å være oppmerksom på hvem som har definisjonsmakt i ulike sammenhenger, og hvordan denne makten kan brukes til å påvirke prosesser og beslutninger.

Krigen i Afghanistan fra 1979 til 1988 viser et eksempel på definisjonsmakt. På den tiden framsto Mujahedin som frihetskjempere da Sovjetunionen var fienden. Mange var fascinert og begeistret for deres anti-sovjetiske kamp. Vesten hadde en positiv holdning overfor dem til tross for de store kulturelle forskjellene. Dette skyldes at alle kjempet for og støttet samme sak, nemlig kampen mot den sovjetiske okkupasjonen. I dag fremstår Taliban og tilsvarende grupperinger som “brutale og reaksjonære krigsherrer”. Dette er et eksempel som understreker at vestens bilde av Mujahedin ble styrt av politikk og at gruppens kamp mot en felles fiende veide tyngre enn at de kulturelt var svært forskjellige fra oss.

Likeledes gjelder dette for Saddam og Iraks krig mot Iran på 1980-tallet. Før invasjonen av Kuwait var Saddam en viktig vestlig alliert, og fungerte som en buffer mot Irans islamistiske regime. Saddams brutale regime og bruk av kjemiske våpen i Halabja fikk derfor en vesentlig lavere oppmerksomhet enn det de burde ha fått. Iraks invasjon av Kuwait i 1990 ble et vendepunkt. Det var først etter dette at det kritiske perspektivet begynte å vise seg i media. I 1990-årene ble vi vitne til en demonisering av Saddams regime både i nyhetsmedia og populærkultur.

Når en motpart blir fiendtliggjort handler det i stor grad om en politisk fortelling. Eksemplene fra 1980-tallet med Mujahedin og Saddam understreker at en politisk fortelling er et sosialkonstruktivistisk fenomen. I samfunnsvitenskapelig forstand innebærer en politisk fortelling at en gruppe eller samfunn blir fremstilt på en bestemt måte og at vi sosialiseres inn i hvem vi skal se på som fiender eller allierte (Andersen, 2022).

3.2 Propaganda

Vi har gjennom historien hatt ulike former for propaganda. Propaganda er å bevisst manipulere folks følelser og tanker for å få dem til å mene eller gjøre bestemte ting. Med andre ord bruke sterke virkemidler for å fremme bestemte oppfatninger og handlingsmønstre (Saakvitne, 2018). Det er essensielt å skape et bilde av fienden som umoralske, slemme og umenneskelige, eller et bilde av de allierte som modige, moralske og en helt. I militær terminologi kalles et forsøk på å påvirke sivilbefolkningens holdninger for “psykologiske operasjoner”, eller i mediafaglig sammenheng “psykologisk krigføring”. Bakgrunnen for psykologisk krigføring er ideen om å vinne krigen ved å ødelegge fienden sin vilje til å sloss (Saakvitne, 2018).

Eksempler på historiske propagandaer er Josef Goebbel som var propagandaminister i Nazi-Tyskland under andre verdenskrig, og propagandaen til Josef Stalin. Et nærmere eksempel er Iraks desinformasjonsminister, Mohammed Saeed Al-Sahaf, eller mer kjent som “komiske Ali”. Etter at USA invaderte Irak i 2003 informerte han daglig til hele verden om at Irak var overlegne, at de hadde full kontroll over krigen, og at USA ville tape. TV-seerne så det stikk motsatte da amerikanske stridsvogner okkuperte Bagdad, men “komiske Ali” stod på sitt og nektet for at dette skjedde. Løgnene hans ble populære og opp mot krigens slutt hadde han fått kultstatus, og til og med fått egen fanside på nettet (Andersen, 2004).

Som nevnt tidligere er det vanlig å spre desinformasjon om fienden. Teknologien som finnes i dag gjør det enda vanskeligere for oss å avsløre dem, spesielt nå som det er mulig å lage avansert desinformasjon som *deepfakes*, takket være Artificial Intelligence (AI). Deepfakes er

en type kunstig intelligens (KI) som brukes for å lage overbevisende bilder, lyd og video som kun er en bløff (Barney, 2023).

Kuvøshistorien er et annet eksempel på å spre falsk informasjon om fienden og bruke det som et våpen. Den handler om en ung kuwaitisk kvinne som fabrikkerer historien om irakiske angrep mot spedbarn på et sykehus i Kuwait. Irakiske soldater skal ha fjernet mange av de syke spedbarna fra kuvøsene på sykehuset, og latt dem dø på gulvet. Denne historien ble gjengitt i en høring i Kongressen fire måneder senere, og det viste seg senere at “øyevitnet”, Niyirah al-Sabah, var datteren til Kuwait sin ambassadør i USA. Sykepleierne som jobbet på det kuwaitiske sykehuset benekter historien, og de avviser at al-Sabah var en av avdelingens frivillige hjelpere som hun selv påstod (Andresen, 2014). PR-firmaet Hill & Knowlton trente opp al-Sabah måneder før høringen slik at hun skulle lyde så troverdig og overbevisende som mulig (Democracy Now, 2003, 02. desember). Vitnesbyrdet hennes var med på å bygge opp stemningen i Washington og hadde sterkt effekt på opinionen.

Med det som er presentert over, er det relevant å trekke inn ordtaket “the pen is mightier than the sword” av Edward Lytton (1839). Han sier at ord har makt til å påvirke og forme verden på en måte som ikke våpen kan. Videre tilsier det at ideer som er uttrykt i skrift eller tale har større innvirkning på folks tanker og følelser enn vold eller aggresjon. Selv om sverd eller andre våpen er i stand til å fysisk skade eller kontrollere mennesker, har ord evnen til å endre mening, påvirke meninger og inspirere handlinger.

3.3 Perspektiver rundt media og journalistenes rolle i krig

I delen som følger skal vi redegjøre for teorier og perspektiver rundt media og journalistenes rolle i krig. Det vil bli trukket frem ulike forklaringer og perspektiver av medieformidling som bidrar til forståelsen av mediedekningen i forbindelse med Irakkriegen. Nyhetsmedienes behandling av Golfkrigen er ikke bare viktig i seg selv. Den er særlig interessant fordi den setter frem og illustrerer problemstillinger som er generelle for de vestlige mediene og særlig for deres utenriksdekning. De store nyhetsbyråenes monopolmakt, medienes regi, retorikk og

allmenne vestlige orientering, deres makt til å definere noen temaer som vesentlige og andre som ikke temaer, er grunntrekk ved mediene generelt.

Ikke alt som er nytt blir til nyheter og det finnes mange ulike kriterier for hva som blir en nyhet. Galtung & Ruge (1965) presenterer i sin artikkel, *The structure of foreign news*, ulike hypoteser om hvordan vestlige nyheter prioriterer utenriksnyheter. For eksempel *frekvens*, *terskel*, *samsvar*, *overraskelse* og *kontinuitet*. For å tydeliggjøre noen av dem går *frekvens* ut på at vestlige medier legger mest vekt på hendelser som samsvarer deres egen “nyhetsrytme”, og prioriterer derfor punkthendelser foran trender og prosesser. Med terskel må nyhetene ha et bestemt omfang. Jo mer voldelig et drap er, desto større overskrift får saken (Galtung & Ruge, 1965, s. 66). Mediene ønsker kontinuitet ved at de hendelsene som har blitt en nyhetsbegivenhet, har stor sjanse for å fortsette og prege overskriftene en stund fremover.

Stormaktenes virkelighet blir ofte betraktet som nyheter. «Perifere» nasjoner blir ikke definert som særlig viktige og får mindre plass i nyhetsbildet. Eksempelvis har den syriske borgerkrigen fått vesentlig mer medieoppmerksomhet enn borgerkrigen i Kongo. Blant annet vil dette kunne forklares med at det er flere globale og regionale stormakter som er innblandet i borgerkrigen i Syria og at stormaktsinteressene resulterte i at krigen fikk omfattende medieoppmerksomhet.

Det som enkelt kan fremstilles som en todeling av verden, en ond og en god side, blir til nyheter. Det kompliserte og tvetydige blir ofte ikke til nyheter. Det som enkelt kan fremstilles som resultat av konkrete aktørers aksjoner blir en nyhet. Det som mer åpenbart krever underliggende og komplekse forklaringer blir lettere ikke-nyheter. Perifere nasjoner som i utgangspunktet ikke blir omtalt kan likevel komme opp i nyhetsbildet når det skjer noe dramatisk som revolusjon eller katastrofe (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 15).

Massemedienes behandling av Golfkrigen 1990-1991 er et opplysende eksempel på en generell tendens fra mediene, nemlig at de er med på å forsterke maktthavernes budskap. Tradisjonelt har mediene hatt en servil holdning til sentrale beslutningstakeres interesser og

disposisjoner. Dette har å gjøre med to fundamentale forhold som Johnson & Mathiesen løfter fram: makten over mediene og mediens makt (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 16-40).

3.3.1 Makten over mediene

Johnsen og Mathiesen (1991) sammenlikner kreftene som bestemmer innholdet i nyhetene med lagene i en løk. Det ytterste laget i løken representerer verdensherredømmet over informasjonsflyten. Med internett har vi opplevd en eksplosiv økning i antall massemedier. Lesere, lyttere, og seertallene har derfor steget enormt. Prinsippet om fri informasjonsflyt er i realiteten for de som har ressurser som for eksempel industriland med USA først. Doktrinen *The free flow of information* var derfor med på å underbygge et vestlig, særlig amerikansk herredømme over nyhetsstrømmen.

Det neste laget i løken representerer de store vestlige nyhetsbyråene og de internasjonale TV-selskapene som handler på linje med nyhetsbyråer ved å selge reportasjer verden over. Nitti prosent av nyhetsstrømmen i verden var i 1991 styrt av noen få store vestlige nyhetsbyråer (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 18). I andre golfkrig var for eksempel NRK avhengige av CNN, men det hevdes at CNN ga ensidig informasjon og at offisielle kilder stod sentralt i CNNs nyhetsformidling. Etter krigen uttalte den amerikanske journalisten og forfatteren Mark Hertsgaard at CNN ikke har forsøkt å grave seg godt nok frem til sannheten når det gjelder krigen. En statsleder eller annen kjent person slipper enkelt til i deres sendetid. De presenterer stort sett bare den «offisielle» versjonen av "en sak" (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 18).

Det neste laget på løken representerer aktører som er på mediebedriftenes eiernivå. Altså de store konsernene og de ressurssterke personene som eier aviser, radio og TV stasjoner. I Norge har vi for eksempel konsernene Schibsted som eier blant annet VG og Aftenposten, og Orkla Media som eier Drammens Tidende. Det hevdes gjerne at eierne kun er interessert i de forretningsmessige sidene ved bedriften og at de derfor har liten innflytelse i hva som kommer på trykk. I praksis ser man imidlertid det motsatte ettersom eierskap ofte er førende

det redaksjonelle innholdet i et mediehus. Når eiere ønsker å bestemme over det redaksjonelle innholdet vil det komme krav om tilpasninger og personlig agenda. Hvis ikke redaktørene følger dette eller er uenige med styret får de gjerne sparken (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 19). Eksempler på dette er Helge Lurås som fikk sparken i Resett og Jan Magne Stensrud i Drangedalsposten i 2022. Det er en grunn til å understreke at denne formen for innflytelse er med på å gi innholdet en “styrt” vinkling, men at det ofte antakelig skjer stilltiende og uten debatt. Vi tar gjerne dette for gitt, som Bourdieu kaller for *doxa* eller “det doksiske felt”. Han beskriver det som sidene ved kultur og samfunn som folk flest ikke finner grunn til å stille spørsmål til (Wæhle, 2022).

Videre kommer laget i løken som representerer aktører på det man kan kalle *hendelsesnivået* og i dette laget blir informasjon gjenstand for direkte påvirkning fra militært eller politisk hold. Den består av informasjonsavdelinger i byråkратиene som tilrettelegger informasjonen, militære planleggere som renser informasjonen for uønsket materiale og tilslutt politiske eller militære ordninger som begrenser innsyn. Slike begrensninger gjorde seg særlig gjeldende fra første stund i andre golfkrig, og var også synlig i 2003 i form av såkalte “embedded reporters” som er en term som vil få mer oppmerksomhet i kapittel 6.2 (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 19)

Den nest innerste delen av løken representerer selve mediebedriftene: avisene, radiostasjonene og de rikdsekkende fjernsynsstasjonene. De ytre lagene i løken er i så sterk grad representerende for den videre informasjonsstrømmen fordi informasjonen allerede har blitt infiltrert, vinklet og slipt i tråd med vestlige interesser, at det er i utgangspunktet vanskelig for en vanlig mediebedrift å «gå mot strømmen» (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 20). En kan tenke seg at mediene utøver hver sin “medieideologi”, som innebærer at mediene har ulike sett av grunnleggende forestillinger om hvilke informasjonstjenester massemediene bør utføre i det samfunn som omgir det. Journalist-teoretikeren Odd Raaum definerer medieideologi som “et sett av innbyrdes konsistente forestillinger om hvilke informasjonstjenester massemediene bør utføre i et gitt samfunn” (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 20). I forlengelse av dette vil en mediebedrift i utgangspunktet ha muligheten til å

vektlegge en oppsøkende og kritisk journalistikk. I noen tilfeller kan dette også inkludere en grunnleggende systemkritikk. En slik medieideologi kan man finne i de enkelte små mediebedriftene som er mer selvstendige, og som derfor kan være mot strømmen. Et eksempel i Norge er Klassekampen . Normalt ser man at en slik ideologi blir avfeid av det samlede presset fra informasjons-monopolene og makthavernes muligheter for å kontrollere informasjonsstrømmen i tillegg til det som blir styrt av markedet og teknologien. Kort forenklet vil det si at de små mediebedriftene som kommer utenfra, og som motsetter seg den vestlig pregede informasjonsstrømmen, vil bli sett på som spesiell og avvikende (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 20).

Helt innerst i løken finner man det laget som representerer den enkelte journalist. Journalisten er påvirket av de ytre lagene slik at stoffet som journalisten leverer vil med nødvendighet være preget av et vestlig fortegn. Det er også et annet viktig moment «innerst i løken» som er med på å påvirke og skape dette resultatet hos den enkelte journalist. Det Johnsen & Mathiesen (1991) sikter til er den vestlige tenkemåte som ofte er gjeldende hos de fleste journalister. Journalistene er ikke roboter som styres av ytre forhold. De er selvstendige aktører med et etisk og moralsk ansvar, og resultatene av deres publiseringer er resultatene av et samvirke mellom ytre struktur og egen innsats som ikke kan isoleres fra hverandre (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 21). Ifølge forfatterne er det svært mange journalister som er preget av det de kaller en “konvensjonell holdning til det politiske innhold og den politiske retning”. De forklarer det med at vestens interesser og verdier tas for gitt da disse er en del av livsverdenens og livsanskuelsen som omgir dem, og det er derfor helt selvsagt å bruke dem som utgangspunkt (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 21). Det argumenteres for at det i senere tid har dannet seg en journalistkultur. I denne kulturen opphøyes journalistyrket til en virksomhet eller formidlingsform med en generell gyldighet på tvers av alle typer medier. Kort forenklet vil det si at journalisten sosialiseres, og læres til å forstå hva som er godt nyhetsstoff, og hvilke formidlingsformer som selger uavhengig av mediets, politiske fortegn (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 21). I forlengelse av dette skal journalisten enkelt kunne gå fra for eksempel Aftenposten til Klassekampen. På den måten konkluderer Johnsen &

Mathiesen (1991) med at dette kan være med på å forklare budskapet om å forsvare friheten, og hvorfor den ble stående så uberørt i offentligheten i andre Golfkrig.

3.3.2 Medias makt

Himmelstrand beskriver to ulike former for politisk orientering: “stykkevis” og “strukturell” tenkning (Johnsen & Mathiesen, 1991 s. 22). *Stykkevis* tenkning er mer eller mindre avgrenset og sektorpreget, men den *strukturelle* tenkningen legger vekt på sammenhenger mellom sektorer og på underliggende krefter. Himmelstrand behandler disse formene i flere forbindelser. Et av hovedspørsmålene hans er hvilke av de to tenkemåtene som er mest fremtredende i den samlede politiske kommunikasjonen som skjer i samfunnet. Poenget til Himmelstrand er at de to begrepene kan anvendes for å forstå medias makt og deres påvirkning. På den ene siden kan informasjon bringes i det som Johnsen & Mathiesen (1991) kaller *punktbelysning*, som innebærer at man fremhever en konkret og avgrenset del av virkeligheten. På den andre siden trekker de frem *strukturelbelysning*, som går ut på at det vektlegges på å få frem sammenhenger mellom deler, og generelle trekk som belyser en større og mer omfattende virkelighet (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 22). Det finnes ulike variasjoner og nyanser som media innretter seg mot, men det kan sies at det tradisjonelt har blitt brukt punktbelysning, altså at den konkrete og avgrensede hendelsen står i sentrum. Med tanke på hvor mye teknologien har utviklet seg, muliggjør det enda mer for å overføre enkelthendelser fra hele verden.

Det er selvsagt et viktig poeng at teknologien gir oss muligheten til å publisere hendelser veldig raskt, men det danner nødvendigvis ikke hele forklaringen. Johnsen & Mathiesen (1991) tror utviklingen av punktbelysning også kan ha å gjøre med kriteriene for hva en nyhet her. Punktbelysning har det lettere for å tilfredsstille kravene da den for eksempel har det lettere å vinkle saksforholdet til noe tosidig med en “ond” og “god” side.

Nyhetsformidlere søker gjerne etter det dramatiske, noe som er lett å finne i enkelthendelser (Johnsen & Mathiesen, 1991 s. 23).

Når mediene i stor grad vektlegger den punktbelysende formidlingsformen, er det ikke bare et rent metodevalg, men samtidig er med på å stadfeste en ideologi som i stor grad tjener de autoriserte synspunktene og dermed makthavernes interesser. Punktbelysningen virker også på andre måter ifølge Johnsen & Mathiesen (1991). For det første mener de at formen innebærer fragmentering: nyhetene blir oppløst til enkelthendelser med mindre sammenheng slik at mottakerne ikke får noe grunnlag for mer samlet og dypere innsikt utenom krig, vold og elendighet (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 25). For det andre hevder de at punktbelysning kan virke narkotiserende fordi vi blir sugd inn i "skuespillet" og føler på mer eller mindre mindre uro hvis vi ikke får nytt tilskudd av dette. Slik fungerte trolig nok CNNs reportasjer fra Golfkrigen for svært mange (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 26). Det betyr at skuespillet får større plass og en forrang fremfor virkeligheten. Videre mener de at punktbelysning kan bli sett på som en avleder. Med enkeltbeskrivelser av ulike forferdelige tilstander fra andre steder, avledes vår oppmerksomhet fra vårt eget lands og vestlige verdens medansvar for disse.

Det som forutsetter at vi skal erkjenne et eget ansvar, er betinget av at vi får en strukturell forståelse for forbindelsen mellom punktbelysning på andre steder og vår situasjon. For den mer kollektive eller felles forståelse av virkeligheten virker punktbelysningen for det første legitimerende fordi den dreier seg om løsrivne enkelthendelser som forsvinner fra mediebildet til fordel for en annen hendelse. Dermed får vi ikke noe grunnlag for utvikling av en kritisk kultur (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 26). Til slutt mener forfatterne at punktbelysningen virker homogeniserende. Nyheter om sult, jordskjelv eller politiske undertrykkelser blir presentert i samme åndedrag som Norge sin innsats i VM, EM og OL. Ved at undertrykkelsen blir sidestilt med sporten står den i stor fare av å bli ufarliggjort (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 26).

Det som har blitt beskrevet ovenfor betyr ikke at massemediene ikke publiserer nyhetsstoff som gir grunnlag for kritisk refleksjon. Poenget her er ikke at grunnleggende kritikk hos den individuelle mottaker har en tendens til å ikke vokse frem, men det blir i stedet skjøvet til side. På den måten bidrar Johnsen & Mathiesens perspektiver om medias egen makt,

mediaaktørenes egen måte å beskrive verden på, til å forklare og forstå hvorfor budskapet om forsvaret for frihet blir stående uberørt under den andre Golfkrigen.

Når det gjelder å finne svar på hvorfor vi opplever fravær av mediekritikk kan en mulig forklaring være at kritikere blir utestengt ved at de større avisene ofte ignorerer kritiske innlegg eller plasserer dem i spalter der de får liten oppmerksomhet. Det kan også tenkes at kritikere ikke blir invitert med i visse tv-programmer. Det er vanskelig å dokumentere denne påstanden, men i en interessant kronikk skriver leder i fredskampanjen *For fred i Midtøsten* Fredrik Heffermehl dette i Aftenposten:

I mine personlige erfaringer om holdningene i mediene inngår mengder av avviste avisinnlegg, fra meg og andre fredsfolk. NRKs debattprogram Antenne 10 hadde tidlig i januar invitert en fra fredsbevegelsen til Midt-Østen-debatt, men deltakelsen falt bort. Helt typisk foretrakk NRK en krigslysten advokat som ønsket at Norge skulle sende stridende styrker. Fredsbevegelsen er vant til å bli tilsidesatt og usynliggjort i mediene. Det var stort sett mønsteret også denne gang. Kan det kalles balanse når militære kommentarer blir et velkjent innslag på TV-skjermen og på prominent plass i ledende aviser, mens fredsrøstene oftest blir avvist?. (Johnsen & Mathiesen, s. 31, 1991).

Det er riktignok ikke en tilstrekkelig forklaring på fraværet av mediekritikk nettopp fordi det er ofte til mediernes interesse å ha polariserte oppfatninger da dette skaper debatt. Andre delforklaringer må derfor til for å forklare hvorfor motforestillinger ikke kommer tydeligere frem nok.

3.3.2.1 Bandwagon-effekten og taushetsspiralen

Johnsen & Mathiesen (1991) trekker frem to ulike forklaringsmodeller som kan ses på som delforklaringer til punktet over. Den første er *Bandwagon-effekten*. Denne teorien bygger på at man ser en tendens til at tvilere som må velge mellom to forskjellige standpunkter eller personer, henger seg på det partiet med flest tilhengere (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 32). Kanskje det ligger i vår natur å ønske å være en del av det seirende laget. Det kan tenkes at denne effekten var særlig gjeldende under Irakkriegen i 1990, ikke minst på grunn av

bakgrunn av massemediets sterke ensidighet om hvem som var fienden og “det onde”. Videre kan det skyldes at alternativet om å om å støtte Irak ikke var særlig populært for folk i Vesten. Johnsen og Mathiesen (1991) mener det er god grunn til å anta at bandwagon-effekten var særlig relevant for mottakere som hadde en usikker holdning i Irakkriegen i 1990 (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 32).

Den andre delforklaringen som Johnsen og Mathiesen (1991) trekker frem er teorien om *taushetsspiralen*. Begrepet er hentet fra den tyske medieforskeren Elisabeth Neumann. Denne teorien bygger på den antakelsen at vi i utgangspunktet har en frykt for isolasjon og utstøtelse. Istedenfor å tørre og si meningene våre, følger vi heller med hvilke som øker i betydning og hvilke som avtar. Hvis vi finner ut at meningene våre vokser i betydning har vi lett for å uttrykke dem, men hvis vi ser at meningene er upopulære og ikke har mye støtte, skjuler vi dem isteden. Når en oppfatning dominerer i massemediene, og trykket har blitt stort, vil personer med motsatt oppfatning forholde seg tause. Det danner seg en taushetsspiral (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 36).

Teorien om taushetsspiralen skiller seg fra bandwagon-effekten da sistnevnte innebærer at tvilere og kritikere går over til motparten enten på strategisk grunnlag eller en grad av overbevisning. Taushetsspiralen på sin side innebærer at noen beveger seg mot standpunktet med flertall, mens andre beholder sitt kritiske standpunkt, men er tause om det.

Taushetsspiralen kan ikke minst gjøre seg gjeldende når det kommer til utenrikspolitiske kriser. Den dominerende oppfatningen om at Irak måtte bekjempes for enhver pris sidestilte enkelte kritikere med avvik eller uforstand. I verste fall ble de stemplet som forrædere og Saddam-sympatisører (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 36).

3.3.2.2 Framing theory

Teorien til Erving Goffman *framing theory*, kalt “rammen”, antyder at hvordan noe presenteres påvirker valgene og atferden til folk og hvordan de skal behandle denne informasjonen. Rammene er abstraksjoner som arbeider for å organisere eller strukturere

budskapets mening, og den vanligste bruken av rammer er når det gjelder rammen nyhetene eller media setter på informasjonen de formidler (Arowolo, 2017, s. 1). Videre forklarer framing theory at media skaper en slik ramme ved å introdusere nyhetssaker med forhåndsdefinert og snever kontekstualisering. Rammene utformes for å øke forståelsen eller brukes som kognitive snarveier for å knytte historier til et større bilde. Kort forklart antyder rammeteorien at måten informasjonen presenteres, vil kunne påvirke hvordan folk oppfatter den og kan forme deres holdninger, tro og atferder. Som Donald Kinder sier: “Frames seek to capture the essence of an issue. They define what the problem is and how to think about it; often they suggest what, if anything, should be done to remedy it.” (Gerskoff & Kushner, 2005, s. 526).

3.3.2.3 Vestens «skyldkultur» vs Østens «skamkultur»

Kapittelet under redegjør for NRKs håndtering av Golfkrigen 1990-1991, men vi understreker at redegjørelsen er overførbar til Irakkkrigen 2003 og at de også kan generaliseres til å dekke medias dekning av andre konflikter hvor det er en kamp mellom det vestlige og ikke-vestlige narrativet. Eksempelvis kan redegjørelsen være relevant for Russland-Ukraina konflikten, Israel-Palestina og NATOs bombing av Libya i 2011.

Jahn Otto Johansen (daværende leder for NRKs utenriksavdeling) spilte en rekke forskjellige roller i forbindelse med fjernsynsdekningen av Golfkrigen 1990 da han både var kommentator og ble intervjuet. Johansen omtalte den gang Saddam som psykopat og dermed medvirket han med sin karakteristikk å skape et fiendebilde som fikk større gjennomslagskraft på nyhetene. NRK-korrespondenten Amman viste uten redegjørelse bilder av illsinnte Saddam-tilhengere. Det fiendebildet som NRK makte frem er neppe mer erkjennelsesfremmende enn det flere av avisene skapte ved å sammenlikne Hussein med Hitler. I begge tilfeller dreier det seg om en polarisering mellom «oss» og «dem» der «vi» representerer det fornuftige, det hederlige og normale, mens fienden som for motsetningene: galskapen, umoralen og abnormiteten (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 75). Hvis den informasjonen vi mottar fra mediene er ensidig nok, kan virkeligheten fortone seg slik.

Johnsen & Mathiesen (1991) sitt poeng er at enhver kulturkrets vil oppfatte og forklare virkeligheten i samsvar med sin egen rasjonalitet eller logikk, og at en slik kulturspesifikk virkelighetsforklaring vil ha en tendens til å utdefinere andre rasjonalitetsformer eller logikker. Det som kan synes uforståelig eller irrasjonelt ut ifra den logikk vi i Vesten har kan gi god mening innenfor rammen av ikke-vestlig tenkemåte.

Vi må derfor se Golfkrigen i et kulturel relativistisk perspektiv, og kan skille det mellom *skamkultur* og *skyldkultur*. Kort forklart går skamkultur ut på at det enkelte individs atferd vil være motivert ut ifra ønsket om å oppnå aktelse hos de andre. Det verste som kan skje enkeltindividet er at man mister denne aktelsen eller pådrar seg en form for skam. Skyldkultur derimot går ut på at moralnormen er internalisert, slik at det høyeste gode enkeltnivået kan oppnå er en ren samvittighet. Det største ondet som enkeltindividet i en skyldkultur kan bli utsatt for, er skyld (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 77).

Johnsen og Mathiesen (1991) mener det burde ha vært en soleklar forpliktelse for NRK å få frem et slikt metaperspektiv på konflikten i de analytiske programmene, men dette ble skjøvet til side til fordel for militærtaktiske og utenrikspolitiske kommentarer. Med dette som bakgrunn kan man trekke inn Saddams Husseins skamkulturelle rasjonalitetsform som flere mener han er bærer av. Da Saddam et halvt år senere ble tvunget til å kapitulere og trekke seg fra Kuwait, fremstod han som en seierherre og en helt fordi utifra hans egne og alliertes øyene utviste han heroisk tapperhet ved å stå imot overmakten over tid. Det kan også sies at hans ære stod på spill da FNs generalsekretær Perez de Cuellar ville forhandle. Saddam avviste og begrunnet det med "de kom ikke til meg først". (Perez startet sin forhandlingsturne med en runde i Genève før Bagdad og viste dermed ikke respekt). Saddam var en av hovedpartene i konflikten. En person som forsøker å leve etter skamkulturens normer kan ikke finne seg i å tape ansikt slik som Saddam risikerte ved å ta imot en som hadde behandlet ham så respektløst (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 78).

Saddam fulgte ikke *spillteoriens* logikk. Å inngå noen form for kompromissløsning med fienden ville for han bety å tape ansikt. I dette perspektivet er det forståelig at han foretrakk å kjempe til siste slutt. Hele poenget til Johnsen og Mathiesen (1991) er at NRK burde ha formidlet en slik forståelsesramme i sine analyserende programmer. Da vil man kunne argumentere for at det generelle bildet av Golfkrigen 1990-1991 kunne ha vært annerledes. Med dette som utgangspunkt er det nærliggende å tenke at også det generelle bildet av Irak i 2003 kunne ha vært annerledes.

3.4 Oppsummering

Vi har i dette kapitlet presentert teori og perspektiver som utgangspunkt for å kunne forstå hvorfor og hvordan mennesker har ulike perspektiver på verden, og ikke minst til Irakkriegen. Med perspektivet på sosialkonstruktivisme, fikk vi forståelse for hvordan vi tilegner oss verdier og holdninger gjennom internalisering. Vi redegjorde også for definisjonsmakt som kan gi oss en dypere forklaring på ulike holdninger til krigen. Vi redegjorde deretter for propaganda, og hvordan dette blir brukt som våpen under krig. Videre presenterte vi ulike perspektiver rundt media i og journalistenes rolle under krig med teorier fra Johnsen & Mathiesen (1991) og Galtung & Ruge (1965). Videre redegjorde vi for andre teorier som bandwagon, taushetsspiral, framing og til slutt skyldkultur vs skamkultur.

4. Metode

Vår masteroppgave er en kvalitativ studie med tekstanalyse som forskningsdesign. Oppgavens tema og innfallsvinkel har vært retningsgivende for valg av metodisk tilnærming. Temaet vårt om kildekritikk har som formål å belyse viktigheten av å kunne være kritisk til informasjonen man leser og hører, og Irakkriegen i 2003 er vårt eksempel på dette. For å belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene, baseres studiet vårt på kvalitativ metode, men vi inkluderer også kvantitative data som diagrammer og statistiske spørreundersøkelser.

Vi skal i dette kapitlet kort redegjøre for vår forskningsmetode og kvalitative undersøkelser. Deretter skal vi drøfte studiens kvalitative aspekter som subjektivitet, generaliserbarhet, reliabilitet og validitet. Videre reflekterer vi over litteraturvalg og våre primær- og sekundærkilder. Til slutt drøfter vi forskningsetiske hensyn og vurderinger.

Før vi redegjør for vår egen forskningsmetode, er det nyttig å drøfte hva samfunnsfaglig forskningsmetode er og hva dette innebærer. Definisjonen til Grønmo (2021) av forskningsmetode er:

De systematiske og planmessige fremgangsmåtene som brukes for å etablere pålitelig kunnskap og holdbare teorier om mennesker i ulike samfunn. Forskningsmetoder omfatter dels prinsipper og regler for teoretisk drøfting og argumentasjon, dels prosedyrer og teknikker for opplegg og gjennomføring av empiriske undersøkelser. (Grønmo, 2021).

Ringdal beskriver forskningsmetode på følgende vis: “framgangsmåter og teknikker for å besvare vitenskapelige spørsmål og problemstillinger” (Ringdal, 2018, s. 17). Ut ifra de to beskrivelsene kan vi si at forskningsmetode gir forskere et innblikk i hvordan de skal tilnærme seg empirien. Når en skal forske på noe, har man vanligvis noen spørsmål og for å svare på dem må man samle inn empiri. Empiri kan kort forklares som data fra erfaring (Malt & Tranøy, 2021). God kunnskap om forskningsmetode er viktig for å sikre at forskerne utfører studiet på best mulig måte.

4.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskningsmetode innbefatter en rekke ulike datainnsamlingsmetoder der data vil foreligge i form av tekst og meninger. Eksempler på dette er intervju, dokumentanalyse, eller analyse og opptak av lyd eller bilde (Fangen, 2002). Med kvalitativ metode kan vi få frem meninger, holdninger eller ønsker, og svarene vi får kan være så forskjellige at det ikke er mulig å plassere dem statistisk. De må derfor oppfattes som tendenser eller tolkes slik at de gir mening. Hensikten med kvalitative metoder er å få dybdekunnskap eller gjerne helhetlig

forståelse av spesifikke kontekster, utvikle begreper, kategorier eller typologier. Med kvalitative metoder bruker man vanligvis få enheter. Enhetene kan være alt fra enkeltindivider og grupper til stater (Grønmo, 2023). Vi har helt siden startfasen av masteroppgaven valgt å benytte oss av kvalitativ metode fremfor kvantitativ, da vi går inn i dybden for å få kunnskap, i tillegg til at metoden er mer passende til vårt formål. Det problematiske ved å bruke kvalitativ metode er at vi er avhengig av verbale fortellinger, muntlige og skriftlige data. Hadde vi derimot benyttet oss av kvantitativ metode, kunne vi ha brukt logiske og statistiske observasjoner for å trekke konklusjoner.

4.2 Reliabilitet

Reliabilitet handler om kvaliteten på forskningsprosessen og hvorvidt undersøkelsen er til å stole på. Fra et *positivistisk* syn er det vanlig å stille seg spørsmålene: "Hvordan har datamaterialet blitt påvirket av måten det er blitt samlet på?" og "Kan forskningsresultatene reproduseres av andre forskere?" (Gleiss & Sæther, 2022, s. 202). Videre vil man med et positivistisk syn ønske å ta ulike grep for å redusere undersøkelseeffekter, eller *bias*. Dette kan være grep som å sjekke om funn er konsistente på tvers av metoder eller datakilder (triangulering) (Gleiss & Sæther, 2022, s. 203). I forlengelse av dette vil denne retningen fokusere på muligheten av forskningsresultatene, altså repliserbarhet.

Ut fra et *sosialkonstruktivistisk* ståsted vil forskerne være opptatt av at datamaterialet og forskningsprosessen er til å stole på. I stedet for å strebe etter objektivitet vil de ta utgangspunkt i at forskningen alltid vil ha spor av forskerens subjektivitet (Gleiss & Sæther, 2022, s. 203). Retningen vektlegger også balanse, og at man inkluderer alle relevante perspektiver i analysen. I forlengelse av dette påpeker denne retningen at man redegjør for forskningsprosess ikke for at den skal være repliserbar, men for at den skal være mest mulig gjennomiktig (Gleiss & Sæther, 2022, s. 204). Vi argumenterer for at vi reduserer reliabilitetsproblematikken ved å benytte ordrette sitater. Dersom leserne kan kontrollere det vi skriver ved å se på sitatene, vil man enklere forstå drøftelsene våre.

Positivistene vil si at vi har påvirket datamaterialet i stor grad og at oppgaven vår har lav reliabilitet. De mener forskere i størst mulig grad skal oppnå objektivitet: Data bør være kvantifiserbare og har som mål å levere en tolkningsfri sannhet slik at den blir universell. Positivistene vil mene at vår oppgave ikke er tilstrekkelig nettopp fordi den er subjektiv. De vil altså mene at studien vår ikke er repliserbar (Gleiss & Sæther, 2022, s. 204).

Fra et sosialkonstruktivistisk ståsted er subjektivitet et viktig punkt å trekke inn. Studien vår er preget av våre utvalg og egne subjektive tolkninger av data, og vi vet at dette innebærer et annet syn på data enn andre forskere. Resultatene i studiet vårt er derfor påvirket av egne forståelser og skjønnsvurderinger. For eksempel kan det hende at en annen ville ha vurdert Fox News eller Al Jazeera på en annen måte enn oss. Vi vil også understreke at det er vår skjønnsmessige vurdering og tolkning som ligger til grunn for argumentasjonen vår, og vi er derfor innforstått med at dette utfordrer etterprøvbarheten i studiet. Dette er imidlertid noe sosialkonstruktivister støtter og de mener at studien vår dermed er repliserbar, da det ikke er en forutsetning at oppgaven er utelukkende objektiv (Gleiss & Sæther, 2022, s. 203).

4.3 Validitet

Validitet, eller gyldighet, sier noe om kvaliteten på datamaterialet, og forskerens fortolkninger og konklusjoner. Validitet handler altså om hvor godt de ulike delene av forskningsdesignet henger sammen (Gleiss & Sæther, 2022, s. 204). To sentrale spørsmål man kan stille seg er: “Er metoden og utvalget egnet for å svare på problemstillingen?” Og “bygger forskerens fortolkninger og konklusjoner på datamaterialet?”

Innenfor *positivistisk* tradisjon er utgangspunktet at man vil utvikle kunnskap som i størst mulig grad reflekterer verden slik den faktisk er. I kvantitativ forskning vil høy validitet innebære at man måler det man ønsker å måle, begrepsvaliditet. Validitet innebærer å vurdere hvor godt samsvar det er mellom det man undersøker og måten det har blitt undersøkt på (Gleiss & Sæther, 2022, s. 204-205).

Analysen av mediedekningen av Irakkriegen i 2003 ga oss verdifulle innsikter i hvordan media dekket krigen og hvordan offentligheten reagerte på dette. Det kan imidlertid være utfordrende å generalisere analysen til andre kriger eller internasjonale konflikter. Utvalget vårt av Fox News og Al Jazeera er ikke generaliserbare, men resultatene vi fikk etter analyse av utvalget er generaliserbare i den forstand at de viser at det er forskjell mellom ulike medieaktører.

Det er viktig å huske at krigen og dekingen av den var en kompleks hendelse som involverte mange faktorer og forskjellig aktører. Som vi redegjorde for i beskrivelsen av kvalitativ metode, er resultatene fra kvalitative undersøkelser normalt lite egnet til generalisering i streng forstand, slik vi forventer av en kvantitativ undersøkelse med sannsynlighetsutvalg.

4.4 Litteratur og tidligere empiri

Litteraturen vi benytter oss av i både teori og hoveddel, stammer fra forskjellige land som Norge, USA, England, Australia og Qatar. Vi har dermed basert oss på en omfattende mengde tidligere empiri om kildekritikk og medias rolle i Irakkriegen i 2003. Det var derfor vanskelig for oss å velge ut empiri. Det er begrenset hvor mange sitater fra Bush-administrasjonen og sammenligninger av mediehusene vi kan dekke, men vi tenkte at de datamaterialene vi presenterer har en utfyllende effekt. Likevel visste vi at oppgavens omfang gjorde at vi måtte begrense utvalget vårt. Vi gikk gjennom mange uttalelser fra Bush-administrasjonen, men valgte å presentere de sitatene vi mener er best egnet til å besvare våre forskningsspørsmål.

Vi ønsker også å trekke frem vanskeligheten av å velge relevant litteratur. Det finnes store mengder av ulik litteratur som man også kan argumentere for er av høyst relevans. Vi fikk tips og veiledning av vår veileder til å snevre inn relevant litteratur slik at det ikke ble for omfattende. I tillegg fikk Fadi tips om arabiske nettsider fra faren sin slik at vi fikk inkludert

arabisk nyhetsformidling. Under datainnsamling-fasen var det utfordrende å hente frem data fra perioden før, under og etter krigens utbrudd. For å få et så virkelighetsnært bilde som mulig av samtidens mediaomstendigheter ble det derfor brukt mye tid på å grave i eldre arkiver slik at vi kunne finne datamateriale som var relevant for vår masteroppgave. Det var tidvis vanskelig og stressende, men det var verdt det fordi vi fikk tilgang til konkrete eksempler som vi kunne bruke som empiri til å belyse problemstillingen vår.

Noen av kildene vi bruker er gamle og strekker seg tilbake til 2003 og 2004. Ulempen med dette er at kildene kan ha utdatert informasjon, og noen av dem kan dermed være feilaktige eller misvisende. Det var også vanskelig å finne avisartikler og nyheter fra 2003 om Irakkriegen, spesielt da mange av dem ikke var digitalisert eller lagret i arkiver som er lett tilgjengelige for offentligheten. Fordelen med å kunne bruke de gamle kildene er at de gir oss en historisk kontekst og den nødvendige innsikten for å kunne svare på forskningsspørsmålene.

4.5 Primær- og sekundærkilder

I kapittel 6.2, om sammenlikning av Fox News og Al Jazeera, benytter vi oss i hovedsak av *primærkilder* for å redegjøre nyhetsformidlingene deres. En primærkilde er originale materialer som dokumenter, bilder, tekster eller brev som forskere bygger sine fremstillinger på, og vi kommer med våre egne tolkninger på hvordan de fremstiller ulike sider av Irakkriegen. Fordelen med primærkilder er at vi slipper å være avhengig av andres tolkning, samtidig som vi får et perspektiv på hvordan mediene beskrev hendelsene på det aktuelle tidspunktet.

I kapittel 6.1, om påstander fra Bush-administrasjonen, benytter vi oss av *sekundærkilder*. Sekundærkilder er materiale som er bygget på primærkilder og er tolkninger av dette.

Sitatene som vi presenterer i masteroppgaven vår er hentet fra ulike kilder som har publisert uttalelsene, og utgjør dermed sekundærkilder. For eksempel har vi ikke sitert Colin Powell og president Bush direkte fra talerstolen, men baserer de på kilder som har publisert dette. Vi påpeker at det er en uoverkommelig oppgave for oss å undersøke gammel primærmateriale fra for eksempel New York Times og andre nyhetsartikler. Det er slik at andre folk har gjort studiene og vi redegjør for vår egen tolkning ut fra dette. Det ville ha vært ressurskrevende for oss å undersøke primærkildene og noen er heller ikke tilgjengelige.

4.6 Tekstanalyse

I denne masteroppgaven har vi som nevnt brukt analyse av tekster som metode, eller i dette tilfellet nyheter. Metoden er derfor en type dokumentanalyse og kan videre bekreftes på bakgrunn av at vi også sammenlikner læreplanverket fra 2006 og 2020. Dokumentanalyse er analyse av tekster eller dokumenter, ofte tilknyttet historiske dokumenter. I vår sammenheng er det nyttig å bruke begrepet tekst i utvidet betydning da vi både inkluderer skriftlige tekster og videoreportasjer. Ulike typer tekster eller dokumenter kan være gjenstander for analyse, for eksempel bøker og artikler. Formålet er å være så objektiv som mulig i beskrivelsen av tekstenes hovedtrekk. Vi har fordypet oss i et stort utvalg av tekster som LK06 og LK20, sitater fra Bush-administrasjonen, og om Fox News og Al Jazeera og deres medieformidling. Vi har analysert meningsinnholdet i datamaterialet og samtidig tatt hensyn til kontekst. Vi støtter oss på teori fra blant annet Johnsen & Mathisen (1991) og Galtung & Ruge (1965), og de ligger stort sett til grunn for våre drøftelser i oppgaven.

4.7 Kritisk blikk

En leser vil kunne kritisere vi kun vektlegger vestlig media sine svakheter under Irakkriegen og at vi ikke gir tilsvarende oppmerksomhet til Saddam Hussein sitt propagandaapparat. Vi påpeker at vi er oppmerksomme på denne innvendingen, men at formålet med

masteroppgaven er å få frem at selv samfunn som vi lever i, kan være delaktig i å videreformidle feilaktig informasjon. Man tar det ofte for gitt at regimer som eksempelvis Saddam eller Putin sitt lyver, men kan samtidig fort glemme at kildekritikk også er viktig for å avdekke usannheter i våre egne demokratiske samfunn. Derfor vil vi få frem at det er viktig å fokusere på vår del av verden og avdekke usannheter. Dette er viktig for å oppnå idealene som er uttrykt i LK20 om kritisk tenkning.

Media er en omfattende term som kan være vanskelig å avgrense, og det har lagt basisen for at vi i masteren har valgt å forholde oss til amerikansk media som hovedscene. Ved å begrense oss til et konkret land unngår vi at analysen blir for generell. Ved å ha amerikansk media som spesielt fokusområde vil vi lettere kunne gi leseren et dybdeperspektiv.

Termen *innenfraperspektiv* innebærer at man forstår mediaproduksjonens betingelser og foretar analyser på bakgrunn av dette. Som lærere er det viktig at vi besitter flere kildekritiske ferdigheter og evnen til å reflektere over egen praksis. I vårt tilfelle vil innenfraperspektivet bygges opp ved å gå inn for en flerdimensjonal analyse av kildekritikk og mediareportasjene av Irakkriegen i 2003. På den måten ønsker vi å avsløre eventuelle forskjeller som skulle vise seg, samtidig som vi reiser dypt inn i ulike årsaksforhold. Dette vil bidra til å gi oss et bredere og ikke minst et solid innblikk i mediaproduksjonens rammevilkår.

Man kan også argumentere for at den pågående konflikten i Ukraina er like relevant, og at vi heller kunne ha valgt den som hovedeksempel i masteroppgaven. Da temaet vårt er kildekritikk og handler om medienes rolle i krig, forstod vi at vi måtte velge en krig der media hadde en avgjørende rolle. Vi var derfor usikre i starten og diskuterte grundig hvilken krig som skulle brukes i masteroppgaven. Dette var et vanskelig valg å ta, da begge konfliktene har spesielle karakteristikk som gjør seg egnet for arbeid med kildekritikk og medianalyse. Ikraft av å være lærerstudenter ønsker vi primært å fokusere på en konflikt som er nær vår tid, og som gir elevene noen referanser som de kan bruke i sin egen fremtid. En felles karakteristikk for konfliktene er at de er nokså nær oss i tid og foregår innenfor TV- og PC-mediets tidsalder. I motsetning til Irakkriegen pågår krigen i Ukraina fortsatt, og man kan

derfor ikke undersøke alle sidene ved medias dekning av krigen i retrospekt. Når det angår Irakkriegen, finnes det derimot betydelige mengder litteratur om medias dekning av krigen og perspektivene er mange. I tillegg er det verdt å trekke fram at Irakkriegen i motsetning til krigen i Ukraina foregikk i en verdensdel langt unna oss, men at medias kontinuerlige dekning likevel fikk oss tett inn på krigen og nærmere Bagdad enn vi noengang kunne se for oss. Dette, sammen med personlige interesser, førte til at valget likevel falt på invasjonen av Irak i 2003.

4.8 Oppsummering

Vi har i dette kapitlet redegjort for vår forskningsmetode og våre drøftelser rundt det å ha gjennomført en kvalitativ studie. Vi redegjorde for studiens reliabilitet og validitet. Videre drøftet vi for valget av litteratur og våre refleksjoner rundt primær-og sekundærkilder. Til slutt presenterte vi våre kritiske blikk rundt valg av Irakkriegen i 2003 som eksempel, og vi sammenlignet den med konflikten i Ukraina.

5. Patriot Act og det politiske miljøet i USA

Media er på den ene siden en selvstendig aktør, men kan likevel ikke sees isolert fra den øvrige samfunnsutviklingen. I alle demokratiske samfunn er det vanlig å skille mellom den utøvende, lovgivende og dømmende makten. I tillegg kommer media som ofte kalles for den fjerde statsmakten (Syvertsen, 2021). Til tross for at idealet i liberale demokratier er at media alltid skal opptre uavhengig av styresmaktens føringer, beviser The Patriot Act at dette ikke alltid er tilfellet. Det er en av grunnene til at vi valgte å ha hovedfokus på amerikansk media i vår analyse.

På politisk nivå er Patriot Act et treffende eksempel som illustrerer hvordan Washington i regi av “nasjonal sikkerhet” fikk bredere handlingsrom etter 9/11, og nærmest kunne diktere hvordan media skulle omtale saker. The Patriot Act er en amerikansk overvåkningslov som

ble vedtatt og initiert som en respons på 9/11, og innebærer at styringsmaktene fikk myndighet til å spionere på egen befolkning. (Duignan, 2023). Til tross for at denne ikke direkte omhandler media, er det viktig å notere seg at loven bidro til å skape et politisk klima som satte press på mediehusene, og at man slik fikk en situasjon som lignet den antikommunistiske McCarthyismen på 1950-tallet. Med bruken av the Patriot Act, skapte man en forventning om at alle måtte følge samme politiske tone som myndighetene. Dette kan forklare hvorfor media i mange tilfeller ukritisk videreførte Bush-administrasjonens vage påstander og usannheter.

Immediately following the attacks, the United States government passed the USA Patriot Act, broadening definitions of terrorism and codifying unconstitutional acts, such as unwarranted searches of private property, indefinite holding of suspected terrorists, and ultimately torturing those suspects. This act has had several long term implications leading to a reduction in the quality of American democracy, which subsequently affected other liberal democracies around the world through violations of basic democratic principles, or civil liberties, such as: due process, physical attacks, and freedom of speech. (Wadsworth, 2020, s. 4).

Utdraget er hentet fra *The Patriot Act: How it Hurts Democracy* som undersøker de bredere implikasjonene som kriseloven hadde for det amerikanske demokratiet og pressefriheten. Artikkelen har et kritisk perspektiv på de brede fullmaktene som fulgte med Patriot Act og argumenterer for at dette kan ha vært med på å begrense pressefriheten. Rett etter terrorangrepene var det mange som mente at det var nødvendig med juridiske innstramninger og unntakslover for å kunne møte de nye utfordringene som krigen mot terror brakte. I den umiddelbare perioden etter 9/11 befant USA seg i en tilstand av panikk og i befolkningen fantes det derfor store sentimentaler som var villige til å sette helt grunnleggende sivile og politiske menneskerettigheter til side.

Figure 1: Public Opinion on the Patriot Act

Should the government take all steps necessary to prevent additional acts of terrorism in the U.S. even if it means your civil liberties would be violated?
Or should the government take steps to prevent additional acts of terrorism but not if those actions violate basic civil liberties?

	<u>Jan. 2002</u>	<u>Aug. 2003</u>
Take steps even if civil liberties violated	47%	29%
Take steps but not violate civil liberties	49%	67%
No opinion	4%	4%

Do you think the Bush administration has gone too far, has been about right, or has not gone far enough in restricting people's civil liberties in order to fight terrorism?

	<u>Jan. 2002</u>	<u>Aug. 2003</u>
Too far	11%	21%
About right	60%	55%
Not far enough	25%	19%
No opinion	4%	5%

How familiar are you with the Patriot Act?

Very familiar	10%
Somewhat familiar	40%
Not too familiar	25%
Not at all familiar	25%
No opinion	0%

Source: Costly 2003, information from The Gallup Organization

Figur 2: Illustrasjon som viser opinionens forhold til Patriot Act (Wadsworth, 2020, s. 9).

Dette kommer eksplisitt til syne i figuren en forskjell mellom opinionen i januar 2002 og august 2003, etter at invasjonen av Irak hadde startet. I januar 2002 var det hele 47% av respondentene som mente at det var forsvarlig at myndighetene trakk over sivile og politiske rettigheter, mens dette tallet falt til 29% i august 2003. På samme måte var det i januar 2002 kun 11% av respondentene som mente at The Patriot Act hadde gått for langt i å innskrenke sivile og politiske rettigheter, mens dette tallet doblet seg til 21% i august 2003. Når vi snakker om antidemokratiske unntakslover, har vi ofte en tendens til å tenke på autoritære og totalitære regimer som ikke ligger nær oss selv. En analyse av de antidemokratiske konsekvensene som Patriot Act fikk, vekker derimot bevissthet om at ekstraordinære hendelser som 9/11 kan endre opinionen over natten og at overtråkk på menneskerettighetene og pressefriheten også aksepteres i land som har tilsvarende politiske system som vårt eget.

The Patriot Act er relevant for masteroppgaven fordi den i ettertid har blitt kritisert for å være antidemokratisk (Wadsworth, 2020, s. 13). Mest problematisk er den uklare grensen mellom nasjonal sikkerhet på den ene siden og redaksjonell frihet på den andre. The Patriot Act bidro

til å legge press på mediehusene, og kan ha vært med på å begrense den redaksjonelle friheten de hadde siden de indirekte følte seg tvunget opp til å støtte opp under myndighetenes imperativ i lys av at dette var et nasjonalt ansvar og en plikt for en nasjon som hadde blitt angrepet utenfra.

Ved inngangen til 2003 befant USA og Europa seg i to forskjellige innenrikspolitiske situasjoner. Til tross for at man var forent med NATO sitt oppdrag i Afghanistan var det en massiv krigsmotstand i hele Europa. Dette viste seg i form av omfattende fredsdemonstrasjoner i flere europeiske hovedsteder som Oslo, London, Paris og Madrid. Bare i Oslo møtte det opp 60 000 mennesker til demonstrasjonen mot Irakkriegen, og dette var frem til da tidenes største fredsdemonstrasjon i Norge (Aftenposten, 2003). Den patriotiske bølgen etter 9/11 angrepene og implementeringen av Patriot Act gjorde at USA befant seg i en politisk unntakstilstand. Det aggressive skillet mellom oss og dem la et betydelig press på media, og førte til at spesielt amerikansk media ble blinde for de unøyaktige påstandene som ble fremsatt.

Å støtte opp under statens utenrikspolitikk handlet om å være patriotisk og støtte fellesskapet som hadde blitt angrepet under 9/11 (O'Reilly, 2008, s. 69-70). Til tross for at Saddams Irak var nokså sekulært og hadde ingen forbindelser til 9/11, så førte samtidens omstendigheter til at det kritiske perspektivet ikke vant frem hos den gjeldende administrasjonen. Etter den kalde krigens fall hadde USA en definisjonsmakt uten historisk sidestykke (Glaser, 2014). Den amerikanske hegemoni-dominansen var så stor at Francis Fukuyama (1992) utga boken *The End of History and the Last Man*, der han argumenterte for at vestens liberale markedsøkonomier representerte slutten for menneskehetens sosiokulturelle utvikling. Poenget hans er at både USA og Storbritannia er to mektige land med betydelig definisjonsmakt, og i vårt tilfelle kan det forklare hvorfor krigsnarrativet klarte å dominere på tross av mange kritiske stemmer.

I Sigrun Slapgard's bok *Krig og løgn* løftes David Kelly frem som et eksempel på hvordan alternative stemmer risikerte å bli tiet til døde av det politiske presset. De som var kritiske til

krigen, som David Kelly, følte seg ikke hørt eller fikk merkelapper på seg. David Kelly er et prakt eksempel på en som sto mot stormen og utfordret narrativet til statsmyndighetene. Til slutt ble det politiske presset så omfattende at han valgte å ta livet sitt (Slapgard, 2003, s. 11). David Kelly var en britisk forsker og ekspert innenfor biologisk krigføring og jobbet som rådgiver innenfor forsvarsdepartementet. Navnet hans ble kontroversielt etter at BBC journalist Andrew Gilligan offentlig hadde navngitt han som hovedkilde for imperativet om at Storbritannia hadde fabrikkert påstanden om masseødeleggelsesvåpen for å legitimere invasjonen av Irak (NRK, 2003).

Under hensynet om nasjonal sikkerhet følte mange redaksjoner seg presset til å holde seg på samme linje som styresmaktene. Man kan derfor argumentere for at det politiske miljøet i USA var på grensen til å være et demokratisk problem. Bush-administrasjonen hadde lagt klare føringer for hvilket narrativ som var å anse som akseptabelt, og dette smittet over til redaksjonene i ulike mediehus. Dette presset ovenfra ble så viderefremidler til journalistene og de journalistene som kom med et avvikende perspektiv, risikerte å komme i konflikt med egen ledelse. Ved å reise tilbake og stille spørsmål til de brede fullmaktene som Washington fikk i regi av Patriot Act, blir man oppmerksom på at kildekritikk ikke kun handler om å stille spørsmål til medias intensjoner. Likeledes er det viktig å kunne sette seg inn i de politiske forutsetningene i et samfunn og hvilken betydning provisoriske lover har for mediekulturen og friheten i et land.

Flere mediehus har i etterkant blitt kritisert for å ha produsert ukritiske reportasjer som appellerte til frykt, og at fraværet av grundige undersøkelser førte til at man både bevisst og ubevisst villedet opinionen med feilaktig informasjon. Som et resultat av den ukritiske mediedekningen og de katastrofale følgene dette fikk for den irakiske sivilbefolkningen, har flere av de mest anerkjente mediehusene angret i form av offentlige beklagelser. Medias ansvar er å være vakthunder som opplyser samfunnet og mange mediehus innså at de ikke tilfredsstilte dette ansvaret på en forsvarlig nok måte. Et eksempel på dette er følgende uttalelse fra The New York Times, som blant annet hadde en sentral rolle i å fremme påstander om masseødeleggelsesvåpen.

But we have found a number of instances of coverage that was not as rigorous as it should have been. In some cases, information that was controversial then, and seems questionable now, was insufficiently qualified or allowed to stand unchallenged. Looking back, we wish we had been more aggressive in re-examining the claims as new evidence emerged -- or failed to emerge. (The New York Times, 2004).

Utdraget ovenfor er fra artikkelen *from the editors: The Times and Iraq* fra 26. mai 2004, der The New York Times innrømmer og beklager for den manglende graden av kildekritikk i oppbygningen til Irakkriegen. Det spesielle med Irakkriegen er at den i tillegg til å være en kritikkverdig krig på det militærstrategiske planet, viser medias svakheter i møte med politisk press og unntakslover. Med et dybdeperspektiv på det politiske presset som media opplevde i forkant av Irakkriegen, gjøres man mer oppmerksom betydningen politisk klima har for mediekulturen i et land, og på den måten være bedre forberedt til å unngå liknende handlinger i fremtiden.

6. Hoveddel

1) "Krigens første offer er sannheten"

Alle mennesker lyver og løgn er et mangefasettert fenomen, men er dog ikke utelukkende negativt. Vi lyver gjerne for ikke såre andre, og vi gir gjerne komplimenter og positive tilbakemeldinger som vi egentlig ikke mener. Enkelte ganger kan en løgn redde deg fra en ubehagelig situasjon, men det er imidlertid to sammenhenger der løgn er helt uakseptabelt: vitner som gir forklaringer i retten, og politikere og offentlige personer som uttaler seg i det offentlige rom.

Uttrykket "krigens første offer er sannheten" som er kreditert den tidligere amerikanske senatoren Hiram Johnson fra 1917 blir ofte sitert når medienes rolle i krig diskuteres. Uttrykket blir også brukt for å minne redaktører og journalister om hvor utsatt faktabasert sannhet er når krigens parter har kamp om virkelighetsoppfatning, sympati eller støtte. Her er det relevant å trekke inn Philip Knightley (2003) sin bok om medier og krig med tittelen

“Krigskorrespondenten som helt, propagandist og myteskaper”. Boken handler om fundamentale spørsmål som løgn, sannhet, troverdigheten til mediene, og om feilinformasjon. Videre handler den om at krig ikke bare går ut på å ødelegge militære og sivile mål, men i tillegg “om å vinne følelsene til den del av verdens befolkning som ikke er direkte involvert i konflikten”, som den norske mediekommentatoren Steinkjer uttrykker i Dagsavisen (Nesbø, 2022).

Oppgaven vil i denne hoveddelen presentere tre konkrete og bevisste usannheter, og vil bli delt etter A, B, C: Påstanden om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen og påstanden om at Irak hentet uranium fra Niger. Vi understreker at påstanden om uranium henger tett sammen med påstanden om masseødeleggelsesvåpen fordi de faller i samme kategori. Vi har allikevel valgt å presentere den som en egen påstand fordi den kan forstås som en egen usannhet. Til slutt skal vi presentere påstanden om at Irak hadde forbindelser til Al Qaida.

I redegjørelsen av første påstand presenterer vi hva som har blitt sagt, hvordan media videreformidlet dette, og til slutt kritikk til medienes formidling og selvkritikk. I andre påstand redegjør vi bakgrunnen, hvordan påstanden ble videreformidlet og avslørt, og til slutt om media sin rolle. I siste påstand redegjør vi for uttalelsene til Bush-administrasjonen, og i den sammenheng trekker vi frem anklagelsene om Iraks assistanse av treningsleirer. I forlengelse av dette skal vi diskutere rollene til de tvilsomme kildene: Kanan Makiya og Ibn al-Sheik al-Libi. Vi drøfter medias rolle før vi avslutter med en oppsummering av første hoveddel.

A) Påstanden om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen

Det blir aldri løyet så mye som før valget, under krigen og etter jakten - Otto von Bismarck.

Den mest åpenbare og viktigste løgningen var påstanden om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen. Denne løgningen ble gjentatt mange ganger av president Bush. Mer spesifikt var det utenriksminister Colin Powell som i sin tale 5. februar 2003 presenterte bevis som han hevdet viste at Irak fortsatte å produsere kjemiske og biologiske våpen.

A.1 Hva som ble sagt

Dette sa Colin Powell foran FNs sikkerhetsråd 5. februar:

My colleagues, every statement I make today is backed up by sources — solid sources, these are not assertions. What we're giving you are facts and conclusions based on solid intelligence.
 ...Saddam Hussein has chemical weapons,
 ...Saddam Hussein has used such weapons. And Saddam Hussein has no compunction about using them again — against his neighbours, and against his own people. (Mitchell, 2023).

Powell skal gjentatte ganger ha sagt *masseødeleggelsesvåpen* i talen hans, og Bush - administrasjonen fortsatte å bruke begrepet for å rettferdiggjøre invaderingen av Irak. Omfanget av antall løgner fortalt av Bush administrasjonen kommer også frem av Center of Public Integrity:

In short, the Bush administration led the nation to war on the basis of erroneous information that it methodically propagated and that culminated in military action against Iraq on March 19, 2003. Not surprisingly, the officials with the most opportunities to make speeches, grant media interviews, and otherwise frame the public debate also made the most false statements, according to this first -ever analysis of the entire body of prewar rhetoric. (Ottesen, 2009, s. 57).

Videre rapporterte organisasjonen antall ganger Bush-administrasjonen ga falske anklagelser om at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen. Bush skal ha påstått dette 232 ganger, mens Powell påsto det samme hele 244 ganger i løpet av en toårsperiode. Videre følger Rumsfeld og Fleischer med 190 falske påstander hver. Det er nokså innlysende at ved å bli fortalt flere hundretalls ganger at Irak er i besittelse av masseødeleggelsesvåpen, vil man til slutt la seg overbevise, sett fra både et nøytralt og et upartisk ståsted. (Ottesen, 2009, s. 57).

Bush-administrasjonen lekket til New York Times at Irak hadde skaffet store mengder av aluminiumsrør for bruk i et urananrikning prosjekt, selv om Energidepartementet sine eksperter var overbevist om at rørene ikke egnet seg for kjernefysiske våpen, men i stedet var

beregnet for artilleriraketter (Kessler, 2019). Uttalelser fra Bush-administrasjonen om et mulig irakisk atomvåpenprogram ble underbygget av etterretningsmiljøet, men formidlet ikke de vesentlige uenighetene som eksisterte. Etterretningstjenesten mente konsekvent at Irak hadde beholdt biologiske krigføringsmetoder og at de hadde evnen til å produsere mer. De oppdaget senere at Irak ikke engang hadde utført forskning på biologiske våpenproduksjon siden 1996. Irak hadde muligheten til å reetablere et elementært program i løpet av uker, men indikasjonene sa Irak ikke hadde til noen hensikt å gjøre det (Kessler, 2019).

Oktober-NIEM, som er et dokument på høyeste nivå blant amerikanske etterretningsbyråer, mente at Irak hadde beholdt opptil fem hundre tonn kjemiske våpen. Dokumentet hevdet videre at Hussein ønsket å ha kjemisk våpenkapasitet, men at han forsøkte å skjule dette. Etterretningsvurderinger ga imidlertid klart uttrykk for at analytikerne fra NIEM ikke kunne bekrefte at produksjon av kjemiske våpen eksisterte (Kessler, 2019).

Etter krigen ble det igjen konkludert at tjenestemennene ikke fant noen lagre med kjemisk våpenammunisjon. Det fantes altså ikke noen troverdige bevis for at Irak hadde kjemiske våpenprogram. Avslutningsvis ble det rapportert fra Senatet i 9. juli 2004 at tjenestemenn i Bush-administrasjonen ofte engasjerte etterretningene som støttet de politiske målene til administrasjonen, og at de samtidig ignorerte andre forbehold (Kessler, 2019),

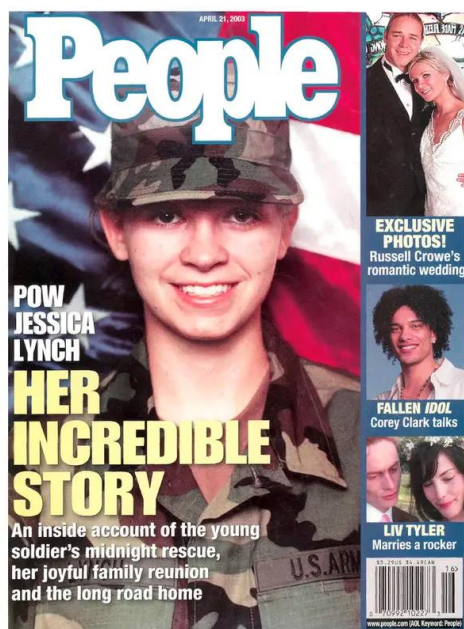
A.2 Hvordan media videreformidlet påstanden:

Bildene under presenterer vi konkrete eksempler på hvordan media videreformidlet Bush-administrasjonen sin påstand om masseødeleggelsesvåpen. Vi kan se at både språket, bildene og titlene blir brukt som virkemidler da dette tiltrekker flere lesere.

Figur 3: Avisartikler om Saddams fare fra desember 2002 til mars 2003 (Kaczynski, 2013).

Bildet over viser hvordan avisene skriver om konflikten som en slags nedtellingsklokke. Ved å ha titlene *Here we come*, *The bell tolls for thee* forbereder de verden på det som skal skje.

Figur 4: april 2003 - Det rapporteres at amerikanske tropper reddet menig Jessica Lynch. En historie som viser seg å være overdreven (Kampfner, 2003).

Menig Jessica Lynch forteller sin historie om da hun ble fanget av irakerne og reddet av amerikanske spesialstyrker. Redningen blir sett på som en utrolig hendelse. Senere viste det seg å være en total overdreven historie som ble regissert av Pentagons mediehus (Kampfner, 2003).

Vedlagt under viser vi andre eksempler på avisartikler der de videreformidler desinformasjon om at Irak var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen.

Figur 5: The New York Times om Iraks besittelse av masseødeleggelsesvåpen (Morris, 2014).

Figur 6: forsiden på Evening Standard 25. september 2002 (Friedman, 2023).

Figur 6 er et av mange eksempler der britiske medier formidlet nyheter om krigen. Avisen Evening Standard skriver i denne utgaven om et dokument som forteller at Saddam er klar for kjemisk krig. I likhet med New York Post (se figur 3), forbereder de det britiske folk til krigen med hovedtittelen “45 minutter til angrep”.

Toneangivende medier som Washington Post og The New York Times har senere tatt selvkritikk for sin dekning av Irak krigen. I Washington Post skrev de i sin selvkritikk at påstandene fra Det Hvite hus ble trykket som førstesidestoff, men at argumentene mot krigen ble lettere bortgjemt i avisen (Ottesen, s 46, 2009). Mediekritikeren Edward Herman mener at slik selvkritikk har veldig lite verdi så lenge de samme avisene fortsetter å repetere det militær-industrielle i sin tolkningsramme i sin dekning av viktige spørsmål som for eksempel våpenkappløpet og sikkerhetspolitikken. Et aktuelt eksempel er våpensamlingen i forholdet til Iran:

More recently, and currently, we see the media getting on the Iran threat bandwagon only months after some of the media had issued semi-apologies for swallowing

propaganda disinformation on Iraq's menacing weapons of mass destruction. The forces integrating the media into the war-makers' propaganda operations overwhelm their capacity to learn from experience. (Ottesen, 2009, s. 46).

Judith Miller, som på den tiden ble sett på som stjernereporter, publiserte flere artikler og uttalte seg i media om Irak og masseødeleggelsesvåpen. Hun valgte å ikke nevne hennes viktigste kilde som var eksilirakeren Ahmed Chalabi. Chalabi var en viktig støttespiller for Bush-administrasjonen før invasjonen, men han ble skjøvet ut i kulden kort tid etter da det viste seg at motivene hans var egne økonomiske og politiske interesser. Muhammed Harit, som tilhørte Chalabis gruppe, var en av kildene Powell viste til i sin "beviser" til Iraks program for masseødeleggelsesvåpen, men han ble senere avslørt som en svindler (Ottesen, 2009, s. 58). Judith Millers journalistikk var en viktig premissleverandør i Bush-administrasjonens argumentasjon for krig. Lekkasje fra Chalabi og andre tvilsomme kilder som Miller publiserte om Iraks masseødeleggelsesvåpen var forsterket, og ga ytterligere grunner til å tro på Powell sine påstander.

Etter at dette hadde kommet på trykk i New York Times, kunne Bush-administrasjonen vise at en respektert avis gikk god for trusselbildet av Saddam Hussein. Bildet under viser forsiden av New York Times 8. september 2002 med en artikkel skrevet av Miller med tittelen: *U.S. sier at Hussein intensiverer søket etter A-bombedeler*. Nederst til høyre på forsiden står det videre en annen artikkel med tittelen: *Powell forsvarer et preventivt angrep mot Irak som siste løsning* (Webb, 2017). Artikler som dette bidrar til å sementere et negativt bilde av fienden, samtidig som det skaper aksept for en preventiv krig som siste løsning.

Figur 7: Iraks påståtte masseødeleggelsesvåpen får nok en forside hos *The New York Times* (Webb, 2017).

Dette er det Jake Lynch og Annabell McGoldrick i sin bok *Peace Journalism* (2014) kaller for *feedbackloop* i krigsjournalistikken. Krigsstrateger og ukritiske journalister bygger på hverandre på en måte som fremmer krig og aggresjon. Loopen går ut på at politikerne først serverer en løgn som mediene publiserer. Politikerne kan deretter vise til mediene som sannhetsvitner (Ottesen, 2009, s. 59).

A.3 Kritikk og selvkritikk av media

26. mai 2004 publiserte New York Times en unnskyldning hvor de innrømmet å ha ført leserne deres bak lyset, men de navngir allikevel ikke Judith Miller. Det kan også argumenteres for at det var en halvhjertet unnskyldning fordi avisens redaktør Bill Keller, i et internt notat til staben sin samme dag som selvkritikken stod på trykk, skrev at avisen på lik linje med administrasjonen var ført bak lyset av desinformasjon fra kilder som Chalabi (New York Times, 26. mai, 2004).

Norman Solomon skriver i boken *War Made Easy* (2005) at New York Times drev mer med selvtrettferdiggjøring enn selvkritikk fordi det i ettertid er helt umulig å benekte at avisen i en rekke førstesideoppslag fremmet krigspropaganda som journalistikk. Washington Post på sin side publiserte en mer oppriktig selvkritikk. Avisen skrev at den hadde i stor grad fremmet krigens sak i en rekke førstesidesaker, mens motforestillingene ble plassert i spalter i avisen som fikk lite oppmerksomhet (Ottesen, 2009, s. 59). Unnskyldningen fra New York Times om at både dem og regjeringen var ført bak lyset kan imidlertid tilbakevises i boken *Hubris* av Michael Isikoff og David Corn (2006). Boken deres baserer seg nemlig på referater fra interne diskusjoner på alle nivåer i administrasjonen, og dokumenterer at det fantes folk i både Pentagon og CIA som argumenterte mot “bevisene” om masseødeleggelsesvåpen. Disse rådgiverne ble ignorert fordi Bush og visepresident Dick Cheney bare ville høre på de som ga dem argumenter for krigføringen deres. Det var allerede bestemt at de skulle gå til krig uavhengig av spørsmålet om masseødeleggelsesvåpen og lette derfor kun etter argumenter som støttet nettopp dette (Ottesen, 2009 s. 59).

Her er det relevant å trekke inn Stein Bråten sin teori om *modellmakt* (Bråten, 1983). Han er opptatt av hvordan “modellsterke” aktører, de som er rike på forestillinger og begreper, kan kontrollere de “modellsvake”, de som er fattige på slike forestillinger og begreper. På den måten kan de modellsterke overta virkelighetsbeskrivelsene til modellsvake uten å være klar over at de opplever virkeligheten på andre sine premisser (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 33). De som ofte snakker ut i mediene og definerer situasjonen får modellmakt, slik som Bush da han gjentatte ganger definerte situasjonen i Irak. Modellmakten bygger også på utstråling og autoritet som kommer til uttrykk med måten de formidler budskapet på. Svein Østerud uttrykker dette i en annen sammenheng:

Den moderne karismatiske leder er en person som har evnen til å oppheve avstanden mellom sine egne følelser og impulser og publikums og dermed vende publikums oppmerksomhet mot hans motiver snarere enn hans handlinger. Lederskapet er i dette tilfellet en form for forførelse, for ved å fokusere på sine motiver og sin personlighet hindrer lederen objektive interessenmønstre i å komme frem i dagen. Ved å gi uttrykk for ekte engasjement og selvkontroll nok til å kunne gjennomføre det han

brenner for, får lederen publikum til å oppgi sin uavhengighet og underkaste seg hans autoritet. (Johnsen & Mathisen, 1991, s. 34).

Beskrivelsen kan sies å passe godt på daværende president Bush, og gir oss en nærmere forståelse på hvorfor mediene helt ukritisk videreformidlet det han sa i talene sine.

Terry Jones, en av grunnleggerne bak Monty Python, skriver om media og løgner i boken *War on the War of Terror* (2005). Han forklarer at han følte seg maktesløs over nyhetsmedienes dekning av opptakten til Irak-krigen. Han måtte derfor bruke internett for å skaffe seg informasjon og innsikt som han forventet at mediene ellers skulle gi ham. Språkbruken, vinklingene og fortolkningsrammen av opptakten til krigen i mars 2003 skal ha skapt enda mer forvirring enn klarhet. Det gjaldt også den grunnleggende språkbruken og retorikken i Irak-krigen. Han reflekterer over krigsbegrepet og spør om betingelsen for den var riktig. Det var ingen krig, men én part som bombet et land etter å ha sendt våpeninspektører for å forsikre seg om at de ikke hadde våpen som kunne komme med et motangrep (Ottesen, 2009, s. 45). Videre hevder Jones at på grunn av at mediene ikke hadde vilje og makt til å utgjøre opposisjon nok mot verdens ledere, videreformidlet de retorikken deres helt ukritisk.

B) Påstanden om at Irak hentet uranium i Niger

Den andre eksplisitte løgnen Bush-administrasjonen solgte til verden og mediene var at Irak hentet ut uranium, såkalt *yellow cake* (gulkakeuran), fra det afrikanske landet Niger. Yellow cake er en type høyt anriket uran som kan foredles og produsere atomvåpen. Påstanden var basert på en rekke forfalskede dokumenter som hevdet at Irak forsøkte å kjøpe 500 tonn yellowcake. Påstanden var overbevisende fordi det var sannsynlig at Irak skulle bruke dette til å lage atomvåpen (Mikkelson, 2008).

Figur 8: Illustrasjon av uranium (Sputnik, 2022).

B.1 Historien bak uran og Niger

Vi skal kort presentere historien slik den er omtalt i *The Italian letter: how the Bush administration used a fake letter to build the case for war in Iraq* av Eisner og Royce (2007, s. 15 - 22). En irakisk diplomat, Wissam al - Zahawie, reiste til Nigers hovedstaden Niamey i 1999. Diplomaten ba Niger - regjeringen om støtte til å oppheve FN's handelsembargoer som ble innført mot Irak etter Golfkrigen (Iraks invasjon av Kuwait). I 2000 ble Rocco Martino, en tidligere italiensk politimann, spurt av det italienske etterretningsbyrået Antonio Nucera om han ville tjene penger. Han takket ja og kom i kontakt med Laura Montini, en italiensk etterretningsagent som jobbet ved Niger-ambassaden i Roma, og som begynte å sende dokumenter om et Niger-salg av uran til Irak. Dokumentene ble fakset fra nigerianske telefonnumre, antakelig slik at franske, britiske og andre avlyttere kunne plukke dem opp.

Ved utgangen av 2000 utledet en britisk etterretningskommisjon fra forfalskningene en rapport som hevdet at Irak hadde interesse for å skaffe uran. Senere ga Storbritannia ut en hvitbok (offisiell dokumentpublikasjon) som hevdet at Irak "søkte betydelige mengder uran fra Afrika, til tross for at de ikke hadde noe aktivt sivilt atomkraftprogram som kunne kreve det". Sommeren 2001 samlet Martino en hel mappe med forfalskninger gjort på brevpapir om stjålet fra den nigerianske ambassaden. Det ble sendt et falskt brev 27. Juli 2001 fra Nigers president til Irak med falsk signatur. Den lød blant annet:

Jeg har æren av å referere til avtale nr. 381 - N1 2000, angående levering av uran, signert i Niamey 6. juli mellom regjeringen i republikken Niger og regjeringen i Irak (Eisner & Royce, 2007, s. 23, oversatt av D.F. & M.H.).

Dette brevet beskrev fremtidige forsendelser av 500 tonn yellowcake. 15. oktober 2001 mottok CIA Roma-stasjonen og SISMI flere rapporter om en Niger-uranavtale med Irak. De ga informasjonen videre til Washington med forbehold om at dette ikke var bekreftet. 7. desember 2002 erklærte Irak, med et dokument på over 12 000 sider til FNs våpeninstruktører, at de ikke hadde et atomvåpenprogram (Eisner & Royce, 2007 s. 20). John Bolton, utenriksdepartementets undersekretær for våpenkontroll og internasjonal sikkerhet, skal ha anklaget Irak for å utelate “dets innsats for å skaffe uran fra Niger” (Eisner & Royce, 2007, s. 20).

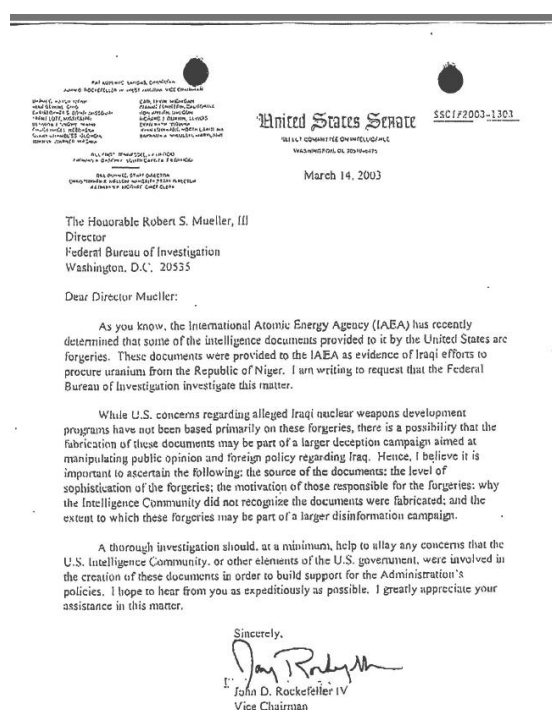
28. januar holdt President Bush sin *State of the Union*-tale og sa dette følgende, og det kan sies Bush vekket sterk frykt blant amerikanerne for at USA var sårbar for et atomangrep fra Irak:

The International Atomic Energy Agency confirmed in the 1990s that Saddam Hussein had an advanced nuclear weapons development program, had a design for a nuclear weapon and was working on five different methods of enriching uranium for a bomb. The British government has learned that Saddam Hussein recently sought significant quantities of uranium from Africa. Our intelligence sources tell us that he has attempted to purchase high-strength aluminum tubes suitable for nuclear weapons production. Saddam Hussein has not credibly explained these activities. He clearly has much to hide. (The U.S Capitol, 2003).

Det internasjonale atomenergibyrådet hadde hørt at et offisielt dokument om Niger lå bak påstandene fra USA og Storbritannia høsten 2002, men USA nektet å overlevere kopier til IAEA (international atomic energy agency). To uker før invasjonen, og dagen før Bush sin Union-stale, vitnet Mohamed ElBaradei, daværende generaldirektør for IAEA, foran FNs sikkerhetsråd. Han sa at Niger-saken var basert på forfalskede dokumenter og at de ikke hadde noen informasjon som kunne støtte USA sin anklagelse om at Irak hadde et atomvåpenprogram (Eisner & Royce, 2007, s. 133).

B.2 Hvordan påstanden ble avslørt

Mohamed ElBaradei og teamet hans kunne konkludere i løpet av noen timer at dokumentene var forfalsket. De fant ut at Niger tjenestemenn som underskrev dokumenter, ikke hadde autoritet til dette, og byråene som var medvirkende var oppløst flere år tidligere. I tillegg undersøkte de et brev som var datert 10. oktober 2000. Den var angivelig signert med navnet Allele Habibou, en tidligere nigeriansk minister for utenrikssaker og samarbeid, som forlot vervet i 1989 (Eisner & Royce, 2007, s. 188). Et dokument som er verdt å nevne er brevet fra John D. Rockefeller, viseformann for Senatets utvalgte komité for etterretning, til FBI direktør Robert Mueller. Rockefeller sendte en forespørsel om en nærmere etterforskning omkring de falske dokumentene.

Figur 9: Internt dokument vedrørende etterforskningen av de falske papirene (Irmep, 2019).

FBI startet en etterforskning, men ett og et halvt år senere etter undersøkelsen forstod de at det fulle mandatet som var gitt av Rockefeller var mye bredere enn det de vanligvis har når de skal etterforske mistenkte i europeiske regioner hvor de har liten jurisdiksjon. Det viste

seg at etterforskerne aldri fikk lov av FBI-direktør Mueller til å forfølge amerikanske tjenestemenn som kan ha vært innblandet (Irmep, 2019).

B.3 Media sin rolle

Media hadde også en rolle i Niger-historien ved at de publiserte og videreformidlet påstandene som var basert på falsk informasjon. Videre har vi et eksempel der New York Times i januar 2003 publiserte uttalelsen til Condoleezza Rice, nasjonal sikkerhetsrådgiver, at Irak “ikke hadde klart å redegjøre for eller forklare Iraks forsøk på å få uran fra utlandet” (Eisner & Royce, 2007, s. 20). I forlengelse av dette synes det også å være lav publisitet om Mohamed ElBaradei sin tale foran sikkerhetsrådet og kritikken hans mot å invadere Irak. Media hadde allerede valgt Bush-administrasjonen sin side og bestemte seg for at anklagelsene var sanne.

Vedlagt presenterer vi Washington Post sin publisering i ettertid av påstandene fra Bush-administrasjonen. I den kan det sies at de ikke publiserte og videreformidlet uttalelsene ukritisk, men heller kritiserte dem helt åpent.

Bush Administration Statements on Weapons of Mass Destruction

"Simply stated, there is no doubt that Saddam Hussein now has weapons of mass destruction."

— Vice President Cheney, VFW National Convention speech, Aug. 26, 2002

"We don't want the smoking gun to be a mushroom cloud."

— National security adviser Condoleezza Rice, CNN, Sept. 12, 2002

"Iraq has stockpiled biological and chemical weapons and is rebuilding the facilities used to make more of those weapons."

— President Bush, radio address, Oct. 5, 2002

"The president of the United States and the secretary of defense would not assert as plainly and bluntly as they have that Iraq has weapons of mass destruction if it was not true and if they did not have a solid basis for saying it."

— Press secretary Ari Fleischer, Dec. 5, 2002

"The British government has learned that Saddam Hussein recently sought significant quantities of uranium from Africa. Our intelligence sources tell us that he has attempted to purchase high-strength aluminum tubes suitable for nuclear weapons production."

— Bush, State of the Union address, Jan. 28, 2003

"There can be no doubt that Saddam Hussein has biological weapons and the capability to rapidly produce more, many more. And he has the ability to dispense these lethal poisons and diseases in ways that can cause massive death and destruction."

— Secretary of State Colin L. Powell, address to the U.N. Security Council, Feb. 5, 2003

"Let's talk about the nuclear proposition for a minute."

... We know that, based on intelligence, that [Hussein] has been very, very good at hiding these kinds of efforts. He's had years to get good at it. We know he's been absolutely devoted to trying to acquire nuclear weapons. And we believe he has, in fact, reconstituted nuclear weapons."

— Cheney, NBC, March 16, 2003

"Intelligence gathered by this and other governments leaves no doubt that the Iraq regime continues to possess and conceal some of the most lethal weapons ever devised."

— Bush, address to the nation, March 17, 2003

"It happens not to be the area where weapons of mass destruction were dispersed. We know where they are. They're in the area around Tikrit and Baghdad and east, west, south and north somewhat."

— Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, ABC, March 30, 2003

"This game is still unfolding."

— Powell, news conference, Jan. 8, 2004

THE WASHINGTON POST

Figur 10: The Washington Post har samlet en rekke av de viktigste anklagelsene fra Bush-administrasjonen og publisert dem samlet med kritikk rettet mot administrasjonen (The Washington Post, 2004).

C) Påstanden om at Irak hadde forbindelser til Al Qaida

Den tredje og siste eksplisitte løgningen vi skal redegjøre for er påstanden om Iraks forbindelser til Al Qaida, og nedenfor presenterer vi noen av uttalelsene til Bush-administrasjonen.

C.1 Bush-administrasjonen sine uttalelser

Dette sa Bush i State of Union-talen sin 28 januar 2003:

Evidence from intelligence sources, secret communications, and statements by people now in custody reveal that Saddam Hussein aids and protects terrorists, including members of al Qaeda. Secretly, and without fingerprints, he could provide one of his

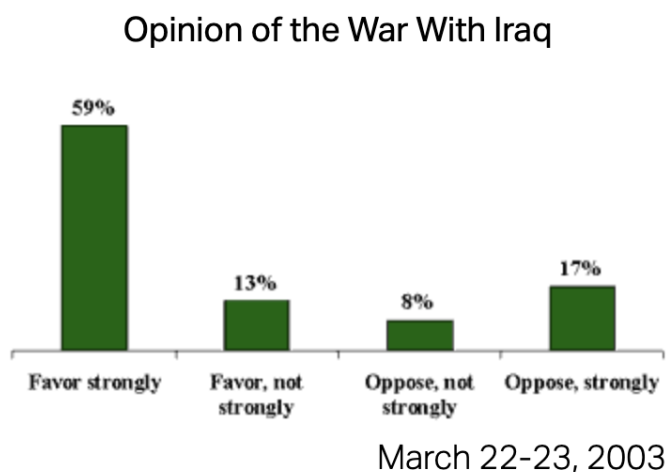
hidden weapons to terrorists, or help them develop their own. (The U.S Capitol, 2003).

Visepresident Dick Cheney sa følgende i sin tale to dager senere:

Aids and protects terrorists, including members of al Qaeda. [Saddam] could decide secretly to provide weapons of mass destruction to terrorists for use against us. And as the president said on Tuesday night, it would take just one vial, one canister, one crate to bring a day of horror to our nation unlike any we have ever known (Pan, 2005).

Videre sa Colin Powell dette om Iraks forbindelse til Al Qaida i sin tale foran FNs sikkerhetsråd 5. februar:

Iraq today harbors a deadly terrorist network headed by Abu Musab al-Zarqawi, an associate and collaborator of Osama bin Laden and his al Qaeda operatives.... Al Qaeda affiliates based in Baghdad now coordinate the movement of people, money, and supplies into and throughout Iraq for his network, and they have now been operating freely in the capital for more than eight months. (Pan, 2005).

Figur 11: Tabellen viser meningene til opinionen i forhold til om de støttet eller ikke støttet krigen i Irak (Newport, 2003).

Ser en på invasjonen av Irak i retrospekt burde støtten for krigen ha vært lavere enn det pollen over viser til. Det var ventet mange skader og flere forutså at krigen var skadelig for den amerikanske økonomien. I tillegg var det mange amerikanere som tenkte at en invasjon

av Irak ville øke sannsynligheten for terroraktiviteter i de forente stater. Gerskoff & Kushner (2005) argumenterer i sin artikkel om den offentlige opinion av Irakkriegen er grunnen til at nesten tre fjerdedeler av den amerikanske offentligheten støttet krigen. De hevder at Bush-administrasjonen overbeviste befolkningen om at en kobling eksisterte mellom Saddam Hussein og terrorisme generelt, og mellom Saddam Hussein og Al Qaida spesifikt. Bush-administrasjonen antydte til forbindelser da de knyttet Irak til terror, Bin Laden og Al Qaida (Gerskoff & Kushner, 2005, s. 526).

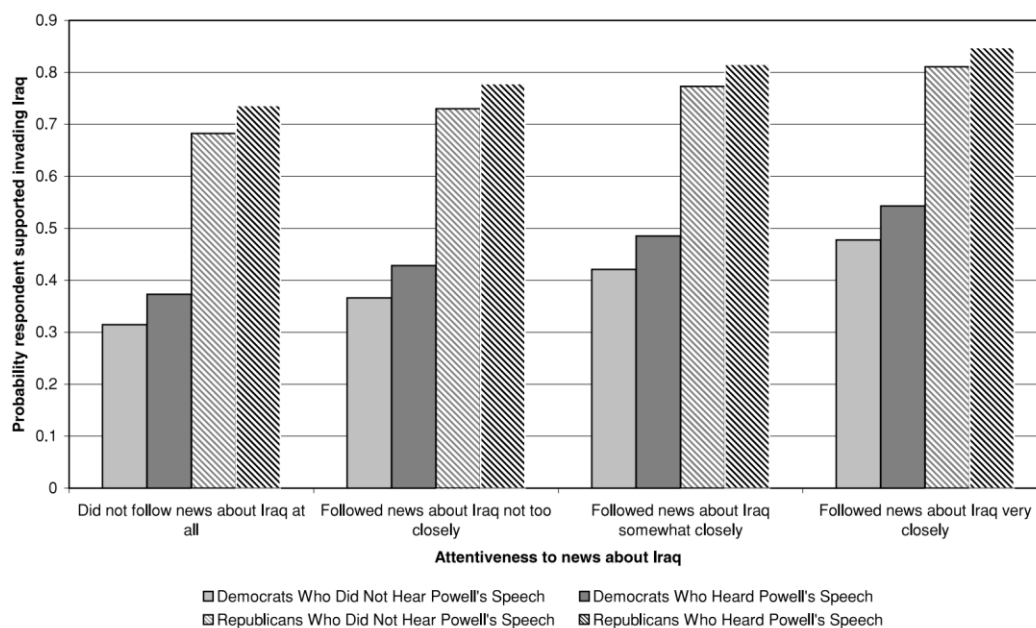
Her er det relevant å repetere Center of Public Integrity sin rapport. Denne gangen om antall ganger Bush-administrasjonen påstod at Irak hadde forbindelser til Al Qaida.

President Bush, for example, made 28 false statements about Iraq's links to Al Qaeda. Secretary of State Powell had 10 about Iraq's links to Al Qaeda. Rumsfeld and Fleischer each made 109 false statements, followed by Wolfowitz (with 85), Rice (with 56), Cheney (with 48), and McClellan (with 14). (Ottesen, 2009, s. 57).

Dette kan bidra til å forklare hvorfor 72 prosent av amerikanerne som ble intervjuet av CNN/USA Today/Gallup støttet krigen i Irak. I forlengelse av dette trekker vi inn The Washington Post sin spørreundersøkelse i august 2003. Undersøkelsen gikk ut på at de spurte 1003 tilfeldige mennesker og 82 prosent av dem var sikre på at Saddam Hussein assisterte Osama Bin Laden og nettverket hans i 9/11 (Washington Post, 2003, 6. september).

Videre argumenterer Gerskoff & Kushner (2005) for at det var liten elitemotstand mot denne retorikken, noe som etterlot den amerikanske offentligheten med en ensidig strøm av informasjon. Jo flere folk som så på TV-nyheter om krigen i Irak, desto mer ble de eksponert for Bush-administrasjonen sin retorikk.

Figure 3
Probability of support for Iraq war by attentiveness to Iraq war news coverage

Figur 12: Tabellen viser sammenhengen mellom seervaner og holdning til krigen (Gerskoff & Kushner, 2005, s. 530).

Diagrammet viser at jo mer en respondent fulgte nyhetsdekningen om Irak, desto mer sannsynlig ville vedkommende støtte invasjonen. Dette gjaldt for både demokrater og republikanere. En respondent som fulgte nøye med på nyhetene om Irak var i gjennomsnitt 15 prosent mer sannsynlig for å støtte krigen i Irak kontra en respondent som ikke fulgte med på nyhetene i det hele tatt (Gerskoff & Kushner, 2005, s. 530).

C.2 Irak assisterte Al Qaida med treningsleirer og våpentrening

Bush-administrasjonen påstod også at Irak distribuerte treningsleirer til Al Qaida. I tillegg hevdet tjenestemennene til administrasjonen at Irak hadde gitt kjemisk våpentrening, og siterte "høytstående og interne" som kilder (Pincus, 2003).

Tidligere USA visepresident Dick Cheney, og hans kone og tidligere assisterende statssekretær Liz Cheney, skrev i 21. juli utgaven i *The Weekly Standard* om dette.

For eksempel skrev de at anklagelsen var ubestridt, og at det hadde blitt bekreftet mange ganger i irakiske regjeringsdokumenter om Saddams forhold til terrororganisasjoner, inkludert Al Qaida. Videre skrev de i innlegget at det var ubestridt at Irak var en stat som baserte seg på terror, og at de hadde tilsyn med et koordinert program for å støtte globale jihadistiske terrororganisasjoner. De skrev også at de visste om Saddams finansiering, opplæring, og annen støtte med flere tiår til Al-Qaidas daværende leder, Ayman al-Zawahri (Kessler, 2014).

I forlengelse av dette uttalte Cheney til NBC News: Meet the press at administrasjon lærte mer og mer om at det var et forhold mellom Irak og Al Qaida, og at dette strakte seg tilbake fra tidlig 90-tallet. Dette innebar blant annet trening på biologiske og kjemiske våpen, Al Qaida sendte personell til Bagdad og fikk opplæring i systemene som var involvert. Cheney uttalte også at Irak ga ekspertise og råd om bombeproduksjon til terrororganisasjonen (Pincus, 2003).

C.3 Ibn al-Sheikh al-Libi

Det viste seg i ettertid at det ikke fantes noen beviser som støttet denne alvorlige anklagelsen. Det ble offentliggjort at en av de "høytstående og interne", og primærkilden deres var Ibn al-Sheikh al-Libi, en Al Qaida-operator som drev en paramilitær-leir i Afghanistan.

Al-Libi ble tatt til fange i Pakistan 11. november 2001 av amerikanske styrker, og tvunget til å si at Irak hadde gitt kjemisk våpentrening til Al Qaida. Forsvarets etterretningsbyrå skjulte rapportene til flere av seniormedlemmene til Bush-administrasjonen. Byrået ønsket ikke noe oppmerksomhet rundt påliteligheten til al-Libi og avhøret han deltok i. Etter at amerikanske forhørsledere presenterte bevis som ga tvil om påstandene til al-Libi, tilbakekalte han historiene (LeadingToWar, u.å).

C.4 Kanan Makiya

I tillegg til Chalabi hadde Bush-administrasjonen en annen høyst intern kilde, Kanan Makiya. Han var involvert i over ti år med i en eksil-irakisk opposisjonsgruppe som var dedikert til å

fjerne Saddam Hussein (Smith, 2003). Makiya skrev boken *Republic of Fear* (1989) der han sterkt kritiserte regimet til Saddam Hussein.

“I would say that a necessary condition for the fear to remove itself is that the key lieutenants in and around Saddam's inner circle and himself be captured or somehow find their fate be sealed in some other way” (Matthews, 2003). Det er kritikkverdig å nevne at media videreformidlet store deler av påstandene fra Chalabi og Makiya. Deres deltakelse i å videreformidle, overdrive og fabrikere feilaktig informasjon om Saddam var viktig og avgjørende for Bush administrasjonen.

C.5 Media sin rolle

The New York Times publiserte i 2005 en kritisk artikkel der de bekrefter at al-Libi fabrikerte forbindelsen mellom Irak og Al Qaida for slippe unna blant annet hard behandling. I artikkelen skrev de følgende: at Bush-administrasjonen baserte en avgjørende påstand før krigen om bånd mellom Irak og Al Qaida. De mottok uttalelser fra en fange mens han var i egyptisk varetekt, og daværende myndighetspersoner hevder at al-Libi fabrikerte dem for å slippe unna hard behandling. Det uttrykkes videre i artikkelen at Bush-administrasjonen brukte al-Libis beretninger som grunnlag for sine egne påstander før invasjonen. De avslutter innlegget med å vise til at al-Libi trakk uttalelsene sine etter invasjonen, og at CIA sin etterretning, som baserte seg på uttalelsene hans, ble trukket offentlig tilbake i mer enn ett år (Jehl, 2005).

C.6 Andre kritikere

Det fantes også de som kritiserte og var i mot påstanden om Iraks forbindelse til Al Qaida. For eksempel Vincent Cannastro, en tidligere sjef for antiterrorisme i CIA, sa i juli 2003 at Bush - administrasjonen sine anklager var ubegrunnet, og at det var absurd at Saddam promoterte Al Qaida (Pan, 2005). Et annet eksempel er Greg Thielmann som var en tidligere etterretningsagent i utenriksdepartementet. Han kalte administrasjonens argument for “trosbasert etterretning”, og mente at andre høytstående tjenestemenn hadde en klar idé om

hva Bush ønsket at etterretningen skulle vise. Videre mente han at Bush-administrasjonen avviste rapporter om informasjon som sa det motsatte. "There was no significant pattern of cooperation between Iraq and the al Qaeda terrorist operation," (Pan, 2005).

Til tross for at vi i utgangspunktet drøfter amerikanske og andre internasjonale media sine formidlinger, trekker vi også inn NRKs utenriksredaksjon sin "innsats" i å dekke krigen. Redaksjonen kom med et tilbud om et eksklusivt intervju med en irakisk avhopper. Mannen var Adnan al-Haideri, og ble presentert som en nøkkelperson i oppbyggingen av Iraks biokjemiske våpenindustri. Under intervjuet tegnet han skisser over underjordiske anlegg i Bagdad som han var overbevist om ble brukt til å smugle våpen ut og inn fra. Da redaksjonen skulle bakgrunnsjekke dette var al-Haideri i dekning med CIA-vern, og de fant ut at han var medlem av en eksilorganisasjon kalt INC. Han ble derfor vurdert som en tvilsom kilde og redaksjonen trakk intervjuet. Det interessante er at al-Haideri var i samme organisasjon som Chalabi. Poenget er at NRK ikke valgte å videreformidle informasjonen fordi al-Haideri stod i opposisjon til Saddam og derfor ikke ble ansett som en troverdig kilde. Han fikk derimot forside hos New York Times (Slapgard, 2004).

6.1 Oppsummering

Vi har i første del av hovedkapittelet presentert tre påstander mot Irak som Bush-administrasjonen kom med for å legitimere invasjonen i Irak 2003. I første påstand redegjorde vi for betydningsfulle uttalelser fra spesielt Bush og Powell. Vi drøftet også amerikanske mediers ukritiske nyhetsformidling, og trakk inn Judith Miller og hennes tvilsomme kilde, Chalabi. Vi redegjorde også for kritiske meninger til media fra Jones (2005) og Solomon (2005). Lynch og McGoldrick (2014) sin beskrivelse av "feedback loop", og Bråten sin teori om modellmakt (1983) viste seg å være gjeldende i vår redegjørelse av medias nyhetsformidling. Det viste seg under krigen at Irak ikke hadde masseødeleggelsesvåpen, og ble bekreftet kort tid etter.

I andre påstand redegjorde vi historien bak Niger og uran og hvordan Bush-administrasjonen sin påstand ble avslørt. Til slutt om mediene sin rolle.

I siste kapittel redegjorde vi for påstanden om at Irak hadde forbindelser til Al Qaida. Vi drøftet uttalelsene til Bush-administrasjonen og vi så nærmere på hvordan opinionen reagerte på dette. Spørreundersøkelser viser at majoriteten av befolkningen trodde Irak hadde forbindelser til Al Qaida, og spesielt Osama Bin Laden. I forlengelse av dette trakk vi inn anklagelsene om at Irak også assisterte Al Qaida med både treningsleirer og våpen. Vi redegjorde for to tvilsomme kilder, al-Libi og Kanan Makiya, og media sin rolle i dette. Vi inkluderte også offisielle kritikere av påstanden som Cannastro og Thielmann. Det var også relevant å drøfte NRK sitt intervju med Haideri, hvor de senere trakk tilbake intervjuet. Alle tre påstandene viste seg å være basert på falsk informasjon og falske forklaringer, og majoriteten av nyhetsmediene samt journalistene ga lite selvkritikk av dette.

2) One man's hero is another man's terrorist

Irakkrigen mottok både støtte og fordømmelse fra ulike land og fraksjoner, og dette er noe som gjør at krigen egner seg godt til en komparativ analyse av ulike medieaktørers presentasjon. Ved å sammenligne to mediehus sine deknings av krigen vil man kunne få direkte erfaring med at mediedekning er noe som lar seg forme av flere forhold som politisk agenda og kulturell tilhørighet (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 20). I denne hoveddelen skal vi sammenligne amerikanske Fox News med qatarske Al Jazeera. Dette er et bevisst valg fordi mediehusene stammer fra forskjellige verdensdeler med ulike redaksjonelle forutsetninger og egner seg derfor godt til en komparativ analyse.

Til tross for at Fox News og Al Jazeera dekker samme konflikt ser vi flere klare forskjeller i hvordan krigen rapporteres. Vi starter med å forklare forskjellen på løgn og ulik fremstilling. Deretter vil vi gå over til å presentere de to mediehusene og de redaksjonelle forutsetningene som de har. Til slutt vil analysen gå i dybden på fremstillingen av viktige hendelser og sammenligne innrammingsteknikkene som brukes av de to mediehusene. Målet med masteroppgaven er å få en bredere forståelse av makten som mediehus har når det gjelder å forme den offentlige opinionen, og hvordan redaksjonelle forutsetninger spiller inn på hvilke fortellinger som får oppmerksomhet. Vi ønsker å identifisere ideologisk-baserte skjevheter i

mediedekningen av Irakkriegen, og å gi innsikt i det komplekse samspillet mellom politiske agendaer, ideologiske retningslinjer og journalistisk praksis på individnivå.

“One man's hero is another man's terrorist” er et sitat som får frem ambivalensen i dekingen av ulike konflikter og understreker at konflikter alltid har mer enn bare én side (Miller, u.å). Mediedekning er et relativt fenomen og dette er noe som gjør seg spesielt synlig i form av hvem som anses som “aggressor” og “helt”. Med andre ord kan en handling bli ansett som heroisk hos noen, mens den anses som en avskyelig terrorhandling av andre (Miller, u.å). Denne innrammingen påvirker hvordan publikum tolker en konflikt og det kan føre til en skjev oppfatning hvor man sympatiserer med en av partene. Erving Goffman sin forklaring av *framing* er derfor særlig gjeldende når man analyserer Fox og Al Jazeera sin deking av invasjonen. Ulike medier har en tendens til å ramme inn konflikter på ulike måter, og ofte er dette resultatet av enten politisk, ideologisk eller kulturell bias. Dette gjenspeiler seg tydelig når man sammenligner de to respektive mediehusenes deking av invasjonens legitimitet, militær framgang og sivile dødsfall. Vi påpeker at analysen også vil kunne overføres til andre konflikter som den gjeldende Israel-Palestina konflikten, Russlands invasjon av Ukraina, borgerkrigen i Syria eller tidligere konflikter som for eksempel borgerkrigen i Sri Lanka. Krig er i tillegg til fysisk krig også en kamp om hvilket narrativ som får størst tilslutning (Callahan et al., 2006, s. 554-556).

6.2. Forskjellen på løgn og ulik fremstilling

I første del av hoveddelen drøftet vi eksplisitte usannheter og hvordan media var med på å ukritisk videreformidle disse. De valgte usannhetene vedrørende WMD, Al Qaida, treningsleir i Nord-Irak og uranium fra Nigeria er alle eksempler på eksplisitte løgner. Denne delen handler derimot om forskjellige fremstillinger av én og samme konflikt.

Til tross for at løgn og ulik fremstilling kan likne er det viktig å skille dem. Det har lagt til grunn for hoveddelens todeling, og vi påpeker at usannheter ikke er den eneste måten media kan villede publikum på. Selektive nyhetsreportasjer er en like stor utfordring. For å kunne

handle på en kildekritisk måte er det nødvendig å kunne skille mellom usannheter og ulik fremstilling. Mens løgner kan avdekkes som udiskutable usannheter, er det mer krevende å sette seg inn i hvordan noe formidles på en bestemt måte for å oppnå et bestemt formål. Det er ingen som har monopol på hva som er “riktig fremstilling”, og verken Fox News eller Al Jazeera kan derfor bebreides for å ha tillagt et perspektiv mer vekt. Å kunne forstå forskjellene mellom usannheter og ulik fremstilling er nødvendig for å kunne vurdere nøyaktigheten og påliteligheten til en mediekilde på en mer treffsikker måte. En eksplisitt løgn viser til bevisst spredning av falsk informasjon med hensikt å lure publikum (Isaksen, 2022). Et eksempel på dette er å dikte opp hendelser som var tilfellet med kuvøshistorien fra 1991.

På den andre siden har vi ulik fremstilling og selektive nyhetsreportasjer (Knudsen, 2016). Dette viser seg i form av forskjellig språkbruk, utvalg av saker, innramming og vinkling. I medievitenskapen kalles dette for *framing*. Til tross for at de redaksjonelle bakgrunnsforholdene kan føre til en viss partiskhet og skjevhet i rapporteringen, må det ikke misforstås med intendert spredning av falsk informasjon. Hovedforskjellen mellom en direkte løgn og ulik medievinkling ligger i hensikten og arten av informasjon som kommuniseres. En direkte løgn utgjør ofte bevisst villedende handlinger, mens ulik tilnærming derimot er noe som vokser frem som et resultat av de redaksjonelle forutsetningene eller virkelighetsoppfatningene til et mediehus. Ulik medievinkling kan selvsagt føre til at man får et unøyaktig bilde av de faktiske omstendighetene, men kan likevel ikke betegnes som løgn fordi det ikke alltid er et bevisst forsøk på å gjengi feilinformasjon (Holgersen, 2023).

For en alminnelig borger kan det imidlertid være vanskelig å skille mellom løgn og sannhet når man konsumerer medieinnhold. Det er derfor viktig å være bevisst på betydningen redaksjonelle forutsetninger har, slik at man i større grad kan sette seg inn i bakgrunnen til ulike mediehus. Ved å gjøre det blir man bedre rustet til å ikke umiddelbart tro på den ene delen av historien. I teorikapittelet viste vi til løkmodellen, og fikk frem hvordan medieflyten til de etablerte mediehusene i mange tilfeller må sees i lys av kapitalinteresser (Johnsen & Mathiesen, s. 20, 1991). I New York og London demonstrerte flere hundre tusen mot krigen,

men som vi redegjorde for i 6.1 ble det likevel Bush og Blair sine synspunkter som gikk seirende ut hos de etablerte nyhetsaktørene (History, 2023).

6.3 Om Fox News og Al Jazeera

Man kan være spørrende til hvorfor vi valgte å fokusere på disse to mediehusene og vi vil påpeke at valget ikke var tilfeldig. Fox News og Al Jazeera hadde nemlig helt ulike redaksjonelle forutsetninger og oppfatninger av krigen. Fox News på sin side fulgte en republikansk linje som var støttende overfor krigen og var i tråd med Bush-administrasjonens narrativ. Al Jazeera fremstilte derimot krigen med arabiske øyne ved å skildre krigen som en illegitim okkupasjon og et direkte angrep mot den arabiske og muslimske verden (Al Jazeera, 2006, 16. februar).

Det er viktig å notere seg at verken Fox News eller Al Jazeera er representative for hele det amerikanske eller arabiske medielandskapet. Invasjonen i Irak var ledet av den republikanske Bush-administrasjonen, og det resulterte i at krigen i den innledende fasen ble til et partiskille (Saad, 2006). Sorg etter 9/11 var på den ene siden noe som samlet hele det amerikanske samfunnet, men konkurransen mellom de to politiske fløyene førte likevel til tydelige forskjeller i media narrativ og at forsvar av krigen ble til en kampsak for republikansk orienterte medier (Smeltz, 2023). Eksempelvis var det en betydelig forskjell mellom Fox News og Democracy Now sin dekning av krigen. Democracy Now er en venstreorientert mediekanal ledet av Amy Goodman og som ga omfattende oppmerksomhet til antikrigstemmer i 2003 (Democracy Now, 2003, 14. februar). Fox News er et levende eksempel på at mediedekning ofte må sees i lys av de politiske og ideologiske verdiene som ligger til grunn. Det var først etter Trumps valgseier at i 2016 Fox News for alvor begynte å formidle et kritisk blikk på Irakkriegen fordi den nå kunne bruke konflikten til å legge skyld på Obama-administrasjonen og det demokratiske partiet (Fox News, 2016).

På en annen side har vi Al Jazeera som er et av de mest prominente mediehusene i den arabiske verden. Al Jazeera betegnes ofte som en arabisk suksesshistorie som en konsekvens av at det var en populær kanal som ga det arabiske perspektivet global rekkevidde og utfordret det vestlige mediemonopolet (Seib, 2005, s. 601-602). I mange arabiske hjem var Al Jazeera et nyhetshus som nærmest hadde heltestatus. Den skildret invasjonen av Irak og Israel sin respons mot den palestinske intifadaen tidlig på 2000-tallet på nært hold og på en kritisk måte. Det faktum at invasjonen av Irak ble sidestilt med den palestinske saken gjorde at Al Jazeera effektivt kunne appellere til følelser i hele den muslimske verden (Seib, 2005, s. 605). Det er imidlertid verdt å merke seg at Al Jazeera på ingen måte er representativt for hele den arabiske verden. På samme måte som i USA er det flere ideologiske fløyer i Midtøsten, og Al Jazeeraes statlige eie under Qatar er noe som har påvirket deres redaksjonelle holdning. I 2017 kom dette tydelig frem da Saudi-Arabia, Egypt, De forente arabiske emirater og Bahrain igangsatte en blokade av Qatar og forlangte at Al Jazeera skulle legges ned (Chughtai, 2020).

1) Fox News

Fox News er et amerikansk nyhetsnettverk som ble etablert i 1996 og Murdoch-familien har en betydelig eierandel i kanalen. Ifølge Statista har Fox News 2,2 millioner seere i beste sendetid og på kanalens egne informasjonsside fremkommer det at nettverket har rundt 200 millioner månedlige seere (Watson, 2023; Fox News, u.å). Dette viser at Fox News har et bredt publikum og at de er et av de største mediehusene i USA. Fox News kan sies å ha posisjonert seg som en konservativt orientert nyhetskanal som henvender seg til et publikum som søker et alternativ til det kanalen selv beskriver som venstreorienterte medier. En fersk sak som er relevant er dominion-saken der Fox News ble dømt til å betale 8 milliarder norske kroner i erstatning etter å ha vært med på å formidle feilaktig informasjon om juks i den amerikanske valgkampen i 2020 (NRK, 2023). Kanalens eierstruktur har skapt bekymring om nyhetshusets objektivitet. Rupert Murdoch sin politiske bakgrunn har ført til at mange har stilt spørsmålsteget ved Fox News sin redaksjonelle holdning, og dette gjelder spesielt

utenrikspolitiske spørsmål som de militære intervensjonene i Afghanistan og Irak som ble igangsatt tidlig på 2000-tallet (Kirkpatrick, 2003).

2) Al Jazeera

Al Jazeera er et qatarsk nyhetsnettverk og ble i likhet med Fox News lansert i 1996. Kanalen har med årene vokst til å få global rekkevidde og er et av de mest kjente mediehusene fra den arabiske verden. I Al Jazeeras egne hjemmeside kommer det frem at nyhetsnettverket når frem til 220 millioner husholdninger i mer enn 100 land (Al Jazeera, 2012). Al Jazeera har fått et rykte på seg for sine grundige rapporteringer om globale hendelser, og gir ofte perspektiver og historier som blir oversatt av andre medier. Som en arabisk medieaktør har Al Jazeera hatt en vesentlig større tilgang til interne kilder hos kontroversielle grupper som Al Qaida, motstandsbevegelsen i Fallujah, ISIS og Taliban nylig. En hendelse som virkelig bidro til å ekspandere Al Jazeeras rekkevidde var et eksklusivt intervju med Osama Bin Laden i 1998 (The Guardian, 2001). Al Jazeera er under qatarsk statlig eierskap, og dette har ført til at mange har stilt spørsmål ved kanalens partiskhet. Blant annet har Al Jazeera blitt kritisert for å ha hatt en myk tone i saker som angår Qatars utenrikspolitiske interesser og at kanalen således har fungert som et politisk talerør. Noen eksempler på dette er det muslimske brorskapet med Mohammed Morsi i Egypt, Erdogan i tyrkia og den frie syriske arme i Syria (Ahmad, 2020).

6.4 Forskjellig vinkling av tre saker:

Nedenfor analyserer vi Fox News og Al Jazeera sin dekning av tre områder fra Irakkriegen. Det er ikke mulig å dekke alle sider ved okkupasjonen i en analyse alene, og vi har derfor valgt å holde oss til tre punkter. Første punkt er om krigens begrunnelse og legitimitet. Andre punkt er om vektleggingen av sivile dødsfall. Vårt siste punkt handler om det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen og hvorvidt dette ble referert som en terroristbevegelse eller frigjøringskamp. Felles for alle de tre punktene er at de egner seg godt

til å illustrere hvordan Fox News og Al Jazeera hadde en ulik oppfatning av de samme hendelsene.

6.4.1 Frigjøringskrig eller imperialistisk okkupasjon?

1) Fox News om krigens legitimitet

Det var flere forskjeller mellom Fox News og Al Jazeera sin mediedekning av krigen, og dette er noe som allerede viste seg da man så på starten av krigen og drøftelsene av hvorvidt dette var en legitim krig eller ikke. Et gjennomgående mønster i Fox News sine reportasjer er at invasjonen ble løftet frem som legitim og til fordel for det irakiske folket (Yester Days, 2021, 7:10). Til tross for at krigen ikke hadde mandat i sikkerhetsrådet, ga Fox News uttrykk for en positiv holdning til krigen og at de positive effektene ville overskygge de negative konsekvensene.

Ut fra språk og innhold kommer det frem at Fox News hadde en ukritisk holdning til krigen, og at kanalen var med på å selge Bush-administrasjonens narrativ om krigens legitimitet. Eksempelvis ble invasjonen gjennomgående referert som "Operation Iraqi freedom", en term som USA brukte om invasjonen av Irak. Bruken av denne terminologien ga inntrykk av at krigen var en innsats for å frigjøre det irakiske folket fra Saddams brutale regime. Dette kommer eksplisitt frem i Fox News sine direktesendte TV-sendinger av krigen i Irak og i programmer som *The O'Reilly Factor*. Nesten alle Fox News-programmer om krigen hadde det amerikanske flagget øverst til venstre på skjermen. Videre ser vi at termen "Operation Iraqi freedom" sto i sentrum for TV-dekningen ved at den var markert med store og synlige bokstaver nederst i midten. Skjermbildet under viser at Fox News hadde TV-dekninger som appellerte til patriotisme og oppfordret til støtte for krigen. Skjermbilde er fra en direktesendt TV-sending som gikk i luften 5. april 2003, drøyt to uker etter at invasjonen hadde startet.

Figur 13: Fox News sending fra 5. april 2003 (Yester Days, 2021, 3:01:22).

I tillegg til å bruke termen “Iraqi freedom”, så man at Fox News i krigens tidligste fase var opptatt å belyse positive historier som kunne støtte opp under narrativet om at koalisjonsstyrkene var “frigjørere”. Det ble blant annet gitt oppmerksomhet til koalisjonens humanitære innsats og takknemlige irakere, og på den måten bidro Fox News til å forsterke oppfatningen om at den amerikanske invasjonen representerte en ny æra og starten på et demokratisk Irak (Yester Days, 2021, 5:42:20). Ved å tillegge de positive historiene betydelig vekt, kunne Fox News sørge for at de kritikkverdige delene av invasjonene ikke fikk like mye oppmerksomhet.

Et godt eksempel som understreker Fox News sin vekt på positive historier, er Bagdad sitt fall for invasjonsstyrkene 9. april og rivningen av Saddam sin statue i det ikoniske Firdous Square (ProPublica, 2010, 0:13). Fallet til statuen fikk en viktig symbolsk betydning og fikk omfattende oppmerksomhet verden over. I flere amerikanske mediehus ble Bagdads fall og

de amerikanske invasjonstyrkenes raske avansement fremstilt som en seier til det irakiske folket og et symbol på irakisk frigjøring. Fox News illustrerte dette med en direktesending av statuens fall og fornøyde irakere som var i gledesrus, og som feiret slutten på Saddams brutale regime (Ackerman, 2011 ; ProPublica, 2010 , 0:25).

Figur 14: Fox News reportasje om fallet til Saddams statue i Al Firdaus 9. April 2003 (ProPublica, 2010, 0:07).

Under den første golfkrigen ble den franske filosofen Jean Baudrillard kjent for sitt begrep *hyperrealitet*. Hyperrealitet ligner på Erving Goffmans *framingteori*, men som går ut på at krigsmakter bevisst bruker media på en måte som bidrar til å konstruere en virkelighet (Tunzelmann, 2021). Selv om terminologien hans primært var ment å illustrere medias kirurgiske krigføring under den andre Golfkrigen i 1991, kan det argumenteres for at teorien

hans også er relevant for amerikansk media sin dekning av krigen i 2003 og det raske avansementet mot Bagdad.

Årsaken til dette er at Bagdad sitt fall 9. april og Fox News sin omfattende dekning av statuefallet og den etterfølgende dekningen av glade irakere, tjener som gode eksempler på konstruksjon av en hyperrealitet. Statuefallet i Firdaus representerte på mange måter et klimaks som viste at “Operation Iraqi freedom” var en vellykket operasjon. De etterfølgende bildene av fornøyde irakere støttet opp om dette narrativet og forsterket parallelt ideen om at de amerikanske invasjonsstyrkene var “frigjørere” som den irakiske befolkningen ventet på. Det er også viktig å ta med seg at rivingen av statuen både var regissert og tilrettelagt av media, siden dette ville sette den amerikanske invasjonen i et bedre lys og forsterke budskapet om at den var vellykket (Tunzelmann, 2021).

Nedenfor er det et bilde av en irakisk folkemobb som sleper rundt en statue av Saddam og som tidligere sto i sentrum av Bagdad. Som man så vidt kan se nederst til venstre er skjerm bilde fra en Fox News reportasje, men det er viktig å merke seg at bilder som dette ble brukt i flere amerikanske mediehus og at det ikke var unikt for Fox News (ProPublica, 2010, 0:30). Man kan argumentere for at slike bilder hadde en viktig psykologisk effekt siden de bidro til å konstruere en hyperrealitet om at den amerikanske invasjonen kun var en “frigjøring” med invitasjon fra det irakiske folket. Dette bidro til å skygge over de kritikkverdige delene av invasjonen.

Figur 15: Fox News reportasje som viser en fornøyd irakisk folkemobb som sleper Saddam sin statue rundt i Bagdad (ProPublica, 2010, 0:30).

I flere av Fox News sine publikasjoner etter krigen ser man at invasjonen og fallet til Saddam fortsatt blir framstilt som en seier til det irakiske folket. Eksempelvis har vi Fox stories artikkelen fra 13. januar 2015 med tittelen *Saddam fanget som en rotte i et raid*. Denne artikkelen handler om “operation dawn” som var koalisjonsstyrkenes innsats i å lete etter Saddam i Tikrit området etter at han hadde rømt fra Bagdad (Fox News, 2015). Artikkelen er fra 2015 og er skrevet som et tilbakeblikk på krigen, og det er verdt å merke seg at man også i artiklene som er skrevet i retrospekt ser at Fox News løfter fram invasjonen som en gave til det irakiske folket. I denne artikkelen blir det lagt vekt på de amerikanske styrkenes “fredelige” og heroiske innsats i arbeidet med å lete etter Saddam. Allerede i avsnittet under tittelen blir det nevnt at “Uten å skyte et eneste skudd, klarte amerikanske styrker å fange Saddam”. Dette språket skaper et inntrykk av at de amerikanske styrkene var nokså humanitært orientert i sin militære fremgang. Lenger ned i artikkelen ser man at det flere ganger vises til personer med et positivt syn på invasjonen og som refererer til den som en seier til det irakiske folket og et demokratisk vendepunkt uten sidestykke. Det legges også ekstra trykk på fortellingen om feirende irakere. Eksempelvis fikk general Ricardo Sanchez mye oppmerksomhet i artikkelen, og ifølge han var invasjonen “En suksess som gir ro til det irakiske folket” (Fox News, 2015).

2) Al Jazeera om krigens legitimitet

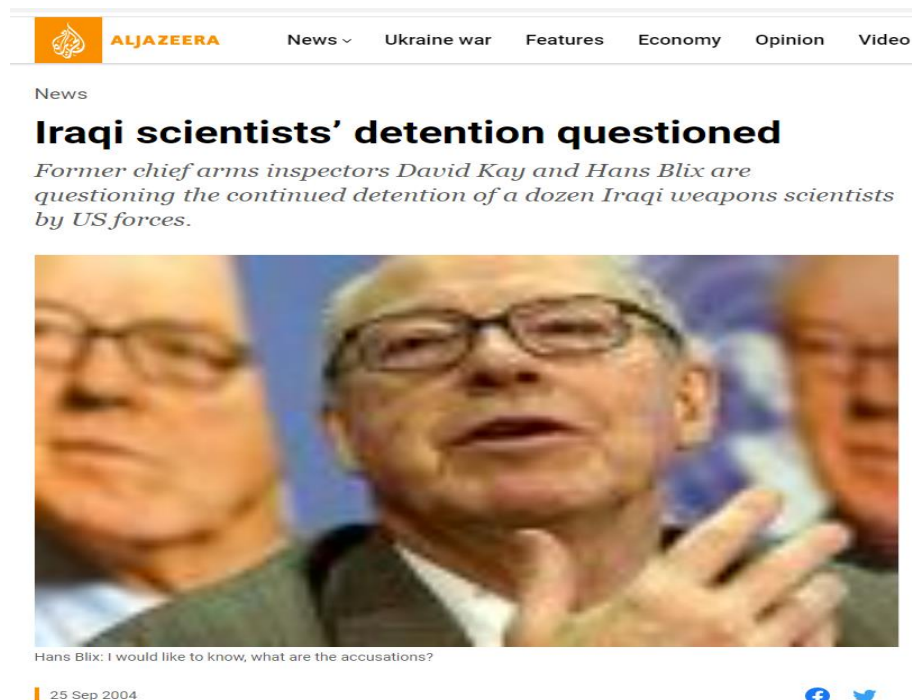
Al Jazeera var betraktelig mer kritisk til den amerikanske invasjonen og stilte tidlig spørsmål ved invasjonens legitimitet. Imens Fox løftet fram invasjonen som en patriotisk innsats og et frigjøringsprosjekt, definerte derimot Al Jazeera invasjonen som amerikansk imperialisme uten folkerettslig legitimitet (Al Jazeera, 2006, 16. februar). Videre ble den irakiske lidelsen sidestilt med den palestinske undertrykkelsen, og Al Jazeera bidro således til å skape et inntrykk av at den amerikanske invasjonen var en forlengelse av den vestlige ydmykelsen av det arabiske folk som hadde pågått siden opprettelsen av den israelske stat i 1948 (Al Jazeera, 2003, 10. august).

Al Jazeeras kritiske holdning til krigens legitimitet viste seg blant annet i form av hvilke stemmer og personligheter som fikk plattform. Et tydelig mønster som ble observert, var at kanalen ga stor plattform og mye oppmerksomhet til stemmer som stilte spørsmål ved invasjonens troverdighet. 10. august 2003 publiserte Al Jazeera artikkelen “Krigen mot Irak: Begrunnelse og motiver” (Al Jazeera, 2003). Denne artikkelen retter et kritisk blikk mot årsaksgrunnet til krigen ved å lene seg på flere krigskritiske stemmer. Blant disse er Dr. Najib Ghadban som var professor og spesialist i midtøstenstudier ved universitetet i Arkansas og den tidligere amerikanske våpeninspektøren Scott Ritter. Artikkelen har bilde av Najib Ghadban som forsidebilde, mens den lenger ned i teksten ordrett gjengir Scott Ritters krigskritiske meninger og at Iraks våpenproblem egentlig kunne vært løst av en våpeninspeksjon i regi av FN. Artikkelen påpeker at FN selv uten irakisk samarbeid klarte å oppnå enestående resultater og at UNSCOM ifølge Scott Ritter fikk avvirket 94% av Iraks program for masseødeleggelsesvåpen.

Scott Ritter ble i USA sett på som en kontroversiell figur fordi han mente at det mislykkede arbeidet med å “avvæpne” Irak ikke skyldes Saddam sitt eget regime, men at man heller kunne bebreide USAs hyppige blokade av tiltak. Under et vitnemøte hos USAs senatskomite 3 september 1998 uttalte Ritter følgende: “Statssekretær Madeleine K. Albright har blokkert

flere inspeksjoner enn det Saddam har gjort” (Gellman, 1998). Valget av Scott Ritter var et strategisk valg av Al Jazeera siden han i lys av sin nokså troverdige posisjon som tidligere våpeninspektør, ville bidra til å gi Al Jazeeras kritiske tilnærming til større tillit. Dermed kunne ikke Al Jazeera bebreides for å utelukkende være pro-arabisk, siden man også fant flere eksterne ikke-arabiske stemmer som var like kritiske til den amerikanske invasjonen.

En annen stemme som fikk omfattende oppmerksomhet i Al Jazeera var den svenske diplomaten og våpeninspektøren Hans Blix. Han er nevnt i flere av Al Jazeera sine publikasjoner og nedenfor er det lagt inn noen skjermbilder fra Al Jazeeras nettside. Alle disse artiklene er fra perioden 2002-2004, og understreker at han hyppig fikk plattform i kanalen. I tillegg ble han også tillagt betydelig vekt i TV reportasjer og nyhetsartikler skrevet på arabisk, som vist i figur 18.

The screenshot shows the Al Jazeera website header with navigation links for News, Ukraine war, Features, Economy, Opinion, and Video. Below the header, the word 'News' is displayed. The main headline is 'Iraqi scientists' detention questioned'. A sub-headline reads: 'Former chief arms inspectors David Kay and Hans Blix are questioning the continued detention of a dozen Iraqi weapons scientists by US forces.' Below the text is a photograph of Hans Blix speaking. A caption below the photo says: 'Hans Blix: I would like to know, what are the accusations?'. At the bottom left of the article preview, the date '25 Sep 2004' is shown, and at the bottom right, there are social media icons for Facebook and Twitter.

Figur 16: Al Jazeera artikkel om Blix sin kritikk av USAs håndtering av irakiske våpenforskere (Al Jazeera, 2004, 25. september).

ALJAZEERA News Ukraine war Features Economy Opinion Video

Blix blasts invasion

In London, an inquiry into the intelligence used to justify Britain's participation in the war continued with Ministry of Defence personnel director Richard Hatfield testifying that David Kelly should have been suspended for talking to reporters about the way intelligence was used to take Britain into war.

Weapons expert Kelly was found dead with a slit wrist on 18 July, a week after the ministry confirmed he was the source of a BBC report alleging the September 2002 intelligence dossier on Iraq's WMD had been exaggerated.

Ad closed by Google

Meanwhile, former UN arms inspector Hans Blix told the BBC in an interview that the US-led invasion of Iraq was not justified and that Washington and London "over-interpreted" intelligence data.

Blix had said on Wednesday that Saddam had not had weapons of mass destruction for 10 years before the war.

Figur 17: En annen Al Jazeera artikkel hvor Blix sin kritikk av krigen får plattform (Al Jazeera, 2003, 18. september).

ALJAZEERA News Ukraine war Features Economy Opinion Video

بليكس لا يقبل نفي بغداد امتلاكها أسلحة دمار شامل

17/11/2003

ستورد صدام يرتكب خطأ جسيماً إذا رفض الالتزام بقرار مجلس الأمن الدولي 1441

Figur 18: Arabiskspråklig artikkel der Blix denne gangen er kritisk til Iraks benektelse av å besitte masseødeleggelsesvåpen (Al Jazeera, 2003, 17. november).

Blix sin regelmessige plattform hos Al Jazeera må sees i lys av kanalens redaksjonelle bakgrunn, da Blix sine uttalelser kunne bli brukt til å gi Al Jazeeras krigskritiske perspektiv større publisitet og autentisitet. Som man kan se på det siste bilde fikk Hans Blix også plattform hos andre kanaler som eksempelvis Fox News (se mikrofonen i midten), men den store forskjellen ligger i måten Blix ble tolket på og at Blix sine personlige meninger om krigens legitimitet ble tillagt vesentlig større vekt hos Al Jazeera. Det er verdt å ta med seg at Blix ved flere anledninger har blitt invitert til personlige intervjuer med Al Jazeera. Disse intervjuene ligger lett tilgjengelig ute på Al Jazeera English sin Youtube kanal. I vårt tilfelle er Blix sitt todelte intervju med Al Jazeera relevant, hvor første intervju ble publisert 19. mars 2008 og andre intervju 10. oktober 2008. I retrospekt gir Hans Blix en omfattende geopolitisk analyse av omstendighetene for den amerikanske invasjonen av Irak, og går i dybden inn på det han mener er feilsteg tatt av Bush administrasjonen (Al Jazeera English, 2008). Blix fikk anledning til å gjenta sitt budskap om at den amerikanske invasjonen var en forhastet beslutning basert på misforståelser (Al Jazeera English, 2008, 3:50). I lys av hans tidligere posisjon som våpeninspektør ble det lagt ekstra vekt på fraværet av påståtte WMD.

En annen betydelig forskjell mellom Fox News og Al Jazeera ligger i hvilke politiske og militære representanter som fikk plattform. Al Jazeera gjennomførte ofte intervjuer med myndighetspersoner og talspersoner fra Saddam sitt regime, og bidro slik til å gi dem en plattform for å presentere deres perspektiv på konflikten. En forklaring på dette kan ligge i at Al Jazeera i lys av å være en arabisk aktør med tilsvarende religion og kultur, lettere hadde tilgang til interne kilder fra Saddams regime. Flere viktige personer fra regimet fikk betydelig med taletid, både i den engelske og arabiske grenen av kanalen. Noen eksempler på dette er den tidligere visestatsministeren Tariq Aziz, propagandaminister Mohammed Saeed al-Sahhaf og andre høytstående personer i Saddams Irak. Mest relevant for Al Jazeeras dekning av krigens legitimitet er Tariq Aziz. Tariq Aziz var Iraks visestatsminister under Saddams styre, og ble intervjuet av Al Jazeera flere ganger. Vedlagt under er et klipp fra et program sendt i 2002. Mannen til venstre er Al Jazeera sin programleder Sami Haddad og til høyre er Tariq Aziz.

Figur 19: Al Jazeera intervju med visestatsminister Tariq Aziz (Saleh Al Mansi, 2012).

I dette intervjuet tilbakeviser Aziz USA sine påstander om at Irak var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen og argumenterte for at en mulig invasjon ville vært basert på tomme påstander. Til tross for at han konfronteres av Al Jazeera-journalisten, får han mye taletid i intervjuet, og med det anledning til å overbevise publikum om at de amerikanske påstandene var oppspinn som ble brukt til å legitimere en invasjon. Ifølge Aziz, var USA utelukkende ute etter å starte en imperialistisk krig mot Irak og var ikke åpne for løsninger i regi av FN. Fra 0:25 til 0:32 i klippet sier Aziz følgende: “Amerikanerne og britene ønsker å konstruere et drama slik at de kan legitimere deres ønske om voldsomme krigshandlinger mot Irak” (Saleh Al Mansi, 2012, 0:25 - 0:32). Videre sier Aziz dette fra 4:20 til 4:50:

Vi ble enige med FN om en løsning, men hvem er det som blokkerer? USA og Storbritannia. Hvem tror du vil ha en løsning her og hvem tror du ikke vil ha en løsning? Jeg snakket personlig med FN sin våpeninspektør og har sagt at de alltid er velkomne til Bagdad. (Saleh Al Mansi, 2012, 4:20 - 4:50, vår oversettelse, F.D. & M.H.).

Nyhetsartiklene og intervjuet som ble vist til ovenfor er eksempler som understreker at Al Jazeera hadde en nokså kritisk holdning til krigens legitimitet. Det ble gitt omfattende

oppmerksomhet til krigskritiske stemmer og kanalen ga også mye taletid til interne kilder i Saddams regime. Dette må sees i lys av at Al Jazeera er en arabisk aktør med en betydelig mengde arabisk publikum, og dermed er det ikke unaturlig at kanalen ga uttrykk for sterkere sympati med Saddams regime enn det eksempelvis Fox hadde gjort

6.4.2 Human krigføring eller krigsforbrytelser?

1) Fox News sin kirurgiske krigføring

Et typisk kjennetegn ved Fox News sin dekning av krigen i Irak var at den rettet mye oppmerksomhet mot koalisjonens militære fremgang og raske avansement mot Bagdad. I krigens tidligste fase var reportasjene ofte preget av fokus på den militære overlegenheten til koalisjonen og dens bruk av presise bomber. Dette kommuniserte et budskap om at koalisjonen utførte presise angrep som kun var rettet mot militære installasjoner og ikke sivile mål. Denne vinklingsstrategien bygget videre på forståelsen om at invasjonen var et humanitært frigjøringsoppdrag og at den avanserte teknologien som koalisjonen var i besittelse av gjorde at man effektivt kunne nøytralisere fienden uten å skade sivile mål.

Et eksempel som understreker poengene våre over, er Fox News sin timelange reportasje fra 5 april 2003. Den er tilgjengelig ute på Youtube og har tittelen *Fox News (1:46am–7:55am EST; April 5, 2003)*. Dette er en samling av Fox News sine krigsreportasjer fra 5 april 2003, og her ser man flere ganger at det legges vekt på den militære suksessen til de amerikanske styrkene og presisjonen til de moderne amerikanske våpnene.

Figur 20: Fox News krigsreportasje og intervju med pensjonert oberst David Hunt (Yesterday, 2010).

Til høyre i bildet er Fox News sin programleder og til venstre har vi panelgjesten og den pensjonerte obersten David Hunt. Fra 35:40 til 36:00 i denne reportasjen sier Fox News sin programleder følgende: “Vi vet at Saddams republikanske garde raskt ble nøytralisert. Var det disse vi behøvde å være redde for eller var det elitebrigaden til den republikanske garden? (Yesterday, 2010, 35:40 - 36:00). Videre svarer David Hunt dette fra 36:00 til 36:37:

Fra et taktisk standpunkt hadde vi fantastiske soldater, vi har drept flere tusen irakere i luftbombardementet. Hvert fly har tatt flere tusen bombetokt med og alle bombene som har blitt sluppet er presise våpen. Hvert helikopter har 16 hellfire missiler, det er en tanks. Det er et slakteri. Ingen var der for å kjempe mot oss, fordi vi drepte dem alle sammen. (Yesterday, 2010, 36:00 - 36:37. Vår oversettelse, F.D. & M.H.).

Uttalelsene til David Hunt i Fox News sin krigsreportasje fra 5 april 2003 bekrefter at det ble lagt betydelig vekt på koalisjonens bruk av presise bomber. Baudrillard ble tidligere presentert i forbindelse med begrepet *hyperrealitet*, men er også relevant med hans begrep om *krigssimulering* (Tunzelmann, 2021). Baudrillard argumenterte for at krigen i 1991 var en krigssimulering som ga inntrykk av å være en actionfilm, og med Fox News sin dekning av invasjonens presise angrep ser man at dette også kan være tilfellet for krigen i 2003. Med sin

livedekning av krigen bidro Fox News til å gi en dramatisk og spenningsfylt dekning av krigens hendelser. Med dette som utgangspunkt er det passende å si at Fox News tjente Pentagons interesser, og ønske om å skape et inntrykk av den amerikanske krigen som en human krig med kirurgisk presisjon.

Rogert Stahl argumenterte i 2007 for at vi, under Irakkrigen i 2003, fikk fremveksten av begrepet *militainment* (Stahl, 2007, s. 1). Militainment viser til utviklingen de siste tiårene hvor dekning av krig i økende grad har gått over til å bli spenningsfylte og dramatiske reportasjer som fanger publikums oppmerksomhet. Dette er ikke unikt for Fox News, men er heller en trend som viste seg i samtlige av amerikanske mediehus sin dekning av den amerikanske invasjonen av Irak. I mange tilfeller lignet krigsprogrammene på Hollywood-filmer fordi de overdramatiserte hendelser og presenterte de verste scenarioene som kunne skje. I samme Fox News reportasje som den som ble presentert ovenfor ble det eksempelvis løftet fram en påstand om at Saddam Hussein med en amerikansk invasjon, endelig fikk muligheten til å ta i bruk sine påståtte masseødeleggelsesvåpen.

Figur 21: Fox News krigsreportasje (Yester Days, 2010).

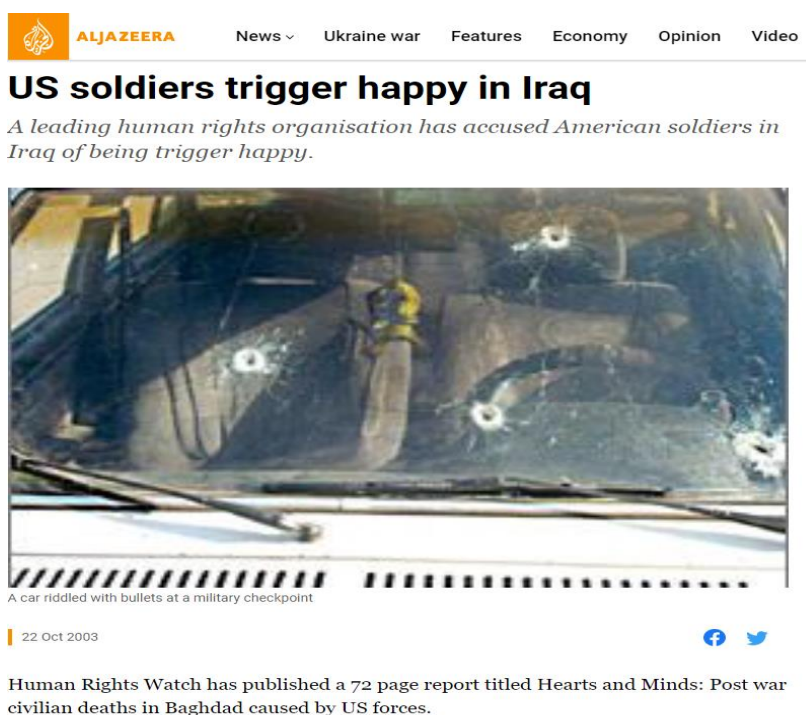
Fra 35:28 til 35:33 sier nyhetsankeren til høyre følgende: “Om Saddam Hussein har masseødeleggelsesvåpen, er nå er den perfekte tid å ta i bruk disse” (Yester Days, 2010, 35:28 - 35:33). Dette er et eksempel som understreker hvordan amerikanske mediehus, som Fox News, hadde en tendens til å overdrive faren til Saddams regime og med det skape en actionfylt stemning. Med utviklingen av termen *militainment* retter Stahl et kritisk blikk mot mediehusenes actionfylte dekning, og trekker fram at dette kan kobles til kanalenes egne økonomiske interesser og forhold til styringsmyndigheter. For Fox News var det helt avgjørende å sikre opinion for krigen på hjemmebane. Ved å overdramatisere krigens hendelser ble man lettere fanget av krigen som et felles prosjekt, og invasjonens mørke sider som eksempelvis sivile dødsfall ble slik satt i skyggen.

I Fox News fikk det raske militære avansementet vesentlig mer oppmerksomhet enn de sivile dødsfallene som de amerikanske angrepene medførte. Von Der Lippe er en medie- og kommunikasjonsforsker og har i flere av sine publikasjoner vært kritisk til media sin dekning av USAs kriger. Med begrepet *kirurgisk mediedekning* kritiserer Von Der Lippe hvordan media omtaler amerikanske angrep mot eksempelvis Irak i 1991 og Libya i 2011 med et medisinsk språk som objektiviserer og dehumaniserer ofrene (Rossland, 2006, s. 89-90). På den måten sørger media for at de amerikanske angrepene implisitt tilføres positive konnotasjoner ved at det legges størst trykk på moderniteten til de nye våpnene og den kirurgiske presisjonen disse innehar. Uttalelse til David Hunt bekrefter at Von Der Lippe sitt begrep om kirurgisk mediedekning også kan være dekkende for Fox News sin dekning av Irakkriegen i 2003.

2) Al Jazeera og menneskeligjøring av krigen

Al Jazeera hadde i motsetning til Fox News størst fokus på de menneskelige tapene som den amerikanske invasjonen medførte. I ettertid har Al Jazeera blitt kjent for å menneskeligjøre USAs kriger i utlandet, og det gjør det passende med termen “menneskeligjøring av krigen”. I Al Jazeeras reportasjer var det rettet mye oppmerksomhet mot krigens innvirkning for den

irakiske sivilbefolkningen, og det ble grundig rapportert om sivile dødsfall og krigsforbrytelser fra amerikansk side. Det som i Fox News ble skildret som en human og presis krigføring med få sivile tap, ble i Al Jazeera fremstilt som hensynsløse krigshandlinger som brakte lidelse til den irakiske sivilbefolkningen. 22. oktober 2003 publiserte Al Jazeera artikkelen “Amerikanske soldater skyteglade i Irak” (Al Jazeera, 2003).

ALJAZEERA News ▾ Ukraine war Features Economy Opinion Video

US soldiers trigger happy in Iraq

A leading human rights organisation has accused American soldiers in Iraq of being trigger happy.

A car riddled with bullets at a military checkpoint

22 Oct 2003

Human Rights Watch has published a 72 page report titled Hearts and Minds: Post war civilian deaths in Baghdad caused by US forces.

Figur 22: Al Jazeera artikkel som fremhever de sivile skadene i krigen (Al Jazeera, 2003, 22. oktober).

Denne artikkelen er basert på Human Right Watch sin 72 sider lange rapport om den kritikkverdige atferden til amerikanske soldater ved militære kontrollposter, og deres fravær av empati overfor den irakiske sivilbefolkningen. Som forsidebilde har artikkelen bilde av en personbil som har ruter med skuddskader, og bilder som dette bidrar til å gi et inntrykk av at den irakiske befolkningen lød hardt under en voldelig amerikansk okkupasjon. I en annen artikkel fra Al Jazeera med tittelen "Bagdad tryggere under Saddam" fra 26. September 2003

blir Iraks sikkerhetspolitiske situasjon fremstilt med kritiske øyne. Artikkelen setter Iraks sikkerhetspolitiske situasjon i en relativ kontekst og fremstiller invasjonen i et dårlig lys ved å argumentere for at den vanlige iraker hadde det tryggere under Saddam. I artikkelen nevnes det at den amerikanske okkupasjonen av Bagdad satte byen i en tilstand av terror, og at de høye dødstallene kan tilskrives koalisjonens manglende evne til å opprettholde orden. Blant annet uttalte analytiker Hamit Dargan følgende i artikkelen “De amerikanske styrkene er kanskje effektive på krigføring, men er inkompetente når det kommer til å sikre sivilbefolkningens sikkerhet” (Al Jazeera, 2003, 26. september).

Et annet gjentakende trekk ved Al Jazeera sin vektlegging av folkerettsbrudd var at overgrepene ved Abu Ghraib og Guantanamo Bay fikk omfattende oppmerksomhet. I kontrast til Fox News som hadde en tendens til å forsvare disse som legitime sikkerhetspolitiske tiltak, ser man at Al Jazeera derimot gikk mer inn i dybden på forbrytelsene begått av den amerikansklede koalisjonen. Både i den engelskspråklige og arabiskspråklige avdelingen hadde kanalen en dekning som var preget av grafiske bilder som satte invasjonen i et dårlig lys. Et godt eksempel på dette vil kunne være artikkelen fra 3. november 2003 med tittelen “Irakisk barn knust av amerikansk stridsvogn” (Al Jazeera, 2003, 3. november).

ALJAZEERA News ▾ Ukraine war Features Economy Opinion Video

Iraqi child crushed by US tank

A six-year-old Iraqi child has been crushed to death by an American tank.

A tank like this one in Abu Ghraib crushed the Iraqi child

3 Nov 2003

The incident was said to be reminiscent of scenes caused by the Israeli occupation of Palestine as the child was killed underneath the tank's tracks.

Figur 23: Al Jazeera artikkel om hendelsen hvor en seks år gammel gutt ble påkjørt av en amerikansk stridsvogn (Al Jazeera, 2003, 3. november).

Artikler som dette vekker sterke følelser og kan bidra til at publikum bygger opp en ytterligere avvisning om at dette er en krig som dreier seg om frigjøring. Denne artikkelen handler primært om hendelsen hvor en seks år gammel gutt ble påkjørt av en amerikansk stridsvogn, og hendelsen settes i en større kontekst ved at det allerede i første avsnitt trekkes en parallell til den israelske okkupasjonen av Palestinske bosetninger. Man ser tydelig at Al Jazeera gir uttrykk for en arabisk virkelighetsoppfatning og forstår konflikter med arabiske øyne. Dette bekreftes også av forfatter Tal Samuel Azran som i hans bok *Al Jazeera og krigsdekning av Amerikas kriger* gir en detaljert analyse av Al Jazeera sin dekning av krigen mot terror og USAs handlinger i Afghanistan og Irak. En gjenganger her er at USA og dets allierte refereres til som aggressorer, mens sivilbefolkningen trekkes frem som uskyldige ofre for en hensynsløs imperialistisk krig (Azran, 2010, s. 1-2).

Al Jazeera har som kanal vært opptatt av å få førstehåndsberetninger fra innsiden av konfliktene rundt omkring i Midtøsten. Dette har ført til at Al Jazeera siden 1996 har mistet hele 12 korrespondenter i frontlinjene til ulike konflikter. Mest relevant i denne sammenhengen er Tarek Ayoub og Rashid Hamid Wali som begge ble drept i Irak av de amerikanske koalisjonsstyrkene (Al Jazeera, u.å). Det faktum om at Al Jazeera hadde en vesentlig tyngre vektlegging av sivile tap kan forklares med at Al Jazeera sine journalister i motsetning til Fox News ikke hadde noen militær eskorte, det som også omtales som “embedded reporters” (Jaramillo, 2009, s. 112). Ved å ha et eget team på bakken uten militær eskorte, kunne Al Jazeera komme nærmere inn på de sivile lidelsene og unngå å bli sensurert av generaler.

Et problem for amerikanske journalister var at de ofte ble møtt med kritikk av generalene som de tok følge med, og de hadde dermed ikke den fulle redaksjonelle friheten til å avsløre den amerikanske okkupasjonsens brudd på folkeretten. Sigrun Slapgard gjør oss i sin bok *krig og løgn* oppmerksomme på at fraværende dekning av ulike hendelser i Irak ikke alltid skyldes journalistenes manglende vilje, men at forklaringen derimot ligger i at den militære eskorten vestlige journalister fikk beskyttelse av bidro til å begrense den redaksjonelle friheten deres (Slapgard, 2003, s. 97-98). Her sto Al Jazeera i en særposisjon da de hadde egne reportere på bakken og kanalen ble tilslutt en så stor utfordring at selv Bush ville bombe dets hovedkvarter i Doha siden det ødela imaget til invasjonen. Dette skjedde ikke da Blair fryktet at dette ville skape en større arabisk motstand mot koalisjonens krigshandlinger i Irak (Al Jazeera, 2005). Al Jazeera sin avdeling i Bagdad ble imidlertid bombet 8. april 2003 og kanalen mistet utenrikskorrespondenten Tareq Ayoub (Slapgard, 2003, s. 199-200). Koalisjonen hevdet at dette var et uhell, men det er likevel ingen tvil om at Al Jazeera utfordret Washington sitt narrativ om krigen.

Al Jazeera var en av de første kanalene som rapporterte om USA sine krigsforbrytelser i Abu-Ghraib fengselet. Disse reportasjene avslørte tortur og mishandling av irakiske fanger. Bildene som Al Jazeera publiserte sjokkerte en hel verden og førte til at den amerikanske

okkupasjonen opplevde et drastisk fall i tillit, både utenfor Irak og internt i Irak. Med avsløringen av den amerikanske mishandlingen i Abu Ghraib ble mange irakere som egentlig var positivt innstilt til den amerikanske koalisjonen, en del av motstandsbevegelsen (Hilal, 2007). Som et resultat av avsløringene i 2004 fikk man senere et politisk klimaks hvor både sunni- og shia-irakere kjempet mot den amerikanske okkupasjonen, og det var en kort periode tverreligiøs enighet om at den amerikanske tilstedeværelsen måtte opphøre (Pressman, 2004, s. 12-16). Ved å gå inn i Al Jazeeraes arkiver ser man at kanalen i tidsspennet 2004-2005 publiserte et tosifret antall artikler om Abu Ghraib på sin engelske nettside. I tillegg kommer alle publikasjonene på arabisk og TV-sendingene som omhandlet samme tema. Dette er tydelige eksempler som illustrerer den kritiske holdningen Al Jazeera hadde til okkupasjonen av Irak.

Vi har tre konkrete eksempler som viser at Al Jazeera ga omfattende oppmerksomhet til koalisjonens overgrep ved Abu Ghraib. Det første eksempelet ble publisert 6 august 2004 og har tittelen “Amerikansk soldat omtaler Abu Ghraib som helvete” (Al Jazeera, 2004). Som forsidebilde ser vi det ydmykende bildet av en amerikansk soldat dra en irakisk fange som en hund. (Det er vedlagt et skjermbilde av denne artikkelen lenger ned). Den andre artikkelen er fra 21 august 2004 og har tittelen “Amerikansk lege bistod med torturen i Abu Ghraib” (Al Jazeera, 2004). Her er det forsidebilde av en halvnaken fange med ryggen bøyd nedover og en waterboarding maske som dekker ansiktet. Da denne er veldig sterk, har vi valgt å ikke ta med skjermbilde i masteroppgaven vår. Som eksempel nummer tre har vi en arabiskspråklig Al Jazeera-artikkel fra 5. oktober 2004 med tittelen “Den nakne sannheten om Abu Ghraib fengselet” (Al Jazeera, 2004). Denne er det også vedlagt et skjermbilde av lenger ned og den arabiske artikkelen er viktig å ta med fordi den tjener som et eksempel på at Al Jazeeraes artikler ikke kun endret opinionen utenfor Irak, men også internt til Irak og var med på å øke den irakiske motviljen mot den amerikanske okkupasjonen.

News

US soldier recalls Abu Ghraib 'hell'

A US soldier has likened Iraq's Abu Ghraib prison to hell, plagued by poorly trained guards and short of even basic amenities.

Iraqi inmates were allegedly humiliated and ill-treated

6 Aug 2004

Figur 24: Al Jazeera artikkel som retter oppmerksomhet mot overgrepene ved Abu-Ghraib fengslet (Al Jazeera, 2004, 6. august).

مقالات
المعزة

الحقيقة العارية في سجن أبو غريب

Sys_NewsEditor

5/10/2004

بقلم / محمد بن المختار الشليطي

كان سجن أبو غريب شاهد لحسن عهد صدام حسين، وكالت وسائل الإعلام الأميركية لتحدث عنه باستمرار باعتباره رمزاً لعهد ولي إلى غير رجعة، وشهداً على الديمقراطية والتحرر في العراق الجديد.

أكدت منظمة العفو الدولية أن لديها معلومات موثقة عن سوء معاملة دالة ضد السجناء الذين اعتقلهم الجيش الأميركي في العراق وفي أفغانستان، خلال العامين الماضيين

Figur 25: Arabiskspråklig Al Jazeera artikkel som handler om torturen ved Abu Ghraib (Al Jazeera, 2004, 5. oktober).

Et spørsmål man kan stille seg er hva som kan forklare Fox News sin nedtoning av Abu Ghraib-hendelsene på den ene siden og Al Jazeera sin sterke vektlegging på den andre siden. I teoridelen redegjorde vi for *bandwagon-teorien* og *taushetsspiralen*, og disse kan være til hjelp med å forklare hva som ligger bak de to kanalenes forskjellige prioriteringer. Bandwagon-teorien handler om at mediehus har en tendens til å lene seg på den siden som det virker mest attraktivt å støtte (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 32). Under Irakkrigen i 2003 var det blant mange i USA en klar oppfatning om at de amerikanske soldatene var frigjørere som utgjorde den gode siden, og Saddams regime den onde motparten. For Fox News ville det å gi omfattende dekning til Abu Ghraib torturen dermed ikke være i tråd med det budskapet som kanalen ønsket å formidle, da det setter egne soldater og ikke Saddams regime i et negativt lys. I motsetning til Al Jazeera ville Fox News ha mer å tape enn å vinne på disse publikasjonene. På motsatt side ville Al Jazeera ha alt å vinne på å publisere informasjonen om Abu Ghraib, da kanalen har et stort arabisk publikum og derfor kunne oppleve økt publisitet ved å rette oppmerksomhet mot overgrepene som de irakiske fangene utsettes for.

Videre har vi taushetsspiralen som gjør oss oppmerksomme på at mediehus er forsiktige med å legge ut innhold som kan føre til isolasjon og utstøtelse (Johnsen & Mathiesen, 1991, s. 36). Som vist i kapittelet om Patriot Act, ble flere amerikanske mediehus offer for politisk press og de som kom med alternative perspektiver kunne bli mistenkt for "antiamerikansk innhold". Siden Fox News markedsførte seg selv som en patriotisk kanal som støttet amerikanske soldater, ville en grundig vektlegging av Abu Ghraib i verste fall kunne føre til at Fox News blir nedprioritert av patriotiske seere og at den slik mister status som en patriotisk kanal. På samme måte vil Al Jazeera med en manglende vektlegging av Abu Ghraib bli kritisert for å ikke beskytte arabiske interesser godt nok, og at Al Jazeera på samme måte som Fox kunne risikere å miste sine seere til andre kanaler. I lys av å være en arabisk kanal kan man anta at Al Jazeera følte en større forpliktelse til å dekke overgrepene som et arabisk broderfolk utsettes for.

6.4.3 Terrorister eller frigjøringshelter?

Siste del av kapittel 6.2 handler om mediene sin dekning av det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen. Dette er viktig å ta med fordi det viser at sitatet som innledningsvis ble tatt med om “one man's terrorist is another man's hero” ikke kun får en metaforisk mening, men at det likeledes kan tolkes bokstavelig. Fox News hadde en nokså negativt ladet dekning av det irakiske opprøret, mens Al Jazeera hadde et mer positivt ladet språk som skapte sympati for det irakiske opprøret. Det som i Fox News ble løftet fram som illegitime terrorangrep mot de amerikanske frigjørings soldatene, ble i Al Jazeera tvert imot beskrevet som en legitim frigjøringskamp mot en uvelkommen okkupasjon.

1) Fox News

Et gjennomgående mønster i Fox News sine reportasjer om det irakiske opprøret var at kanalen opererte med et negativt ladet språk, og at opprøret ble definert som Al Qaeda soldater som angrep fredelige koalisjonsstyrker. Tidligere i hoveddelen nevnte vi termen militainment, og denne termen er like relevant når man analyserer kanalens fremstilling av det irakiske opprøret i 2004. Flere av kanalens reportasjer lignet på Hollywood filmer hvor det var et klart skille mellom de amerikanske frigjørings soldatene på den ene siden, og de irakiske terroristgruppene på den andre siden. Koalisjonens styrker ble løftet fram som helter som la inn en heroisk innsats i å nøytralisere Al Qaida-terrorister.

Et eksempel som understreker dette er reportasjen vi har lagt inn et skjermbilde av nedenfor. Den ligger ute på Youtube med tittelen “Edina Lekovic Discusses Iraq War - Fox News 2006” og ble direktesendt 15. juli 2006 (MPAC National, 2009). Reportasjen handler om den tidligere Al Qaida lederen, Abu Musab al-Zarqawi, sin død og her kobles det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen direkte til Al Qaida. I reportasjen diskuteres det hvorvidt Zarqawis død er noe som ville lette koalisjonens innsats med å slå ned på motstandsbevegelsen som fantes og angrepene som amerikanske styrker ble utsatt for. Ved å

trekke linjer som dette bidrar Fox News til å formidle et budskap til publikum om at den irakiske motstanden var synonym med Al Qaida, og at koalisjonens innsats mot opprøret derfor utelukkende handlet om å slå ned på ulike terroristgrupper.

Figur 26: Fox News reportasje fra 2006 om det irakiske opprøret (MPAC National, 2009).

Figur 27: Samme Fox News reportasje der Al Qaida får en sentral plass i omtalen av det irakiske opprøret (MPAC National, 2009).

Reportasjen overfor er et eksempel som viser hvordan Fox News hadde en nokså ensidig dekning av det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen. Motparten ble jevnlig andregjort og tillagt negative merkelapper som “terrorist” eller “illegitime voldelige opprørere”. I tillegg ble den irakiske motstanden nedtonet til å være et midlertidig opprør ledet av terroristorganisasjoner. Sett fra Bush-administrasjonens ståsted var dette viktig for å opprettholde imaget til den amerikanske invasjonen og fortellingen om at dette var en frigjøringskrig.

2) Al Jazeera

Azrans analyse av Al Jazeera sin dekning av USAs kriger i utlandet er like relevant når man skal se på hvordan kanalen omtalte det irakiske opprøret. Et gjennomgående mønster i Al Jazeera sin dekning av opprøret, er at kanalen brukte et nokså støttende språk som bidro til å skape sympati for den irakiske saken mot den amerikanske okkupasjonen. Eksempelvis ble ikke opprøret referert til som som terrorister eller voldelige opprørere, men heller som “frihetsforkjempere” eller “motstandsbevegelsen”. Slik kommuniserte kanalen at det irakiske opprøret var en legitim respons mot en uvelkommen amerikansk okkupasjon. Et godt eksempel som understreker dette er Al Jazeera artikkelen publisert 1. August 2003 med tittelen “mange amerikanske tap i motstandsangrep” (Al Jazeera, 2003).

ALJAZEERA News Ukraine war Features Economy Opinion Video

Many US casualties in resistance attack

An unknown number of US troops were wounded on Friday when assailants fired several rocket-propelled grenades (RPGs) at a US convoy west of the rebel city of Fallujah, Aljazeera reported.

Today's ambush follows a string of attacks in Fallujah

1 Aug 2003

Figur 28: Al Jazeera artikkel hvor et bakholdsangrep omtales som motstandsangrep (Al Jazeera, 2003, 1. august).

I tillegg ga kanalen mye oppmerksomhet til amerikanske tap forårsaket av opprørets harde motstand. Al Jazeera sitt store fokus på amerikanske tap sto i kontrast til Fox News sitt fokus på militære bragder. Artikkelen fra 1. April 2004 med tittelen “Fallujah bilder sjokkerer amerikanske seere” handler om fire amerikanere som ble drept i et irakisk bakholdsangrep i Fallujah og har som forsidebilde et grafisk bilde av en død amerikansk soldat omgitt av en irakisk mobb som lemlester liket (Al Jazeera, 2004, 1. april). Ved å vise grafiske bilder av døde amerikanske soldater bidro Al Jazeera til å belyse at det fantes en reell irakisk motstand mot den amerikanske okkupasjonen og dette sto i kontrast til Fox News sin fortelling om at dette var en frigjøringskrig som den irakiske befolkningen ventet på.

ALJAZEERA News Ukraine war Features Economy Opinion Video

News

Falluja pictures shock US viewers

Pictures of the charred, mutilated bodies of four Americans killed in an ambush in Iraq has filled the US airwaves.

The dead bodies were mutilated by angry Iraqis

1 Apr 2004

Facebook Twitter

Figur 29: Al Jazeera med grafisk bilde av en forbrent amerikansk soldat i opprørsbastionen Fallujah (Al Jazeera, 2004, 1. april).

Videre hadde Al Jazeera en unik tilgang til kilder internt i den irakiske opprørsbevegelsen og publiserte derfor reportasjer som ga plattform til den andre siden av konflikten. Eksempelvis har vi dokumentarserien *Innsiden av Iraks motstandsbevegelse. Soldater trener for å bekjempe utenlandske styrker*. Med reportasjer som dette kunne Al Jazeera gi publikum et nært bilde av motstandsbevegelsen som fantes og samtidig også menneskeliggjøre koalisjonens brutale respons mot opprøret, noe som førte til at flere fikk sympati for geriljagruppenes kamp med å få ut de amerikanskledede okkupasjonsstyrkene.

Figur 30: Al Jazeera dokumentar hvor opprørere defineres som frihetsforkjempere (Al Jazeera English, 2012).

Al Jazeera har blitt anklaget for å gi motivasjon til motstandsbevegelsen siden kanalen med sin dekning viste at det fantes en reell irakisk motstand som klarte å yte en solid kamp mot koalisjonsstyrkene. Donald Rumsfeld var USAs forsvarsminister under invasjonen av Irak og han lot seg tidlig irritere av Al Jazeeras ufiltrerte dekning av krigen. Han kritiserte Al Jazeera for å ikke dekke hele krigsrealiteten og at kanalen var vedvarende selektiv ved å velge ut momenter som satte de amerikanske styrkene i et dårlig lys (Al Jazeera, 2004, 15. september). I etterkant har det blitt kjent at Rumsfeld hadde et betent forhold til Al Jazeera, da kanalen sto i direkte motsetning til invasjonens mål for Irak.

Momentene ovenfor viser at sitatet som innledningsvis ble presentert om “One man's hero is another man's terrorist” også kan tolkes bokstavelig. Imens den irakiske opprøret i Fox News ofte ble løftet fram som illegitime terroristangrep mot en koalisjon med et fredelig oppdrag, ser man at Al Jazeera heller skildret det irakiske opprøret som en legitim respons og frigjøringskamp mot en fremmed okkupasjon.

6.5 Oppsummering

I andre kapittel i hoveddelen har vi sammenlignet Fox News og Al Jazeera sin mediedekning av Irakkriegen i 2003, og aktualisert sitatet “one man's hero is another man's terrorist”. Først startet vi med å forklare forskjellen på løgn og ulik fremstilling. Analysen gikk så over til å presentere de to mediehusene og de redaksjonelle forutsetningene de har i lys av sin bakgrunn. Deretter gikk analysen grundig inn på kanalenes fremstillinger av krigens legitimitet, sivile dødsfall og det irakiske opprøret mot den amerikanske okkupasjonen. Analysen viser at de to kanalene hadde ulik fremstilling av de samme hendelsene. Det understøtter vårt poeng om viktigheten av å kunne sette seg inn i de redaksjonelle forutsetningene til et mediehus. Dette er nødvendig for å lese seg frem til agendaene som de ulike nyhetsaktører kan ha, og for å forstå at dette kan legge grunnlaget for kontrasterende fremstillinger av en og samme hendelse.

Kriegen ble i Fox News løftet frem som et nødvendig gode og noe som ville være til fordel for det irakiske folket. Videre var deknningen preget av stor optimisme og fokus på koalisjonens militære fremgang. I tillegg så man også at det irakiske opprøret ble fremstilt i negative ordelag og at det ble skildret som illegitime angrep mot koalisjonens fredelige oppdrag. På motsatt side har vi Al Jazeera som uttrykte en kritisk holdning til krigens legitimitet. Mens amerikanske mediehus, som Fox News og The New York Times, gjerne overdramatiserte påstanden om masseødeleggelsesvåpen, ser man at Al Jazeera heller bidro til å avkrefte og avdramatisere denne faren ved å gi plattform til det irakiske perspektivet på konflikten. Videre er det viktig å ta med at Al Jazeera har blitt kjent for en menneskeliggjøring av Irakkriegen siden kanalen rapporterte grundig om sivile dødsfall og krigsforbrytelser fra koalisjonens side. I siste del av analysen kom vi også fram til at Al Jazeera fremstilte opprøret som en legitim frigjøringskamp mot en uvelkommen amerikansk okkupasjon og dette bidro til at flere fikk sympati med den irakiske motstandsbevegelsen.

En komparativ analyse av Fox og Jazeera treffer direkte inn mot sitatet som innledningsvis ble presentert om at “one man's hero is another man's terrorist”. Sammenligningen gjør oss oppmerksomme på at mediedekning av krig ikke er et absolutt fenomen med enkle fasitsvar, men at det er et komplekst spørsmål som må sees i lys av den redaksjonelle bakgrunnen og de ideologiske og kulturelle føringene til et mediehus. En sammenligning av Fox News og Al Jazeera tydeliggjør hvordan mediehus med ulike redaksjonelle forutsetninger bevisst og ubevisst dekker ulike sider av en og samme konflikt. Ved å sammenligne Fox med Jazeera ønsker masteroppgaven å gi en praktisk innføring i hvordan man kan bryte ned intensjonen til ulike nyhetsformidlere.

7. Undervisningsopplegg om kildekritikk

I dette kapittelet presenterer vi to undervisningsopplegg om kildekritikk tilpasset for 7. og 10. trinn. Dette skyldes at vi har tatt utdanningsretningen 5-10, og at vi må evne å utforme undervisningsopplegg som inkluderer et bredt spekter av elever. Ved at vi presenterer to separate undervisningsopplegg rettet mot to ulike trinn, gjør vi leseren oppmerksom på at kildekritikk er et omfattende tema og at det ikke finnes noen pedagogisk fasit for hvordan man skal iakttta det i klasserommet. Undervisningsoppleggene våre har som hensikt å sikre at analysen vi har gjort i størst mulig grad skal kunne overføres til en klasseromskontekst, og fungerer som et tverrfaglig redskap for lærere.

For å sikre størst mulig utbytte og et opplegg som er tilpasset elevenes individuelle forutsetninger, er det opp til den enkelte læreren å avgjøre hvordan man gjennomfører undervisningsoppleggene. Det fremgår eksplisitt i opplæringsloven §1-3 om tilpasset opplæring at læreren skal kunne tilpasse elevenes forutsetninger. “Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lære kandidat.” (Opplæringsloven, 1998, §1-3). Skolen skal gi elevene mestring, positive opplevelser og læringslyst. Ingen av undervisningsoppleggene vi presenterer kommer til å være fruktbare, med mindre de er tilpasset elevenes individuelle forutsetninger og behov.

7.1 Hvorfor må skolen aktivt jobbe med teknologi og kildekritikk?

For det første er det nødvendig å trekke fram at teknologi representerer et dynamisk landskap som stadig er i endring. En fremtidsrettet skole som gjør elevene forberedt til fremtidens samfunn, forutsetter at vi som lærere er oppmerksomme på samfunnsutviklingen og innretter oss etter dette i vår egen undervisning. Vi har den siste tiden hørt mye om kunstig intelligens (KI), og fremveksten av ChatGPT. KI har blitt høyst aktuell og kan være en trussel mot informasjonsflyten i samfunnet dersom vi ikke legger inn tilstrekkelige tiltak. På skolenivå vil et aktuelt tiltak være å gi elevene veiledet erfaring med KI slik at de blir gjort kjent med potensialet som KI representerer, og at man som et resultat av denne erfaringen blir bedre rustet til å møte det på en kritisk måte. For å kunne skjerme elevene mot det demokratiske problemet som KI representerer, vil det derfor være fordelaktig med et undervisningsopplegg som trener dem i selvkritisk bruk av dette.

Dette handler om noe langt bredere enn kildekritikk. Uten tilstrekkelig vern mot KI vil man risikere å få en befolkning som ikke har samtidsrelevant *digital literacy*. Digital literacy er et moderne begrep for digital kompetanse, og handler om at man alltid må oppdatere sin kunnskap for å kunne ha relevant kompetanse om den digitale utviklingen.

Ifølge Medietilsynet er Snapchat, TikTok og YouTube de tre mest populære tjenestene som 9-18 åringer bruker til å konsumere nyheter (Medietilsynet, 2022). Til tross for at dette har sine fordeler ved at ungdom får et globalt perspektiv på ulike hendelser, kan denne trenden også oppfattes som bekymringsverdig. Det problematiske med sosiale medier er at ikke har en redaktør som gransker all informasjon som blir lagt ut. Konsekvensen av dette er at de kan bli utsatt for fiktive nyhetsartikler skrevet av KI. De avanserte versjonene av KI som finnes i dag har mange menneskelige trekk i sin skriveform.

KI representerer en så stor fare at EU jobber med å lage et direktiv for dette. Den kalles for "EUs artificial intelligence act" (Feingold, 2023). Parallelt har Økokrim løftet frem KI som et

nytt verktøy for digital kriminalitet og nettsvindel siden det ikke lenger er like enkelt å skille mellom hva som er skrevet av et menneske og en datamaskin.

Som vi har nevnt tidligere er det normalt å spre desinformasjon om fienden. Teknologien som finnes i dag gjør det enda vanskeligere for oss å avsløre dem, spesielt nå som det er mulig å lage avansert desinformasjon som *deepfakes*, takket være KI. Deepfakes er en type kunstig intelligens (KI) som brukes for å lage overbevisende bilder, lyd og video som kun er en bløff (Barney, 2023).

Skolen har ansvar for elevenes kildekritiske kompetanse og læreren er et digitalt forbilde med direkte påvirkning på elevenes digitale atferd. Dermed er det mye som taler for arbeid med akkurat dette, og et undervisningsopplegg innrettet mot kildekritikk og KI er derfor noe som lar seg forsvare fra et skolepedagogisk ståsted. Det er en samtidsrelevant måte å iakttta kildekritikk på, og sørger samtidig for at vi får digitalt opplyste borgere med tilstrekkelig *digital literacy*.

7.2 Målgruppe og læreplan

I dette kapittelet redegjør vi for våre refleksjoner rundt å lage et undervisningsopplegg for både 7. og 10. trinn.

1. Elevenes *alder* og *modenhet* er en viktig faktor. Elever i 7. trinn, som vanligvis er mellom 12 og 13 år gamle, er relativt unge og i utvikling, så det er viktig at undervisningsopplegget vårt tilpasses deres alder og modenhet. Elevene på dette trinnet kan ha en varierende grad av selvstendighet og ansvarsevne, så det er viktig å finne en balanse mellom det å gi støtte og utfordringer. Elevene på 10. trinn er mer utviklet modenhet som bør tas i betraktning. Undervisningsopplegget vårt for 10. trinn kan derfor være mer utfordrende, såfremt man legger inn de nødvendige tilpasningene som sikrer at opplegget er i tråd med klassens behov og forutsetninger.

2. Videre spiller tidligere *kunnskap og ferdigheter* en stor rolle. Elever på 7. trinn har allerede fått mye undervisning og vi tar utgangspunkt i at de kan grunnleggende ferdigheter som kreves. Vi må være bevisste på dette og bygge videre på den kunnskapen de har. Elevene på 10. trinn har hatt flere år med skolegang sammenliknet med elevene på 7. Trinn og har derfor mer forkunnskaper og bedre ferdigheter. Dette er noe vi må ta hensyn til, og vi antar at de eldste elevene ikke behøver like mye repetisjon og grunnleggende opplæring.
3. De *faglige kravene* har økt gradvis for elevene på 7. trinn og de kan derfor bli introdusert for nye og mer avanserte temaer og ferdigheter som undervisningen vår om kildekritikk tilbyr. De faglige kravene øker også for elevene på 10. trinn i tråd med kompetansemålene som er satt. Vi kan derfor inkludere et mer avansert innhold og sette større krav til selvstendighet og kritisk tenkning.
4. Med tanke på de tilgjengelige *læremidlene* man kan bruke, er det nødvendig å justere dem og undervisningsmetoden for å sikre at de passer til elevenes alder og modenhet. For elever på 7. trinn bør man være bevisst på materialer og ressurser som er engasjerende og relevante for elevene. Elevene på 10. trinn kan for eksempel dra nytte av mer utfordrende tekstbøker eller mer avansert teknologi i undervisningen sammenliknet med 7. trinn. Måloppnåelsen må også være tydelig og skal være tilpasset alderen og modenheten.
5. *Vurderingsmetodene* bør også tilpasses elevenes alder og modenhet, og det er nok den fordel å bruke ulike vurderingsmetoder for å tilfredsstille dette. Dette kan være for eksempel muntlige presentasjoner eller skriftlige oppgaver, eller en kombinasjon av dette. Samtidig kan lærere vurdere graden av aktivitet og arbeidsinnsats i timen.

Som vi tidligere har redegjort i kapittel 2, er kildekritikk en ferdighet som skal læres og utvikles og metodene kan brukes i flere forskjellige fag. Vi trekker derfor inn relevante læreplanmål for elevene etter 10. trinn i både *samfunnsfag* og *norsk*.

For samfunnsfag står det i LK20 etter 7. trinn at elevene skal kunne “presentere en aktuell nyhetssak og reflektere over forskjeller mellom fakta, meninger og kommersielt budskap i mediebildet”. Videre står det at elevene skal kunne “sammenlikne hvordan ulike kilder kan gi ulike informasjon om samme tema, og reflektere over hvordan kilder kan brukes til å påvirke og fremme bestemte syn” (Udir, 2019, s. 8).

I norskfaget står det etter 7. trinn at elevene skal kunne “orientere seg i faglige kilder på bibliotek og digitalt, vurdere hvor pålitelige kildene er, og vise til kilder i egne tekster” (Udir, 2019, s. 7).

For samfunnsfag står det etter 10. trinn at elevene skal kunne:

- Bruke samfunnsfaglige metoder og digitale ressurser i egne undersøkelser, presentere funn ved hjelp av digitale verktøy og drøfte hvor gyldige og relevante funnene er.
- Vurdere på hvilke måter ulike kilder gir informasjon om et samfunnsfaglig tema, og reflektere over hvordan algoritmer, ensrettede kilder eller mangel på kilder kan prege forståelsen vår

(Udir, 2019, s. 10).

I faget norsk står det etter 10. trinn at elevene skal kunne:

- Gjenkjenne og bruke språklige virkemidler og retoriske appellformer
- Bruke kilder på en kritisk måte, markere sitater og vise til kilder på en etterrettelig måte i egne tekster
- Utforske og vurdere hvordan digitale medier påvirker og endrer språk og kommunikasjon.

(Udir, 2019, s. 9).

Kort oppsummert er det viktig å ta hensyn til elevenes alder, modenhet, forkunnskaper og ferdigheter, faglige krav, måloppnåelse, vurdering og klassesammensetning når man skal lage et undervisningsopplegg for både 7. og 10. trinn. Å ta hensyn til disse forholdene er helt essensielt for å kunne gjennomføre et undervisningsopplegg som er inkluderende og ikke

minst tilpasset elevenes forutsetninger. Det er viktig at alle elever opplever mestring, gode opplevelser og faglig og sosial vekst.

7.2.1 Individuell eller gruppearbeid?

Vi har også valgt at elevene skal jobbe i enten par eller små grupper på maksimum 4 da dette også tilfredsstillende kravet om demokrati og medborgerskap. Valget står på læreren da vi må å anerkjenne at det finnes elever som jobber best i små par, og andre i grupper. I tillegg finnes det andre faktorer som for eksempel hvilke elever som passer best med hverandre og motsatt. I LK20 står det at “de skal forstå dilemmaer som ligger i å anerkjenne både flertallets rett og mindretallets rettigheter. De skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet” (Udir, s. 15, 2019). Ved at vi organiserer elevene i grupper og stiller krav om samarbeid, kan det oppstå situasjoner hvor elevene er uenige om ulike valg som skal tas. Dermed vil de oppleve og anerkjenne flertallet og mindretallets rettigheter. Videre vil de lære seg å måtte håndtere meningsbrytninger og respektere at man er uenig. Da er det viktig at læreren engasjerer seg som en støttespiller og hører på begge sider. Det mest optimale er om læreren kommer med en løsning der begge sider blir hørt, men noen ganger må også læreren ta styring og gjøre et valg for gruppen som helhet.

7.3 Undervisningsopplegg for 5-7. trinn

Det første undervisningsopplegget vårt som er inspirert av Medietilsynet, Udir og Faktisk (Medietilsynet, 2021) er ment for 5-7. trinn, og vi mener det bør settes av minimum en til to undervisningstimer (45-90 minutter). Formålet er å styrke elevenes kritiske medieforståelse. Undervisningsopplegget vi presenterer vil bli delt inn i ulike aktiviteter. Når opplegget er gjennomført skal elevene vite: hva som kjennetegner falske nyheter, forskjellen på fakta og meninger presentert i mediene, og hvorfor noen lager og sprer falske nyheter. De skal også kunne kjennetegne innhold, kilder og avsendere man kan stole på.

Første aktivitet går ut på å presentere elevene for én og én sak og be dem raskt ta stilling til om de tror på saken eller ikke. Dette kan de gjøre ved å rekke opp hånden eller at de stiller seg på hver sin side av klasserommet. Deretter ber man elevene forklare hvorfor de mente saken var sann eller ikke. Hensikten er at elevene skal få oppleve hvor vanskelig det kan være å vite om noe er sant eller ikke ved første øyekast.

Den andre aktiviteten går ut på å diskutere hva falske nyheter er, hvorfor noen sprer falske nyheter, og de vanligste stedene de dukker opp. Her bør lærerne trekke frem sentrale begreper knyttet til falske nyheter som *falske nyheter*, *propaganda*, *feilinformasjon* og *desinformasjon*, og forklare og bevisstgjøre dem. Hensikten er at elevene skal bruke forkunnskapene og erfaringene de allerede har, og bli introdusert til begreper som ofte brukes i forbindelse med falske nyheter. Ved å anvende en slik strategi der læreren introduserer et tema med relevante begreper, vil elevene få en tydeligere og bredere forståelse for tematet, som gjør det lettere å arbeide med arbeidsoppgavene (Lewis & Feretti, Weckerly, 2008). I tillegg får de kunnskap som er nødvendig for å kunne gjennomføre resten av opplegget.

Den tredje aktiviteten går ut på at elevene skal se på filmen *Kildekritikk på nettet er viktigere enn noensinne*. Filmen er anbefalt av Medietilsynet og kan ses gratis på Youtube. Etter dette skal elevene diskutere hva de så. Hensikten er at elevene skal se hvordan en falsk nyhet kan spre seg, og hvordan kritisk medieforståelse kan hjelpe dem slik at de ikke blir lurt.

Den fjerde aktiviteten handler om fakta og meninger, og går ut på at læreren skal gå gjennom ulike påstander. Elevene skal diskutere hvilke av utsagnene som er meninger og hvilke som er fakta. Her kan elevene gå sammen i grupper og diskutere seg frem til et svar. Hensikten er at elevene skal lære seg å skille fakta og meninger.

Aktivitet fem går ut på at elevene skal lære seg noen enkle måter å avsløre falske nyheter på. Medietilsynet har listet opp noen punkter som de anbefaler at lærerne går gjennom i fellesskap med elevene (Medietilsynet, 2022 s. 13-14). Noen eksempler som er presentert er: være skeptisk til overskrifter, se nøye på URL-adressen, se på uvanlig formatering, vurdere

bildene, undersøke kilden, og se på andre kilder med samme tema. Her bør læreren utdype punktene som er nevnt, og diskutere dem med klassen om hvordan man best kan gjennomføre hvert punkt.

Neste aktivitet går ut på å øve på det de har lært så langt fra undervisningsopplegget. Det gjøres ved at læreren presenterer ulike nyheter som er både sanne og falske, og be elevene bruke listen fra forrige aktivitet som utgangspunkt. Elevene skal vurdere om saken som er presentert er falsk eller en ekte nyhet. Hensikten er at elevene skal bruke det de har lært i praksis. Denne aktiviteten må det vies mye tid til da læreren skal presentere ulike nyheter og elevene sammen skal undersøke dem.

Nest siste aktivitet handler om pålitelige og mindre pålitelige avsendere. Den går ut på at elevene skal diskutere om det har noe å si om hva slags rolle kilden har. Dette kan være alt fra politikere, kjendiser, journalister og forskere som går ut med fullt navn, til bloggere, noen de følger på sosiale medier eller deres beste venn. Stoler de for eksempel mer på en politiker eller forsker som kommer med en viktig nyhet kontra en realitykjendis? Hensikten er at elevene skal bli mer bevisste og vurdere om avsenders rolle utgjør en forskjell på troverdighet.

Siste aktivitet handler om hvilke konsekvenser spredning av falske nyheter kan få. Den går ut på at elevene diskuterer hvorfor de tror det er viktig å kunne avsløre falske nyheter og hva følgene kan være. Hensikten er å bevisstgjøre elevene om konsekvensene av falske nyheter på kort og lang sikt. Til slutt skal læreren sammen med elevene reflektere over hva de selv kan gjøre for å hindre spredning av falske nyheter.

Vi mener at å oppsummere hva elevene har gjort, er en god strategisk måte å avslutte undervisningsopplegget på. En løsning er å be elevgruppene reflektere med andre elevgrupper om hva de har lært, forklare relevante begreper til hverandre, og dele hverandres strategier som hjelper dem i å skille en nyhet fra en falsk nyhet. Ved å oppsummere timen vil elever som opplever at arbeidsoppgavene var vanskelige, få større klarhet og forståelse for

temaet. Ulempen med å la elever oppsummere i grupper er at det kan være vanskelig å få til konstruktive samtaler uten at lærer til stede (Stray & Wittek, 2016 s. 228-229).

7.4 Undervisningsopplegg for 7-10. trinn

Undervisningsopplegget som nå vil presenteres er ment for ungdomstrinnet og oppover. I korte trekk handler dette undervisningsopplegget om at elevene skal få muligheten til å trene opp sin evne til å avdekke hvilke nyheter som er skrevet av KI og hvilke nyheter som er skrevet av et menneske.

Tanken her er å gjøre elevene bedre rustet til å se skille mellom troverdig nyhetsinformasjon og fiktive artikler laget av en KI. Dette vil foregå ved at læreren velger ut totalt ti artikler der halvparten er menneskeskrevet nyhetsartikler, mens de resterende fem er fiktive nyhetsartikler som læreren selv må lage ved hjelp av KI.

Før elevene starter med analysearbeidet, er det nødvendig at de får tilstrekkelig veiledning. Dette gir elevene en klar ramme å forholde seg til og er med på å forhindre frafall. Den første delen av opplegget vil derfor bestå av å gi elevene grundig veiledning og en sjekklister som de kan forholde seg til. Alle elever vil ha sjekklister tilgjengelig i deres elektroniske læringsportal. Et eksempel på en sjekklister:

Hva skal du sjekke?	Hvordan skal du sjekke dette?
Krysssjekk kilden og sammenlign innholdet i den med andre nyhetskilder	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hvilke kilder viser teksten til og kommer disse kildene med samme informasjon? 2. Er det noen andre som har skrevet om samme sak og har samme vinkling? 3. Prøv å se om språket er subjektivt og støttende overfor en side. Er det

	positive eller negative ord som er valgt?
Har teksten en ekte menneskelig forfatter?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Søk opp navnet til forfatteren for å sjekke om personen er et menneske. Eksisterer personen eller er det et fiktivt navn? <ul style="list-style-type: none"> - Dersom personen er et ekte menneske, sjekk om personen har relevant utdanning eller erfaring. 2. Søk opp andre tekster som personen har skrevet for å vite hva personen står for og for å bekrefte at personen er et ekte menneske.
Bildebruk	<ol style="list-style-type: none"> 1. Består artikkelen av noen bilder eller tegninger? 2. Har bildene noe med saken å gjøre ?
<p>Ordforklaringer til elevene:</p> <p>Vinkling: Vinkling handler om måten en sak presenteres på. Er det f.eks fokus på negative eller positive opplysninger?</p> <p>Subjektiv: At noe er subjektivt handler om at man gir uttrykk for sine egne meninger og ikke kun holder seg til objektive fakta.</p> <p>Fiktiv: Fiktiv er noe oppdiktet som ikke er virkelig. F.eks en oppdiktet forfatter som ikke finnes.</p> <p>Inntrykk: Oppfatningen som teksten eller bildet er med på å skape. Henger med begreper om vinkling? Valg av vinkling kan være på å bestemme hvilket inntrykk som leseren får.</p>	
Les sjekklisten grundig og samarbeid med din gruppe. Ikke nøl med å spørre læreren om dere er usikre på noe. Masse lykke til!	

Etter at lærer har presentert sjekklisten, vil elevene bli delt inn i grupper på tre hvor de sammen kan ta i bruk sjekklisten før de skal levere et skriftlig referat og foran resten av klassen argumentere for hvilke nyhetsartikler de mener er fiktive og ikke. Dette vil bli etterfulgt av kollektiv evaluering, muntlig tilbakemelding fra lærere og tilslutt en skriftlig tilbakemelding som elevene får på deres digitale læringsplattform.

Hvilke ti artikler som er valgt er ikke spesifisert, og det er opp til læreren å velge hvordan de ti artiklene er skrevet og hva de skal handle om. Vi presiserer at læreren velger fem artikler fra media og produserer fem ved hjelp av KI. Dermed bør det være opp til den individuelle lærerens faglige skjønn å ta en vurdering av hvilke artikler som egner seg best for den aktuelle klassen, og hvilke temaer som man helst burde unngå. Vi anbefaler likevel å velge nyhetsartikler som omhandler temaer som elevene har noe interesse eller kunnskap om. Ved å velge temaer som elevene allerede er kjent med, har man allerede stimulert til en innledende interesse og med det gitt elevene en større nærhet til prosjektet.

Det betyr at dette opplegget tidsmessig burde foregå over et lengre tidsspenn på flere uker eller under en temauke om kildekritikk. En slik tilnærming er i tråd med LK20 sin visjon om fagovergripende arbeidsmetoder og digital kompetanse som en grunnleggende ferdighet i alle fag.

En varighet på flere uker har den fordelen at det gjør det mulig å gjennomgå alle stegene som undervisningsopplegget rommer, på en grundig og detaljert måte. Rent pedagogisk vil dette kunne gi utslag i dybdekunnskap, mestring og lavere frafall, siden læreren ved observasjon underveis får identifisert hvilke elever som har behov for særlig støtte og lagt inn tiltak på bakgrunn av dette.

Før prosjektet:

- Lærerkollegiet blir enige om hvilke mål fra læreplanen som prosjektet om kildekritikk skal dekke.
- Velge ut fem artikler fra media og fem artikler som er produsert av KI, og diskutere hvilke artikler som egner seg best.
- Tenke over gruppesammensetning og adressere tiltak som legger til rette for et trygt sosialt miljø.
- Bli enige om vurderingskriterier og hvilke mål som skal tillegges mest vekt.

Selve prosjektet med elevene:

- Presentere prosjektet for elevene og ta imot eventuelle spørsmål
- Snakke generelt om kildekritikk, gjerne ha en omfattende innføring. Deretter modellere bruk av sjekkliste
- Dele inn i grupper
- Elever leverer skriftlig referat som gir lærer oversikt over elevenes progresjon

Etter prosjektet:

- Innhente elevtilbakemelding med Mentimeter. Dette sikrer elevmedvirkning og sørger for at elevene blir hørt.
- Diskutere tilbakemeldingene internt i lærerkollegiet, og dra lærdom av hva som burde videreføres og hva som kunne vært gjort bedre.
- Observere og evaluere elevenes progresjon, og lage videre undervisningsopplegg på bakgrunn av dette.
- Gjennomføre en repetisjonsøkt for å sjekke hvor stort utbytte elevene hadde av prosjektet. Det gir grunnlag for å vurdere hvorvidt det er behov for et tilsvarende prosjekt med samme vinkling eller om man kan gå over til å gjennomføre annen aktivitet om kildekritikk.

7.5 Oppsummering

Vi har i dette kapitlet redegjort for overveielser som en lærer møter på når man skal lage et undervisningsopplegg for 7. og 10. trinn. Faktorer som alder og modenhet, forkunnskap og vurdering, spiller en sentral rolle og er gjeldende i alle situasjoner der en lærer skal lage et undervisningsopplegg.

De to oppleggene vi har presentert har hver sin målgruppe, og er sentrert rundt kompetansemålene etter 7. trinn og læreplanen for 10. trinn. Første undervisningsopplegget har fokus på å avdekke falske nyheter og gi elevene en grunnleggende kunnskap om dette, mens sistnevnte har mer fokus på å gjøre dem i stand til å skille mellom nyheter skrevet av mennesker og KI. De har begge et fokus på å styrke analytiske ferdigheter.

8. Konklusjon og avsluttende betraktninger

I denne masteroppgaven har vi gjennomført en kvalitativ studie hvor formålet har vært å vise viktigheten av kildekritikk, og vi brukte Irakkriegen i 2003 som konkret case. Vi har alle tiltro til mediene og en forventning om at nyhetene de formidler er sanne, men slik er det dessverre ikke alltid og Irakkriegen er et praktisk eksempel på dette. Ved å anvende teori om media i krig inn mot Irakkriegen og senere presentere to didaktiske undervisningsopplegg i kildekritikk, konkluderte vi med at Irakkriegen er relevant for skolens arbeid med kildekritikk. Ved å sammenligne Fox News med Al Jazeera ønsket vi å gi en praktisk innføring i hvordan man kan bryte ned intensjonen til ulike nyhetsformidlere. Analysen vår bistår lærere, pedagoger og foreldre til å lære ungdommen gode medievaner og kildekritikk.

Som fremtidige lærere har vi hatt stor nytte av å håndtere det krevende kildearbeidet som denne masteroppgaven har gitt oss, og vi mener dette er en viktig ferdighet som vi lærere bør inneha i vårt omfattende dannelsesansvar. Masteroppgaven vår fungerer som et bidrag til skolens arbeid med å hindre at elevene mottar desinformasjon og forebygge spredning av misoppfatninger, misforståelser eller fravær av kritisk tenkemåte. Vi håper også at masteroppgaven bidrar til å åpne nye interesser for dette temaet eller at andre utfører videre studier innenfor dette området.

LITTERATURLISTE

Oversikt over kilder

- Ackerman, S. (2011, 3. januar). Toppled: How the Press Spun the 'Saddam Statue' Moment. *Wired*.
<https://www.wired.com/2011/01/toppled-how-the-press-spun-the-saddam-statue-moment/>.
- Aftenposten. (2003, 2. februar). Tidens største fredsdemonstrasjon. *Aftenposten*
<https://www.aftenposten.no/oslo/i/Oo2lk/tidens-stoerste-fredsdemonstrasjon>.
- Ahmad, T. A. (2020, 27. september). Al Jazeera Arabic broadcast fake Muslim Brotherhood protests: Egyptian media. *Arab News*. <https://www.arabnews.com/node/1740701/media>.
- Al Jazeera English. (2008, 19. mars). *Hans Blix talks to Al Jazeera - Part 1 - 19 March 08* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=JZrL1I7iDRE&t=664s>.
- Al Jazeera English. (2012). *Iraq's resistance fighters - 23 Dec 07* [Video]. Dailymotion. <https://www.dailymotion.com/video/xqdl5o>.
- Al Jazeera. (2003, 1. august). Many US casualties in resistance attack. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2003/8/1/many-us-casualties-in-resistance-attack>.
- Al Jazeera. (2003, 10. august). The war on Iraq: justifications and motives. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2003/8/10/the-war-on-iraq-justifications-and-motives>.
- Al Jazeera. (2003, 17. november). Blix nekter å tro at Bagdad ikke har masseødeleggelsesvåpen. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.net/amp/news/2002/11/17/%D8%A8%D9%84%D9%8A%D9%83%D8%B3-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D9%82%D8%A8%D9%84-%D9%86%D9%81%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF->

<https://www.aljazeera.com/news/2003/9/18/three-us-soldiers-killed-in-tikrit-ambush>.

Al Jazeera. (2003, 18. september). Three US soldiers killed in Tikrit ambush. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/9/18/three-us-soldiers-killed-in-tikrit-ambush>.

Al Jazeera. (2003, 22. oktober). US soldiers trigger happy in Iraq. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/10/22/us-soldiers-trigger-happy-in-iraq>.

Al Jazeera. (2003, 26. september). Baghdad safer under Saddam. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/9/26/baghdad-safer-under-saddam>.

Al Jazeera. (2003, 3. november). Iraqi child crushed by US tank. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/11/3/iraqi-child-crushed-by-us-tank#:~:text=A%20six%2Dyear%2Dold%20Iraqi,death%20by%20an%20American%20tank.&text=The%20incident%20was%20said%20to,killed%20underneath%20the%20tank's%20tracks>.

Al Jazeera. (2003, 3. november). Iraqi child crushed by US tank. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/11/3/iraqi-child-crushed-by-us-tank#:~:text=A%20six%2Dyear%2Dold%20Iraqi,death%20by%20an%20American%20tank.&text=The%20incident%20was%20said%20to,killed%20underneath%20the%20tank's%20tracks>.

Al Jazeera. (2004, 1. april). Falluja pictures shock US viewers. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2004/4/1/falluja-pictures-shock-us-viewers>.

Al Jazeera. (2004, 1. april). Falluja pictures shock US viewers. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2004/4/1/falluja-pictures-shock-us-viewers>.

Al Jazeera. (2004, 15. september). Aljazeera slams Rumsfeld 'terror' slur. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2004/9/15/aljazeera-slams-rumsfeld-terror-slur>.

Al Jazeera. (2004, 21. august). US doctors 'aided' Abu Ghraib abuses. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2004/8/21/us-doctors-aided-abu-ghraib-abuses>.

Al Jazeera. (2004, 25. september). Iraqi scientists' detention questioned. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2004/9/25/iraqi-scientists-detention-questioned>.

Al Jazeera. (2004, 5. oktober). Den nakne sannheten om Abu Ghraib fengselet. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.net/amp/opinions/2004/10/5/%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%82%D9%8A%D9%82%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%B3%D8%AC%D9%86-%D8%A3%D8%A8%D9%88-%D8%BA%D8%B1%D9%8A%D8%A8?fbclid=IwAR3kjXxWSyz41tEeEn4MeXqh0e0Dz6Lqrh5Ys49oKND3EYOkL7LBXshcfVI>.

Al Jazeera. (2004, 6. august). US soldier recalls Abu Ghraib 'hell'. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2004/8/6/us-soldier-recalls-abu-ghraib-hell>.

Al Jazeera. (2005, 22. november). Memo: Bush wanted Al Jazeera bombed. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2005/11/22/memo-bush-wanted-aljazeera-bombed>.

Al Jazeera. (2006, 16. februar). Was the Iraq war religiously motivated?. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2006/2/16/was-the-iraq-war-religiously-motivated>.

Al Jazeera. (2012, 23. februar). Facts and Figures. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/features/2012/2/23/facts-and-figures#:~:text=We%20broadcast%20to%20more%20than,in%20more%20than%20100%20countries.&text=Al%20Jazeera%20Network%20has%20more,from%20more%20than%2060%20countries>.

Al Jazeera. (2016, 16. februar). Was the Iraq war religiously motivated? *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2006/2/16/was-the-iraq-war-religiously-motivated>.

Al Jazeera. (2022, 21. februar). Malcolm X on racism, capitalism and Islam. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2022/2/21/malcolm-x-quotes>.

Al Jazeera. (u.å). The 12 Al Jazeera journalists killed on the front lines. *Al Jazeera*.

<https://www.aljazeera.com/news/2022/5/11/the-12-al-jazeera-journalists-killed-on-the-front-lines>.

Andersen, G. (2022). Narrativ. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/narrativ>

Andersen, R. (2004, 13. januar). “Komiske Ali” på tv igjen. *VG*.

<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/0EjLmB/komiske-ali-paa-tv-igjen>

Andresen, T. (2014). *Løgnene om Golfkrigen*. <https://folk.ntnu.no/tronda/kk-f/fra151001/0258.html>

Arowolo, S. (2017). *UNDERSTANDING FRAMING THEORY*.

https://www.researchgate.net/publication/317841096_UNDERSTANDING_FRAMING_THEORY

Azran, T. S. (2010). *Al-Jazeera and US War Coverage*. Peter Lang.

Barney, N. (2023). *deepfake AI (deepfake)*. <https://www.techtarget.com/whatis/definition/deepfake>

- BBC. (2018, 13. juli). Trump: I didn't criticise Theresa May to the Sun. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-44820333>
- Berg, J. (2022). Abu Ghraib-fengselet. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/Abu_Ghraib-fengselet
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (2000) (4. opplag). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget.
- Betts, J. (2015). *The Battle of the Narratives: Australian media agendas and the Iraq war* [Doktorgradsavhandling, University of Sydney].
https://ses.library.usyd.edu.au/bitstream/handle/2123/13956/Betts_JA_thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y.
- Callahah, K., Dubnick, M., Olshfski, D. (2006). *War Narratives: Framing Our Understanding of the War on Terror*. (Vol. 66). (No. 4). Wiley.
- CAUSES AND CONSEQUENCES. *St. Andrews University*. https://research-repository.st-andrews.ac.uk/bitstream/handle/10023/3251/InvaIraqPercept_Turk_Spring07.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Chughtai, A. (2020, 5. juni). Understanding the blockade against Qatar. *Al Jazeera*.
<https://www.aljazeera.com/news/2020/6/5/understanding-the-blockade-against-qatar>.
- David L. Altheide & Jennifer N. Grimes. (2005). War Programming: The Propaganda Project and the Iraq War. *The Sociological Quarterly*, 46:4, 617-643.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1111/j.15338525.2005.00029.x?needAccess=true&role=button->.

Democracy Now. (2003, 02. desember). A Debate on One of the Most Frequently Justifications for the 1991 Persian Gulf War: Did PR Firm Hill & Knowlton Invent the Story of Iraqi Soldiers Pulling Kuwaiti Babies From Incubators? *Democracy Now*.

https://www.democracynow.org/2003/12/2/a_debate_on_one_of_the?fbclid=IwAR3b3Xx-RM3Nco5Wa-BAY9VPL4fTRcITVi7LFJyjBxIY4OmRBwySEvz9BDs

Democracy Now. (2003, 14. februar). Nelson Mandela Is Condemning Bush's Plans to Invade Iraq; South African President Thabo Mbeki Announces Baghdad and U.N. Inspectors Have Accepted South Africa's Offer to Help Iraq Disarm. *Democracy Now*.

https://www.democracynow.org/2003/2/14/nelson_mandela_is_condemning_bushs_plans.

Duignan, B. (2023, 11. mai). USA PATRIOT Act. *Britannica*.

<https://www.britannica.com/topic/USA-PATRIOT-Act>.

Eisner, P. & Royce, K. (2007). *The Italian letter : how the Bush administration used a fake letter to build the case for war in Iraq*. Holtzbrinck Publisher: New York.

<https://archive.org/details/italianletterhow0000eisen/page/162/mode/1up?q=tony+blair>

Fangen, K. (2022). Kvalitativ metode. I *de nasjonale forskningsetiske komiteene*.

<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/kvalitativ-metode/>

Feingold, S. (2023) The European Union's Artificial Intelligence Act, explained. *World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/agenda/2023/03/the-european-union-s-ai-act-explained/>

Ferretti, R. P., Lewis, W. E., & Andrews-Weckerly, S. (2009). Do goals affect the structure of students' argumentative writing strategies? *Journal of Educational Psychology*. 101(3), 577–589. <https://doi.org/10.1037/a0014702>

- Fosse, A. (2022). Krystallklar om kjønn: - Hva er egentlig problemet her? *Nettavisen, Debatten*.
<https://www.nettavisen.no/nyheter/krystallklar-om-kjonn-hva-er-egentlig-problemet-her/s/12-95-3424237529>.
- Fox News. (2015, 13. januar). Saddam Captured 'Like a Rat' in Raid. *Fox News*.
<https://www.foxnews.com/story/saddam-captured-like-a-rat-in-raid>.
- Fox News. (2016, 27. september). 2003 clip backs up Trump on Iraq War opposition. *Fox News*.
<https://www.foxnews.com/politics/2003-clip-backs-up-trump-on-iraq-war-opposition>.
- Fox News. (u.å). About. *Fox News*. <https://www.foxnews.com/about>.
- Galtung, J. & Ruge, M. (1965) *The structure of foreign news*. (Vol 1. No. 2.).
https://www.jstor.org/stable/423011?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6Im1hcmt1c3NlbG1lckBnbWFpbC5jb20iLCJpbnN0aXR1dGlvbklkcyI6W119&seq=4#page_scan_tab_contents
- Gee, A. (2015, 09. januar). Who first said “The pen is mightier than the sword?”. *BBC*.
<https://www.bbc.com/news/magazine-30729480>
- Gellman, B. (1998, 4. september). SENATE DEMOCRATS ATTACK RITTER. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1998/09/04/senate-democrats-attack-ritter/fcccba45-df53-4dc7-aa44-17b1d1e96289/>.
- Gershkoff, A., & Kushner, S. (2005). Shaping Public Opinion: The 9/11-Iraq Connection in the Bush Administration's Rhetoric. *Perspectives on Politics*, 3(3), 525-537.
https://www.researchgate.net/publication/231792340_Shaping_Public_Opinion_The_911-Iraq_Connection_in_the_Bush_Administration's_Rhetoric.

- Glaser, E. (2014, 21. mars). Bring back ideology: Fukuyama's 'end of history' 25 years on. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/2014/mar/21/bring-back-ideology-fukuyama-end-history-25-years-on>.
- Gleiss, M. & Sæther, E. (2022). *Forskningsmetode for lærerstudenter - Å utvikle ny kunnskap i forskning og praksis*. (1. utg). Cappelen Damm.
- Grønmo, Sigmund. (2023). Kvantitativ metode. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/kvantitativ_metode
- Gundersen, D. (2018). Kritikk. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/kritikk>
- Halvorsen, R. H. (2017). "Troverdige eller ikke troverdige" En diskursanalyse av et utvalg elevers forståelse av kildekritikk i samfunnsfag (Masteravhandling). Universitetet i Oslo. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/59801/Masteroppgave---SDID4090---Halvorsen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Hansen, E. & Tørdal, R. (2020). Medienes definisjonsmakt. *Nasjonal Digital Læringsarena* <https://ndla.no/nb/subject:1:763fc674-6cef-46ac-8ffe-ea6d76d56dbd/topic:1:9acaf99e-55d0-449d-904a-90d2003ad425/resource:4b70cdfd-dcf4-49b7-97de-44de67450dd6>
- Hilal, M. (2017, 1. oktober). Abu Ghraib: The legacy of torture in the war on terror. *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/opinions/2017/10/1/abu-ghraib-the-legacy-of-torture-in-the-war-on-terror>.
- Hinnebusch, R. (2007). American invasion of Iraq : causes and consequences. *St Andrews Research Repository*. Vol. 12 , no. 1 , 1 , pp. 9-27. <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/handle/10023/3251>.

History. (2023, 26. januar). Millions protest against the Iraq War in coordinated day of action.

History. <https://www.history.com/this-day-in-history/millions-protest-iraq-war-february-15>.

Holgersen, T. S. (2018). Svarer på kritikk av lærebok: Solliens propaganda. *Aftenposten*.

<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/76qzy4/svarer-paa-kritikk-av-laerebok-solliens-propaganda>.

Gershkoff, A. & Kushner, S. (2005). *Shaping Public Opinion: The 9/11-Iraq Connection in the Bush*

Administration's Rhetoric. https://sgadaria.expressions.syr.edu/wp-content/uploads/2012/03/Iraq_article_Gershkoff_Kushner.pdf.

Mitchell, J. (2023). *20 years ago, the U.S. warned of Iraq's alleged 'weapons of mass destruction*.

<https://www.npr.org/2023/02/03/1151160567/colin-powell-iraq-un-weapons-mass-destruction>.

Mikkelson, D. (2008). *Yellowcake Uranium Removed from Iraq*.

<https://www.snopes.com/fact-check/have-your-yellowcake/>.

Hussain, M. (2023). TRAUMA NEVER GOES AWAY”: AS AMERICA FORGETS, IRAQ WAR

STAYS WITH U.S. VETERANS. *The Intercept*. <https://theintercept.com/2023/03/16/iraq-war-veterans/>.

Irmep. (2019). Background: The Niger Uranium Forgeries. *Irmep*.

<https://www.irmep.org/foia/niger/default.asp>.

Isaksen, D. (2022). Hva er propaganda? *NUPI Skole*. [https://www.nupi.no/skole/hhd-](https://www.nupi.no/skole/hhd-artikler/2022/hva-er-propaganda)

[artikler/2022/hva-er-propaganda](https://www.nupi.no/skole/hhd-artikler/2022/hva-er-propaganda).

- Jacoby, J., Bourg, A., Priest, D., Robertson, M. (2018, 29-30. oktober). The Facebook Dilemma. PBS. <https://www.pbs.org/wgbh/frontline/documentary/facebook-dilemma/>.
- Jaramillo, D. L. (2009). *Ugly War, Pretty Package: How CNN and Fox News Made the Invasion of Iraq High Concept*. Indiana University Press.
- Jehl, D. (2005). *Qaeda-Iraq Link U.S. Cited Is Tied to Coercion Claim*.
https://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_training/2005_12_09_NYT.pdf
- Kaiser, M. (2015). Kvantitativ metode. I *de nasjonale forskningsetiske komiteene*.
<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/kvantitativ-metode/>
- Kampfner, J. (2003, 15. mai). The truth about Jessica. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/world/2003/may/15/iraq.usa2>
- Kessler, G. (2014, 17. juli). The Cheneys' claim of a 'deep, longstanding, far-reaching relationship' between al-Qaeda and Saddam. *The Washington Post*.
<https://www.washingtonpost.com/news/fact-checker/wp/2014/07/17/the-cheneys-claims-of-a-deep-longstanding-far-reaching-relationship-between-al-qaeda-and-saddam/>
- Kessler, G. (2019). The Iraq War and WMDs: An intelligence failure or White House spin? *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/03/22/iraq-war-wmds-an-intelligence-failure-or-white-house-spin/>
- Kirkpatrick, D. D. (2003, 7. april). MEDIA; Mr. Murdoch's War. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2003/04/07/business/media-mr-murdoch-s-war.html>.
- Knudsen, E. (2016). Når nyhetsrammer og medialisering møtes - Hvordan og hvorfor ramme- og medialiseringsteori bør integreres tettere. I *Idunn*.
https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.0805-9535-2016-04-02?fbclid=IwAR212uW8VU94i8L_rD3XfuNhlHkfiO1a3KbdhrvYkzhl5QWDonvxpsjMJJoM

Kull, S., Ramsay, C., & Lewis, E. (2003). Misperceptions, the Media, and the Iraq War. *Political Science Quarterly*, 118 (4), 569–598. <http://www.jstor.org/stable/30035697>.

LeadingToWar. (u.å). *Iraq did not provide chemical weapons training to al-Qaeda*.
https://www.leadingtowar.com/claims_facts_training.php

Leraand, D. (2020). Golfkrigene. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/Golfkrigene>.

Logan, J. (2011). Last U.S. troops leave Iraq, ending war. *Reuters*.
<https://www.reuters.com/article/us-iraq-withdrawal-idUSTRE7BH03320111218>.

Malt, U. & Tranøy, K. (2021). Empiri. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/empiri>

Matthews, M. (2003, 09. april). Hussein's elimination seen as crucial. *The Baltimore Sun*.
<https://www.baltimoresun.com/news/bs-xpm-2003-04-09-0304090040-story.html>

Medietilsynet. (2017, 03. april). Ny undersøkelse om falske nyheter. *Medietilsynet*.
https://www.medietilsynet.no/nyheter/nyhetsarkiv/aktuelt-2017/falske_nyheter/

Medietilsynet. (2021). *Kildekritikk og nyheter*. <https://www.medietilsynet.no/digitale-medier/skole/kildekritikk-og-falske-nyheter/>

Medietilsynet. (2022). *Barn og unges bruk av sosiale medier*.
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/Barn_og_unges_bruk_av_sosiale_medier.pdf

Medietilsynet. (2022). *Falske nyheter - kritisk medieforståelse*.
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/undervisningsopplegg/falske_nyheter_kildekritikk_revidert_juni_2022.pdf

Mikkelsen, D. (2008). *Yellowcake Uranium Removed from Iraq*. <https://www.snopes.com/fact-check/have-your-yellowcake/>.

Miller, S. (u.å). THE PROBLEM OF DEFINING TERRORISM: PART 1. *Counter Terrorism Ethics*. https://counterterrorismethics.tudelft.nl/the-problem-of-defining-terrorism-part-1/#_Toc495482518.

Mitchell, J. (2023). *20 years ago, the U.S. warned of Iraq's alleged 'weapons of mass destruction'*. mot Irak 2003. *Institutt for forsvarsstudier*. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/bitstream/handle/11250/99679/IFSInfo0105.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

MPAC National. (2009, 03. april). *Edina Lekovic Discusses Iraq War - Fox News 2006*. [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=n0TfDOakXIk>.

MPAC National. (2009, 3. april). *Edina Lekovic Discuess Iraq War - Fox News 2006* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=n0TfDOakXIk>

Nesbø, J. (2022, 11. mars). Kan Putin slås med fortellinger? *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/jaJ9xb/kan-putin-slaas-med-fortellinger>

NRK. (2003, 20. juli). Kelly var BBCs kilde. *NRK*. <https://www.nrk.no/urix/kelly-var-bbcs-kilde-1.579041>.

NRK. (2023, 18. april). Forlik mellom Dominon og Fox News. *NRK*. <https://www.nrk.no/nyheter/forlik-mellom-dominon-og-fox-news--1.16379030>.

NTB. (2022, 4. april). Én av tre har sett falske nyheter om krigen i Ukraina. *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/47AWWe/en-av-tre-har-sett-falske-nyheter-om-krigen-i-ukraina>.

- O'Donnell, K. & Newland, K. (2008). THE IRAQI REFUGEE CRISIS: THE NEED FOR ACTION. *Migration Policy Institute*. https://www.migrationpolicy.org/pubs/MPI-The_Iraqi_Refugee_Crisis_The_Need_for_Action_011808.pdf.
- O'Reilly, C. (2008, september). Primetime Patriotism: News Media and the Securitization of Iraq. *Journal of Politics and Law*. <https://www.ccsenet.org/journal/index.php/jpl/article/view/720>.
- Opplæringsloven. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. LOV-1998-07-17-61. Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Orgeret, K. (2021). Kildekritikk. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/kildekritikk>
- Ottesen, R. (2009). *VG, Saddam og Vi - et kritisk blikk på nyhetsdekning av krig og konflikt*. II-forlaget.
- Pan, E. (2005). Justifying the War. *Council on Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/backgrounders/iraq-justifying-war>
- Payne, K. (2005). The Media as an Instrument of War. *The US Army War College Quarterly: Parameters*, 35, 81-93. <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2243&context=parameters>.
- Pincus, W. (2003). *Reports Cast doubt on Iraq-Al Qaeda Connection*. https://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_collaboration/2003_06_22_WashingtonPost.pdf
- Pressmann, J. (2005). Modes of Iraqi Resistance to American Occupation. *University of Connecticut Department of Political Science*. <https://www.files.ethz.ch/isn/22054/Pressman.pdf>.

- ProPublica. (2010, 29. desember). *The Toppling: How the Media Created the Iconic Fall of Saddam's Statue* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=YDu7bXqx8Ig>.
- Reuters. (2008). Iraq conflict has killed a million Iraqis: survey. *Reuters*.
<https://www.reuters.com/article/us-iraq-deaths-survey-idUSL3048857920080130>.
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold - samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Vigmostad & Bjørke.
- Rosland, I. E. (2006). *Den norske militære godteposen - En analyse av Aftenpostens dekning av Norges deltakelse i krigen i Afghanistan* [Hovedfagsoppgave]. Universitetet i Oslo.
<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/27840/HovedoppgavexIER.pdf?sequence=1>.
- Saleh Al Mansi. (2012, 24. november). *Tariq Aziz før invasjonen av Irak* [Video]. Youtube.
<https://www.youtube.com/watch?v=BsVFnlcn-Bc>.
- Seib, P. (2005). Hegemonic No More: Western Media, the Rise of Al-Jazeera, and the Influence of Diverse Voices. *International Studies Review*, 7(4), 601–615.
<http://www.jstor.org/stable/3699677>.
- Slapgard, S. (2003). *KRIG OG LØGN*. Gyldendal.
- Slapgard, S., Windheim, I. (red) (2004) *Massevilleing? Eller masseøydeleggingsvåpen?*
https://www.nupi.no/skole/hhd-artikler/20082/massevilleing-eller-masseoydeleggingsvaapen?fbclid=IwAR1LX6d7XsBh-RX5PD2DkgM2QWqkQA_nh9hC_ZHSLC8dr_M8qrDF-7_oJKQ
- Smeltz, D. (2023, 24. mars). With 20-Year Hindsight, Public Opinion and the Iraq War. *The Chicago Council On Global Affairs*. <https://globalaffairs.org/commentary-and-analysis/blogs/20-year-hindsight-public-opinion-and-iraq-war>.

Smith, M. (2003). Transcript-Truth, War and Consequences. *PBS*.

<https://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/truth/etc/script.html>

Snl. (2018). Kritikk. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/kritikk>

Språkrådet. (2017). Årets ord: falske nyheter. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2017/arets-ord-2017-falske-nyheter/>

Stahl, R. (2007). Militainment. *Media Education Foundation*.

<https://www.mediaed.org/transcripts/Militainment-Inc-Transcript.pdf>.

Stanghelle, H. (u.å). Myten om objektivitet. *Aftenposten. Meninger*.

<https://www.aftenposten.no/meninger/i/bmPB3/myten-om-objektivitet>

Synstnes, H., M. (2004). Presse og krig Amerikansk fjernsyn og opptrappingen til krigen

Syvertsen, T. (2021). Massemedier. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/massemedier>.

Saad, L. (2006, 28. september). Republicans and Democrats Disagree on Iraq War, but Support Troops. *Gallup*. <https://news.gallup.com/poll/24760/republicans-democrats-disagree-iraq-war-support-troops.aspx>.

Saakvitne, J. (2018). Propaganda og psykologisk krigføring. *Nasjonal Digital Læringsarena*

<https://ndla.no/nb/subject:1:576cc40f-cc74-4418-9721-9b15ffd29cff/topic:2:0c9ce0dc-3863-4e03-a2df-a1480a4e929c/topic:fb5a365-5f72-4dcd-8b79-5701e294f34b/resource:1:74155>

The Guardian. (2001, 8. oktober). Text: Osama bin Laden's 1998 interview. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/world/2001/oct/08/afghanistan.terrorism15>.

The New York Times. (2004, 26. mai). FROM THE EDITORS; The Times and Iraq. *The New York Times*.

<https://www.nytimes.com/2004/05/26/world/from-the-editors-the-times-and-iraq.html>.

The U.S Capitol. (2003). *President Delivers "State of Union"*. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>

The Washington Post. (2003, 6. september). Washington Post Poll: Saddam Hussein and the Sept. 11 Attacks. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/polls/vault/stories/data082303.htm?no_nav=true&pwapi_token=eyJ0eXAiOiJKV1QiLCJhbGciOiJIUzI1NiJ9.eyJleHAiOiJlE2MzE0NTE0NTksIm5iZiI6MTYzMTM2NTA1OSwicmVxdWVzdGlkIjoieREQzRDdDNDAtRjkzRC00OERBLTk0RDQtNDAYNDg5RTAxOEZBIiwiaWF0IjoxNjMxMzY1MDU5LCJ1cmwiOiJ3d3cud2FzaGluZ3RvbnBvc3QuY29tXC93cC1zcnczL3BvbG10aWNzXC9wb2xsc1wvdmF1bHRcL3N0b3JpZXNcL2RhdGEwODIzMDMuaHRtIiwiaXNzIjoiaU9TIj0.UUyQumuMHZzfoW53TrFUNDEkb6rYsYbVCKA-4BITIg4.

Tjora, A. (2020, 03. desember). Sosialkonstruktivisme. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/sosialkonstruktivisme>

Tucker, J. A., Guess, A., Barberá, P., Vaccari, C., Siegel, A., Sanovich, S., Stukal, D., & Nyhan, B. (2018). Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature. *William and Flora Hewlett Foundation*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3144139.

Tunzelmann, A. V. (2021, 8. juli). The toppling of Saddam's statue: how the US military made a myth. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/08/toppling-saddam-husseini-statue-iraq-us-victory-myth>.

Utdanningsdirektoratet. (2006) *LÆREPLANVERKET FOR KUNNSKAPSLØFTET - midlertidig utgave juni 2006*. Utdanningsdirektoratet.

Utdanningsdirektoratet. (2019). Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (RLE01-03). Fastsett som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://data.udir.no/kl06/v201906/laereplaner-1k20/RLE01-03.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet. (2019). *Læreplan i norsk* (NOR01-06). Fastsatt som forskrift.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://data.udir.no/k106/v201906/laereplaner-ik20/NOR01-06.pdf?lang=nob>

Utdanningsdirektoratet. (2019). *Læreplan i samfunnsfag* (SAF01-04). Fastsatt som forskrift.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. <https://data.udir.no/k106/v201906/laereplaner-ik20/SAF01-04.pdf?lang=nob>

Utdanningsforskning. (2015). *Teoretiske perspektiver på hvordan trivsel kan fremmes i skolen.*

<https://utdanningsforskning.no/artikler/2015/teoretiske-perspektiver-pa-trivsel/>

Wadsworth, M., R. (2020). *The Patriot Act: How it Hurts Democracy* (Honors program). Utah State University.

<https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1878&context=honors>.

Watson, A. (2023, 28. mars). Leading cable news networks in the United States in February 2023, by number of primetime viewers. *Statista*. <https://www.statista.com/statistics/373814/cable-news-network-viewership-usa/#:~:text=What%20are%20the%20most%2Dwatched,primetime%20viewers%20in%20th at%20period.>

Webb, D. (2017, 20. mars). 14 Years Later: How the Media Sold the War in Iraq. *Lima Charlie World*. <https://limacharlienews.com/op-ed/how-media-sold-iraq-war/>.

Wæhle, E. (2022,). Doxa. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/doxa>

Yester Days. (2021, 22. mai). *Fox News (1:46am–7:55am EST; April 5, 2003)* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=cd6lG5JISFw>

Oversikt over figurer

Figur 1: Kelentrić, M., Helland, K., & Arstorp, A.-T. (2017). *Rammeverk for lærerens profesjonsfaglige digitale kompetanse* [Bilde]. Senter for IKT i utdanningen.

<https://www.udir.no/contentassets/081d3aef2e4747b096387aba163691e4/pfdk-rammeverk-2018.pdf>.

Figur 2: Wadsworth, M., R. (2020). *The Patriot Act: How it Hurts Democracy* [Bilde]. Utah State University.

<https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1878&context=honors>.

Figur 3: Kaczynski, A. (2013). *The Iraq War Timeline As Told Through Front Pages* [Bilde].

Buzzfeed. <https://www.buzzfeednews.com/article/andrewkaczynski/the-iraq-war-timeline-as-told-through-front-pages>

Figur 4: Kampfner, J. (2003). *The truth about Jessica* [Bilde]. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/world/2003/may/15/iraq.usa2>.

Figur 5: Morris, . E. (2014). *The Certainty of Donald Rumsfeld (Part 4)* [Bilde]. The New York

Times. <https://archive.nytimes.com/opinionator.blogs.nytimes.com/2014/03/28/the-certainty-of-donald-rumsfeld-part-4/>.

Figur 6: Friedman, L. (2023). *Iraq 20 Years on: The Story of the Missing Weapons of Mass Destruction* [Bilde] Comment is freed. <https://samf.substack.com/p/iraq-20-years-on-the-story-of-the?fbclid=IwAR2IjCSCeEAK7jE2kHeDNPYnLvP9zeBliROuk2kbqOg5mTwnHceKzcKjUP>
U

Figur 7: Webb, D. (2017). *14 Years Later: How the Media Sold the War in Iraq* [Bilde]. Lima Charlie World. <https://limacharlieneews.com/op-ed/how-media-sold-iraq-war/>.

Figur 8: Sputnik. (2022). *In Repeat of Bush-Era Claims About Iraq, Bolton Now Says Iran Was Probably Producing Yellowcake* [Bilde]. Sputnik. <https://sputnikglobe.com/20200622/in-repeat-of-bush-era-claims-about-iraq-bolton-now-says-iran-was-probably-producing-yellowcake-1079688124.html>.

Figur 9: Irmep. (2019). *Background: The Niger Uranium Forgeries* [Bilde]. Irmep. <https://www.irmep.org/foia/niger/default.asp>.

Figur 10: The Washington Post. (2003). *Unconfirmed claims* [Bilde]. The Washington Post. https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/daily/graphics/wmd_011904.htm.

Figur 11: Newport, F. (2003). *Seventy-Two Percent of Americans Support War Against Iraq* [Bilde]. Gallup. <https://news.gallup.com/poll/8038/seventytwo-percent-americans-support-war-against-iraq.aspx>.

Figur 12: Gershkoff, A., & Kushner, S. (2005). *Shaping Public Opinion: The 9/11-Iraq Connection in the Bush Administration's Rhetoric* [Bilde]. *Perspectives on Politics*, 3(3), 525-537..
https://www.researchgate.net/publication/231792340_Shaping_Public_Opinion_The_911-Iraq_Connection_in_the_Bush_Administration's_Rhetoric.

Figur 13, 20 og 21: Yester Days. (2021). *Fox News (1:46am–7:55 am EST; April 5, 2003)* [Bilde]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=cd6lG5JISFw>.

Figur 14 og 15: ProPublica. (2010, 29. desember). *The Toppling: How the Media Created the Iconic Fall of Saddam's Statue* [Bilde]. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?v=YDu7bXqx8Ig>.

Figur 16: Al Jazeera. (2004, 25. september). *Iraqi scientists' detention questioned* [Bilde]. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2004/9/25/iraqi-scientists-detention-questioned>

Figur 17: Al Jazeera. (2003, 18. september). *Three US soldiers killed in Tikrit ambush* [Bilde]. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2003/9/18/three-us-soldiers-killed-in-tikrit-ambush>.

Figur 18: Al Jazeera. (2003, 17. november). *Blix nekter å tro at Bagdad ikke har masseødeleggelsesvåpen*. Al Jazeera.
<https://www.aljazeera.net/amp/news/2002/11/17/%D8%A8%D9%84%D9%8A%D9%83%D8%B3-%D9%84%D8%A7-%D9%8A%D9%82%D8%A8%D9%84-%D9%86%D9%81%D9%8A-%D8%A8%D8%BA%D8%AF%D8%A7%D8%AF>

[%D8%A7%D9%85%D8%AA%DF9%84%D8%A7%D9%83%D9%87%D8%A7-%D8%A3%D8%B3%D9%84%D8%AD%D8%A9?fbclid=IwAR3T7qmEEco_0DLuVfFdwwnP2yPMO13CXli3Fffra1-YIVZ_pgvCmzotFfo.](https://www.youtube.com/watch?v=BsVFn1cn-Bc)

Figur 19: Saleh Al Mansi. (2012). *Tariq Aziz før invasjonen av Irak* [Bilde]. Youtube.

[https://www.youtube.com/watch?v=BsVFn1cn-Bc.](https://www.youtube.com/watch?v=BsVFn1cn-Bc)

Figur 22: Al Jazeera. (2003, 22. oktober). *US soldiers trigger happy in Iraq* [Bilde]. Al Jazeera.

[https://www.aljazeera.com/news/2003/10/22/us-soldiers-trigger-happy-in-iraq.](https://www.aljazeera.com/news/2003/10/22/us-soldiers-trigger-happy-in-iraq)

Figur 23: Al Jazeera. (2003, 3. november). *Iraqi child crushed by US tank* [Bilde]. Al Jazeera.

<https://www.aljazeera.com/news/2003/11/3/iraqi-child-crushed-by-us-tank#:~:text=A%20six%2Dyear%2Dold%20Iraqi,death%20by%20an%20American%20tank.&text=The%20incident%20was%20said%20to,killed%20underneath%20the%20tank's%20tracks.>

Figur 24: Al Jazeera. (2004, 6. august). *US soldier recalls Abu Ghraib 'hell'* [Bilde]. Al Jazeera.

[https://www.aljazeera.com/news/2004/8/6/us-soldier-recalls-abu-ghraib-hell.](https://www.aljazeera.com/news/2004/8/6/us-soldier-recalls-abu-ghraib-hell)

Figur 25: Al Jazeera. (2004, 5. oktober). *Den nakne sannheten om Abu Ghraib fengselet* [Bilde]. Al Jazeera.

<https://www.aljazeera.net/amp/opinions/2004/10/5/%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%82%D9%8A%D9%82%D8%A9->

<https://www.youtube.com/watch?v=n0TfDOakXIk>
<https://www.aljazeera.com/news/2003/8/1/many-us-casualties-in-resistance-attack>
<https://www.aljazeera.com/news/2004/4/1/falluja-pictures-shock-us-viewers>
<https://www.dailymotion.com/video/xqdl5o>

Figur 26 og 27: MPAC National. (2009, 3. april). *Edina Lekovic Discuss Iraq War - Fox News 2006* [Bilde]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=n0TfDOakXIk>.

Figur 28: Al Jazeera. (2003, 1. august). *Many US casualties in resistance attack* [Bilde]. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2003/8/1/many-us-casualties-in-resistance-attack>.

Figur 29: Al Jazeera. (2004, 1. april). *Falluja pictures shock US viewers* [Bilde]. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2004/4/1/falluja-pictures-shock-us-viewers>.

Figur 30: Al Jazeera English. (2012). *Iraq's resistance fighters - 23 Dec 07* [Bilde]. Dailymotion. <https://www.dailymotion.com/video/xqdl5o>.